

1117.

Oulun kaupungin liikuntamenojen kohdentuminen vuonna 1996

Katja Borodulin
Jyväskylän yliopisto
Liikunnan sosiaalitieteiden laitos
Liikuntasuunnittelun ja -hallinnon
Pro Gradu- tutkielma
Syksy 1998

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO	5
2 KÄSITTEET	7
3 TUTKIMUSONGELMAT	8
4 KUNTA JA LIIKUNTAPALVELUT	9
4.1 Julkisten palveluiden tuottaminen	9
4.2 Liikuntalaki	13
4.3 Kunnan liikuntahallinto	14
4.4 Julkinen tuki liikunnalle.....	15
4.5 Liikuntapaikat	16
4.5.1 Liikuntapalveluiden maksut ja taksapolitiikka	18
4.5.2 Ostopalvelut	19
4.6 Kunta ja liikuntaseura	20
4.7 Liikunnan toimialat.....	21
5 TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMA	24
5.1 Laskentatoimen tehtävät ja systematiikka	24
5.2 Operatiivisen laskentatoimen perusongelmat	26
5.3 Talouden perusongelmat.....	28
5.4 Toimintayksikön talouden systematiikka	29
6 OULU	32
6.1 Oulun liikuntahallinto 1996.....	33
6.2 Oulun liikuntapaikat	35
6.4.1 Oulun liikuntapaikkojen maksut	37
6.2.2 Koulujen liikuntasalit, salikäyttö ja vuorojen jakoprosessi	38
6.2.3 Alle 18-vuotiaiden maksuton liikuntapaikkojen käyttö.....	38
6.3 Oulun kaupungin liikuntatoimen avustustoiminta	39
6.4 Oululaiset liikuntaseurat ja liikuntaharrastukset.....	40
6.5 Esimerkkiseurat Oulun Kärpät, Oulun Lippo ja Oulun Uimaseura.....	41
7 TUTKIMUSMENETELMÄT	44
7.1 Tiedonkeruu	45
7.3 Tutkimustiedon analysointi.....	46
7.2 Tutkimuksen luotettavuudesta	48
8 TUTKIMUKSEN ETENEMINEN.....	50

9 TULOKSET	55
9.1 Liikuntapaikkojen käyttö vuonna 1996	56
9.1.1 Kentät	56
9.1.2 Koulujen liikuntasalit	57
9.1.3 Ouluhalli	58
9.1.4 Oulun jäähalli	58
9.1.5 Urheilutalo	59
9.1.6 Linnanmaan liikuntahalli	60
9.1.7 Uimahallit	61
9.2 Liikuntatoiminnan järjestäjätaho	63
9.3 Toimialajako	64
9.4 Välillisen ja välittömän tuen kohdentuminen erillisille liikuntatoiminnan järjestäjätahoille	66
9.5 Esimerkkiseurat	67
 10 POHDINTA	 69
10.1 Liikuntatoiminnan järjestäjätaho	69
10.2 Esimerkkiseurojen välillisen ja välittömän tuen kohdentuminen	70
10.3 Toimialat Oulun liikuntapaikoilla	71
10.4 Nettotuki	72
10.5 Liikuntapaikkojen käyttövuorojen ja avustusten jakaminen sekä maksupolitiikka	73
10.6 Kaupungin liikuntapolitiikka	73

LÄHTEET

LIITTEET

TIIVISTELMÄ

Borodulin Katja: Oulun kaupungin liikuntamenojen kohdentuminen 1996
Jyväskylän yliopisto, Liikunnan sosiaalitieteiden laitos
Liikuntasuunnittelun ja -hallinnon
Pro Gradu- tutkielma 1998

Tämä opinnäytetyö on osa ”Suurten kaupunkien liikuntamarkkojen kohdentuminen” - tutkimusta. Projektissa ovat mukana Espoon, Oulun, Tampereen, Turun ja Vantaan liikuntatoimet, Jyväskylän Liikunnan kehittämiskeskus, Suomen Liikunta ja Urheilu ry, Opetusministeriö ja Suomen Kuntaliitto. Tässä tutkimuksessa keskitytään Oulun liikuntatoimen menojen kohdentamiseen vuonna 1996. Päättökysongelma on selvittää Oulun liikuntatoimen resurssien kohdentumista liikuntaa harrastaville väestöryhmille, joita ovat harrasteliikkujat, kilpaurheilijat, lapsi- ja nuorisourheilijat, huippu-urheilijat, erityisliikkujat ja koululais- ja opiskelijaliikkujat. Lisäksi alaongelmina halutaan kartoittaa, kuka järjestää liikuntaa kunnallisilla liikuntapaikoilla sekä mitkä ovat liikuntatoimen välilliset ja välittömät tukiresurssit liikuntaseuratoimintaan. Liikuntaseurojen tukiresurssien kohdentumista tutkitaan kolmen erillisen esimerkkiseuran sekä kaikkien seurojen kokonaistuen kohdalla.

Tutkimus on erikoislaatuinen siksi, että vastaaventyypisiä tutkimuksia ei ole aiemmin tehty. Näkökulma nojaa laskentatoimen systematiikkaan, jossa pyritään kohdentamaan liikuntamenoja tarkkailu- ja informointilaskelmien avulla. Tutkimusmenetelmät perustuvat tilastointiin ja määrällisiin muuttujiin. Tutkimus on luonteeltaan kuvaileva ja kartoittava ja on toteutettu tapaustutkimuksena. Kustannusten kohdentamisen myötä eri käyttäjäryhmille ja toimialoille saadaan laskettua prosentuaalisia osuuksia kaikkien liikuntapaikkojen käyttövuorojen perusteella.

Oulun liikuntatoimen menot vuonna 1996 olivat 45 Mmk. Tästä summasta pystyttiin kohdentamaan 98 prosenttia. Lähes puolet (46 %) välillisestä ja välittömästä tuesta kohdentuu kuntoliikuntaan. Lasten ja nuorten liikuntaan kohdennetaan viidesosa liikuntatoimen menoista. Kilpaurheiluun kohdentuu kolmetoista ja huippu-urheiluun kaksi prosenttia välillisistä ja välittömistä tukimarkoista. Erityisliikunta saa neljä prosenttia liikuntatoimen tukimarkoista. Koululiikuntaan kohdentuu yksitoista prosenttia ja koululais- ja opiskelijaliikuntaan vastaavasti viisi prosenttia kokonaistuesta. Lasten ja nuorten liikuntatoimintaan kohdennetaan kolmannes liikuntatoimen välillistä ja välittömistä tukimarkoista, jos lasketaan yhteen lasten ja nuorten liikunnan, koululiikunnan ja koululais- ja opiskelijaliikunnan osuudet.

Liikuntatoimintaa järjestää aktiivisimmin liikuntaseurat, jotka saavat 46 prosenttia välillisestä ja välittömästä tuesta. Liikuntatoimen omaan liikuntatoimintaan kohdentuu yhdeksän prosenttia tuesta ja koululiikuntaan yksitoista prosenttia. Kolmasosa välillisestä ja välittömästä tuesta kohdentuu muun tahon järjestämään liikuntatoimintaan. Muun tahon järjestämä liikunta oli yritysten, työpaikkojen ja puulaakiporukoiden järjestämää toimintaa.

Liikuntaseuroille kohdentuvasta välillisen ja välittömän kokonaistuen määrästä kohdentui 9,5 prosenttia Oulun Kärpille, 5,4 prosenttia Oulun Lipolle ja 4,1 prosenttia Oulun Uimaseuralle. Rahallisena summana Kärpät saivat liikuntatoimelta tukea 1,8 Mmk, Lippo 1,0 Mmk ja Uimaseura 0,8 Mmk. Avustusten osuus seurojen kokonaistuesta oli alle yhdeksän prosenttia.

Avainsanat: Liikuntapalvelut, liikuntatoimi, liikuntamenot

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on osa ”Suurten kaupunkien liikuntamarkkojen kohdentuminen” - tutkimusta. Projektissa ovat mukana Espoon, Oulun, Tampereen, Turun ja Vantaan liikuntatoimet, Suomen Liikunta ja Urheilu ry. (SLU) sekä Jyväskylän Liikunnan kehittämiskeskus, Opetusministeriö ja Suomen Kuntaliitto. Tässä tutkimuksessa selvitetään Oulun liikuntatoimen markkojen kohdistumista sekä välittömästi että välillisesti eri liikunnan harrastajaryhmille. Harrastajaryhmät ovat SLU:n strategian mukaisesti lapsi- ja nuorisourheilijat, erityisliikkujat, kuntoliikkujat, koululais- ja opiskelijaliikkujat sekä erikseen kilpa- ja huippu-urheilijat. Lisäksi tutkitaan liikuntatoimintaa järjestäviä tahoja, joita ovat kaupungin liikuntatoimi, liikuntaseurat sekä muut tahot. Koululiikunta jätetään pois tutkimuksen tarkemmasta viitekehystä. Tutkimus käynnistyi kesällä 1997, jolloin liikuntamarkkojen kohdentumista tutkittiin vuoden 1996 aikana. Tämä tutkimus kohdistuu Oulun liikuntatoimeen ja oululaiseen liikuntatoimintaan. Tutkimusvuodeksi valittiin vuosi 1996.

Liikunnan talouteen liittyvä tutkimus on Suomessa ollut vielä hyvin suppeaa ja rajoittunut muutamiin tutkimusprojekteihin (esim. Puronaho 1989, 1994, 1997, Valtonen, Rissanen & Pekurinen 1993, Rissanen, Valtonen & Asikainen 1995). Välillistä tukimarkkojen kohdentumista ei ole aiemmin paljon tutkittu. Välillisen ja välittömän tuen määrää liikuntaseuroille arvioitiin 1989 Turun ja Espoon kaupungeissa (Puronaho 1989). Tällöin arvioitiin 61-96 prosenttia kaupunkien liikuntaan käyttämistä varoista ohjautuvan liikuntaseuratoimintaan. Pelkkien toiminta-avustusten osuus kokonaisseuratuesta jäi alle seitsemään prosenttiin. Hieman vastaavatyypinen tutkimus toteutettiin 1996 osana muuta liikuntatoimeen kohdistuvaa tutkimusta Haminassa ja Vehkalahdella (Borodulin & Puronaho 1997) sekä Hämeenlinnassa (Koskenranta & Puronaho 1996). Näissä tutkimuksissa todettiin kunnan ja kaupunkien liikuntatoimien välillisen tukimarkan kohdentuvan hyvin suurelta osin liikuntaseuratoimintaan. Haminassa ja Vehkalahdella otosliikuntaseurat arvioivat toimialajakoa oman seuran liikuntatoiminnassa. Sekä Haminassa että Vehkalahdella kuntoliikuntaan ja lasten ja nuorten urheiluun kohdentui paljon välillisiä tukimarkkoja. Toimintaa järjestettiin vähän erityisliikunnassa sekä kilpa- ja huippu-urheilussa, joten välillisen tuen määrä jäi niinikään vähäiseksi.

Hypoteeseja on vaikea esittää, sillä täysin vastaavantyyppistä tutkimusta ei ole tehty. Perinteisesti kunnallisilla liikuntapaikoilla tärkein liikuntaa järjestävä taho on ollut liikuntaseurat. Lasten ja nuorten osuus liikuntapaikkojen harrastajaryhmistä on suuri. Huippu-urheilun osuus tulee varmastikin olemaan suhteellisen pieni, sillä huippu-urheilijoita on määrällisesti hyvin vähän verrattuna kaikkiin liikunnanharrastajiin. Selkeitä eroja löytynee myös eri liikuntapaikkojen harrastajaryhmien välillä. Eri liikuntapaikoilla harrastetaan erityyppisiä liikuntalajeja ja harrastajaryhmä voi olla hyvin erilainen. Näin on esimerkiksi jäähallin ja uimahallin välillä.

Mielenkiintoisen tästä tutkimuksesta tekeekin juuri tuoreus. SLU:n toimialajako on uusi, eikä toimialajaon toteutumista käytännön liikuntaelämässä ole vielä ehditty paljon tarkkailla. Lisäksi välillisen ja välittömän tukimarkan kohdentuminen tuovat uutta tietoa liikuntahallinnosta kiinnostuneille. Tutkimuksen avulla voidaan arvioida, kuka hyötyy suurten kaupunkien liikuntamarkoista eniten. Lisäksi tulosten avulla kaupungin liikuntatoimi voi arvioida, vastaako toteutettu liikuntatoiminta suunnitelman mukaista toimintaa, sekä miten tukimarkat kohdentuvat yksittäisten liikuntaseurojen kohdalla.

Tutkimus etenee käsitteiden määrittelyvaiheen kautta Oulun liikuntatoimen esittelyyn. Lisäksi esitellään tutkimuksen näkökulma, jossa kiinnostus on laskentatoimen systematiikassa ja ongelmissa sekä talouden perusongelmissa. Tutkimusmenetelmät esitellään luvussa 7, jonka jälkeen tutkimuksen eteneminen, tulokset ja pohdinta.

2 KÄSITTEET

Julkisyhteisöjä ovat valtionhallinto, kunnat ja kuntainliitot sekä sosiaaliturvarahastot (Hallipelto, Helin, Oulasvirta & Ruuska 1992, 31). Julkisia palveluja ja liikuntapalveluja julkisessa kentässä käsitellään luvussa 4.

Liikuntamenot ovat kaupungin liikuntatoimen kulutettuja varoja tietyinä ajanjaksona. Oulun kaupungin liikuntamenoiksi määritellään kaikki liikuntatoimen menot. Näitä ovat liikuntatoiminnan luomiseen ja ylläpitämiseen kohdennetut varat. Liikuntamenoja ovat kaikki eri liikuntapaikoille kulutetut rahat, tekniselle palvelukeskukselle maksettavat sisäiset vuokrat, hallinnollisiin tehtäviin ja liikuntapalvelujen järjestämiseen kuluvat varat. Liikuntapalvelujen määritelmä on esitetty luvussa 3.

Kaupungin liikuntatoimen välitön tuki on suora rahallinen avustus. Välitön tuki osoitetaan yleensä liikuntaseuroille tai muille järjestöille. Välitöntä tukea myönnetään liikuntatoimen määrittämien kriteerien perusteella esim. toiminnan tai tapahtuman järjestämistä varten. Liikuntatoimen välillinen tuki tarkoittaa kaupungin liikuntamenoja, jotka kohdentuvat välillisesti liikuntatoimintaan ja henkilöryhmille. Välillinen tuki on liikuntapaikkojen ylläpitämistä tai rakentamista. Välillinen tuki kohdentuu kaikille, jotka käyttävät kaupungin ylläpitämiä liikuntapaikkoja.

Kustannusten kohdentamisella tarkoitetaan määrätyn rahasumman kohdentumista määrättyyn toimintaan. Kustannus syntyy toiminnan järjestämisestä, jolloin kustannukset voidaan jaotella eli kohdentaa toiminnassa mukana oleville. Tässä tutkimuksessa kohdennetaan Oulun liikuntatoimen 1996 menoja toimialoille.

3 TUTKIMUSONGELMAT

Päätutkimusongelma on selvittää Oulun kaupungin liikuntatoimen resurssien kohdentumista liikuntaa harrastaville väestöryhmille, joita ovat harrasteliikkujat, kilpaurheilijat, lapsi- ja nuorisourheilijat, huippu-urheilijat, erityisliikkujat ja koululais- ja opiskelijaliikkujat. Toimialajakoa on kuvattu tarkemmin luvussa 4.7. Lisäksi alaongelmina halutaan kartoittaa, kuka järjestää liikuntatoimintaa kunnallisilla liikuntapaikoilla sekä mitkä ovat liikuntatoimen välittömät ja välilliset tukiresurssit seuratoimintaan. Koululiikunta on rajattu ulos tutkimuksen viitekehystä. Liikuntatoimintaa järjestäviä tahoja kunnallisilla liikuntapaikoilla ovat liikuntaseurat, liikuntatoimi tai muut tahot, kuten yritykset ja puulaakiorukat.

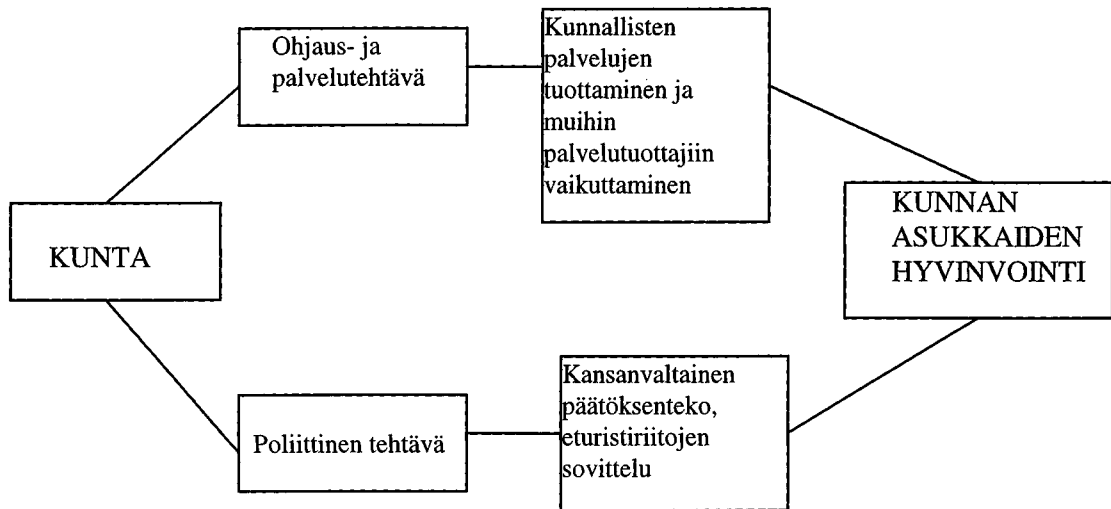
Yhtenä alaongelmana selvitetään resurssien kohdentumista liikuntaseuratoimintaan yleensä sekä erillisten esimerkkiseurojen avulla. Kolme esimerkkiseuraa valittiin yhdessä liikuntatoimen kanssa niin, että seura edustaa paikallista aktiivista liikuntatoimintaa sekä käyttää toiminnassaan rakennettuja liikuntalaitoksia, joiden välillisiä kustannuksia pystytään arvioimaan.

4 KUNTA JA LIIKUNTAPALVELUT

4.1 Julkisten palveluiden tuottaminen

Kunta muodostaa suomalaisessa yhteiskunnassa hallinnollisen perusyksikön, joka tarjoaa julkisia palveluja. Kunnallissektoria voidaan tarkastella kovin monesta näkökulmasta riippuen tiedon tarpeesta. Tässä tutkimuksessa kunnallista palvelutuotantoa tarkastellaan ensisijaisesti liikuntapalvelujen näkökulmasta. Tarkempi huomio kiinnittyy kunnan liikuntatoiminnan talouteen.

Hallipellon, Helinin, Oulasvirran ja Ruuskan mukaan (1992, 143) kunnan tärkein tehtävä on palvelujen tuottaminen kuntalaisille. Lisäksi kunta toteuttaa poliittista tehtävää sovittamalla eturistiriitoja päätösorganisatorisella tasolla ja tekemällä tätä kautta poliittisia päätöksiä. Kunnan tavoitteena on tuottaa hyvinvointia kuntalaisille.

KUVIO 1. Kunnallishallinnon perustehtävät ja tarkoitus (Hallipelto ym. 1992, 143)

Julkinen sektori pyrkii luomaan kaikille kansalaisille tasa-arvoiset palvelut muun muassa terveydenhuollon ja koulutuksen saralla. Kansalaisten tulee saada nauttia taloudellisista, sivistyksellisistä ja sosiaalisista perusoikeuksista yhtäläisesti. (Allén 1995, 5.) Laman myötä on käyty keskustelua palveluiden säilymisestä ja niiden tasa-arvoisesta saatavuudesta. Liikuntapalvelut ovat jo vuodesta 1980 lähtien olleet lakisääteisesti osana

kuntien palvelutuotantoa, mutta mikä on todellinen liikuntapalvelujen paikka palvelukentässä ja minkä tyyppisiksi palveluiksi liikuntapalvelut voitaisiin luokitella?

Kunta jaottelee tarjoamiaan palveluita eri tavoin. Ongelmaksi on muotoutunut palveluiden priorisointi, eli mikä palvelu tulee ensisijaisesti tarjota kuntalaisille ja mihin arvojärjestykseen koko palvelukenttä jakaantuu. Yleisesti puhutaan peruspalveluista, jotka vievät paljon kunnan voimavaroja ja tuovat vähän tuloja, mutta niiden arvostus on erittäin suuri. Yksi tapa priorisoida palvelut on peruspalveluiden lisäksi välttämättömyyspalvelut, elämänlaatupalvelut ja harkinnanvaraiset palvelut. Näitä voidaan vertailla panostettaviin voimavaroihin suhteessa niistä saatuihin tuloihin sekä arvostukselliseen asemaan. (Allén 1995, 5.) Julkisen talouden teorian perusteella Allén jaottelee palvelut kolmeen pääryhmään: kollektiivipalveluihin, hyvinvointipalveluihin ja infrastruktuuripalveluihin. Puhtaiksi kollektiivihyödykkeiksi luetaan Hallipellon ym. (1992) mukaan katuvalaistus ja maanpuolustus.

Liikuntapalvelut eivät ole puhtaita kollektiivihyödykkeitä, vaikka perustuvatkin suurelle ryhmälle ja yhteisesti jaettavalle toiminnalle (vrt. kollektiivinen). Hyvinvointipalvelu viittaa palvelun kautta saavutettavaan hyvinvointiin sekä kunnan tavoitteeseen tarjota kuntalaisille lähtökohdat hyvinvointiin, mikä esim. liikunnan kautta voidaan nähdä sekä henkilökohtaisena hyvinvointina tai jopa kansanterveydellisenä hyvinvointina. Toisaalta aiemmin esitellyn jaottelun mukaisesti liikuntapalvelut voitaisiin sijoittaa elämänlaatupalveluiksi, mikä puolestaan viittaisi liikunnan kautta saavutettavaan kokemukselliseen taustaan. Kun väestön vanhentuessa työkyvyn ja terveyden säilyttäminen nousee tärkeäksi, niin voidaan kysyä, muuttuvatko liikuntapalvelut tulevaisuudessa peruspalveluiksi terveyden- ja sairaanhoidon rinnalle tai välttämättömyyspalveluiksi? Osalle väestöä liikuntapalvelut ovat laman aikana olleet tärkeitä, jopa selviytymispalveluiksi luokiteltavia palveluita. Tästä ovat esimerkkeinä työttömien liikuntakokeilut, mitkä ovat osaltaan mahdollistaneet jokapäiväisen osallistumisen ja syrjäytymisen ehkäisyn yhteiskunnassa.

Erityyppisiä julkisia palveluja rahoitetaan erilaisin perustein. Kososen mukaan valtiollisia julkisia palveluja luonnehtii rahoitus verovaroista, hinnoittelun eroaminen voitollisuudesta ja markkinoiden logiikasta sekä tehtävien toimeenpano valtiokoneiston

ja sen virkamiesten avulla (Kosonen 1987, 22). Liikuntalaitoksia rakennettaessa ja ylläpidettäessä on rahoitus hankittava tulonsiirtojen muodossa kuntalaisilta tai erillisinä avustuksina esim. veikkausvoittorahoista. Kunnallisissa liikuntalaitoksissa ei pyritä voitolliseen tulokseen, eikä hinnoittelua suunnitella todellisiin kustannuksiin perustuen.

Palvelujen tarjontaa suunniteltaessa tulee ottaa huomioon ihmisten tarpeet ja mielihalut, kuten Kotler markkinoinnin olemuksen ymmärtämisessä painottaa. Tarpeet ja mielihalut sitten synnyttävät kysynnäntarpeen, jota ihmiset tyydyttävät tuotteiden ja palvelujen ostamisen kautta. Markkinoinnin avulla voidaan yleishyödyllistenkin yhteisöjen palvelujen tarjontaa parantaa, sillä rahoituksellisten voimavarojen niukentuessa ja kuluttajien asenteiden muuttuessa myös organisaatioiden toimintamallien on muututtava. Yritykset eivät voi menestyä ainoastaan tekemällä hyvää työtä. Niiden tulee pyrkiä ylivoimaisuuteen pärjätäkseen kovenevan kilpailun ja hiljenevän kasvun markkinoilla. (Kotler 1990.)

Uusi kirjanpituudistus muutti kunnallista menettelyä tilikirjanpidossa. Kirjanpito on suuntautumassa yhä enemmän kohti yritysten toteuttamia laskentamalleja. Näin ollen toiminnan tehokkuuteenkin on kohdistettu paljon huomiota. Silti kunnan tuottamat palvelut tulisi nähdä ensisijaisesti asukkaiden hyväksi tuotetuiksi hyödykkeiksi. Perinteinen julkisten palvelujen rooli nojaa tasa-arvoiseen palvelujen saantiin. Yrityksiltä lainattu tehokkuusajattelu ei siten voi olla kunnallisten palvelujen toimintaperuste.

Kunnallinen sektori huolehtii liikuntapaikkojen rakentamisesta ja kunnossapidosta sekä osittain liikuntatoiminnan järjestämisestä. Kunnan alueella toimivat liikuntaseurat tarjoavat monipuolista liikuntatoimintaa, jonka lisäksi kunnallinen sektori tarjoaa esim. erityisliikuntapalveluita. Liikuntapalveluiden tarjonnassa markkinointi ja ajan trendien seuraaminen ovat haasteellinen tehtävä niin seuratoiminnassa kuin kunnallisella sektorilla. Kotlerin (1990) mukaisen toiminnan tarveperusteinen suunnittelu on tärkeää, sillä kunnallisten liikuntalaitosten on osattava panostaa toimintaansa ja palveluihinsa oikealla tavalla. Tästä on esimerkkinä salibandyn ja naisten aerobikin nousukausi, jolloin kunnallisen sektorin on osattava vastata kysyntään ja tarjottava oikeantyyppisiä liikuntapaikkoja. Silti liikuntapalveluita ei voida suunnitella pelkästään massojen

liikuttamista varten, vaan on pyrittävä tarjoamaan palveluja tasa-arvoisesti kaikille kansalaisille ja toimialoille.

Salminen on tutkinut hallinnollisia rakenteita ja toimintoja pohjoismaisen hyvinvointivaltion kannalta. Kollektiivisen, julkisen hyvinvoinnin kasvun edellytyksenä on ollut talouden kasvu. Elinkeinorakenteen muutos on kulkenut maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta teolliseen ja palveluelinkeinoin. Bruttokansantuotteen kasvu on mahdollistanut palvelusektorin laajentumisen. Verotuksen avulla on rahoitettu julkinen talous ja sen hyvinvointiohjelmat ja palvelut. Hyvinvointihallintoa on muuttanut myös toinen tekijä, poliittinen päätöksenteko. Nähtävissä on tietoisien yhteiskuntapoliittisen päätöksenteon vaikutus hyvinvointiin ja sen julkisiin instituutioihin. (Salminen 1993, 41-42.)

Hyvinvointivaltio on vanha käsite, sillä jo vuosisadan vaihteessa nousi esiin keskusteluja Euroopassa esivallan roolista järjestää julkisia palveluita. Julkisyhteisöt, valtio, kunnat ja sosiaaliturvarahastot muodostavat oman talousyksikkönsä yritys sektorin ja kotitalouksien rinnalle. (Kosonen 1987.) Julkiset menot ovat kasvaneet voimakkaasti, kiihkein kasvu sijoittuu 1950-luvun puolivälistä 1970-luvun puoliväliin. Allénin (1995) mukaan hyvinvointivaltion vahvuus Suomessa perustuu palvelujen määrään ja monipuolisuuteen, huolehtiihan kunta kansalaisistaan kehdestä hautaan. Miksi kunnan sitten tulee tukea liikuntapalveluja julkisin varoin? Mitkä ovat ne yhteiskunnalliset perustelut, joiden mukaan liikuntapalveluita järjestetään ja liikunnan suorituspaikkoja rakennetaan?

Liikuntalaki määrää joiltakin osin julkisen sektorin roolista liikuntapalveluiden ja -paikkojen järjestäjänä. Lisäksi liikunnan kautta saavutetaan arvoja, joita ovat terveyden ja työkyvyn ylläpito, yksilön ja yhteiskunnan hyvinvointi, seuratoiminnan aktiivisuus sekä nuorten ja aikuisten syrjäytymisen ehkäiseminen ja liikunnan suosio viihteenä ja harrastuksena. Teos ”Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu” kuvailee liikunnan asemaa ja vaikutusta muille yhteiskunnan alueille. Teoksen myötä on pyritty vahvistamaan liikunnan asemaa yhteiskunnassa, myös niin, että liikunnan julkinen tuki on saanut kaipaamiensa perusteluja. (Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu 1994.)

Liikuntakulttuurin julkista tukea voidaan perustella Cantellin (1993, 34-35) kulttuurin tuen perusteita mukailleen: Kulttuuri on kollektiivista, ja siten sen tukeminen on perusteltua. Julkisen tuen avulla yhteiskunnan jäsenillä on mahdollisuus saada kulttuuripalveluja, joihin heillä ei muuten olisi varaa. Lisäksi lapset saavat varhaisen kosketuksen kulttuuriin. Taidetta on tuettava markkinoiden kysynnästä riippumatta, sillä se on ns. meriittihyödyke. Kulttuuria on tuettava Baumolin efektin pienentämiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että kulttuurisektorin suhteellinen tuottavuus heikkenee, koska se on tehottomampi teknisen kehityksen suhteen kuin muut sektorit.

4.2 Liikuntalaki

Kunnallinen liikuntaviranomainen vastaa kunnan liikuntapalveluiden järjestämisestä. Liikuntapalvelut ovat kansalaisten toiseksi suosituin palvelu kirjastopalvelujen jälkeen. Liikuntapalveluita tarjoavat kunnalliset liikuntatoimet, liikuntajärjestöt ja yksityiset tahot. Liikunnan julkisen kentän rahoittajia ovat valtio ja kunnat. Kuntasektorin kautta kanavoituu eniten rahaa liikuntatoimintaan. Perinteisesti liikuntaa on Suomessa tuettu valtion veikkausvoittovaroin. Muita rahoituslähteitä ovat kotitaloudet, yritykset, seurojen ja keskusjärjestöjen omatoiminen varainhankinta ja sponsorisopimukset.

Liikuntalaki tuli voimaan 1.1.1980, jonka jälkeen sitä on muutettu kahdeksan kertaa. Liikuntalain syntyminen on ollut merkittävä tapahtuma kunnalliselle liikuntasektorille, sillä lain myötä liikunta sai kaipaamansa arvostuksen ja aseman (Ilmanen 1995, 287). Nyt liikuntalakityöryhmä on saanut lähes valmiiksi uusimman ehdotuksen liikuntalain kokonaisuudistukseksi, jonka pian odotetaan tulevan voimaan.. Tässä luvussa käsitellään asioita, joista on mainittu uudessa Hallituksen esityksessä Eduskunnalle liikuntalakiehdotukseksi Liikuntalain uudessa esityksessä on nostettu esiin yhteistyön merkitys, terveyden edistäminen, kansalaistoiminnan tukeminen, liikuntapaikkatarjonta ja erityisryhmien liikunnan järjestäminen.

Liikuntatoiminnan edellytykset luovat valtio ja kunnat. Valtion talousarviossa varataan vuosittain määrärahoja kuntien liikuntatoimen valtionosuuksiin, liikuntajärjestöjen toimintaan, liikuntatieteelliseen tutkimukseen ja tiedonvälitykseen, koulutukseen,

liikuntapaikkarakentamiseen, kansainväliseen yhteistyöhön, liikunnan kokeilu- ja kehittämistoimintaan sekä muihin urheilua ja liikuntakasvatusta edistäviin tarkoituksiin. Kuntien liikuntatoimille myönnetään valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti. Valtionosuus tulee käyttää liikuntatoimen menoihin.

Kuntien tehtävänä on ensisijaisesti luoda edellytykset paikalliselle liikuntatoiminnalle. Käytännössä tämä tarkoittaa liikuntapaikkojen rakentamista ja kunnossapitoa sekä avustusten jakamista paikallisille liikuntaseuroille. Kunnat järjestävät liikuntatoimintaa sellaisille ryhmille, jotka ovat jääneet kansalaisjärjestöjen toiminnan tai yksityisten liikuntapalvelujen ulkopuolelle. Painotus on ollut erityisryhmien liikunnassa. Liikunta koetaan olevan nykyään osa hyvinvointipolitiikkaa, mikä on mahdollistanut yhteistyön kehittämisen muiden kunnan viranomaisten kesken esim. ennaltaehkäisevän terveydenhuollon piirissä. Tästä on esimerkkinä Kunnossa Kaiken Ikää- projekti.

4.3 Kunnan liikuntahallinto

Liikunta-asioita voi hoitaa muukin kunnallinen toimielin kuin liikuntalautakunta. Vapaakuntakokeilu on mahdollistanut kuntien omavalintaisen lautakuntarakenteen muodostamisen. Suuntaus onkin tällä vuosikymmenellä ollut uusien organisaatorakenteiden perustamiseen. Vapaa-aikalautakuntia on perustettu selvästi eniten, toiseksi eniten vastaavasti sivistys- ja muita yhdistelmälautakuntia. Kaikista Suomen liikuntasektoria hoitavista elimistä on 48 prosenttia nimeltänsä vapaa-aikalautakuntia. Vain suurimmissa kaupungeissa on säilytetty erillinen liikuntalautakunta. (Kurikka 1996, 12.) Huomionarvoista on tässä yhteydessä mainita, että liikuntapalveluita tuotetaan muillakin hallinnonaloilla. Tästä olkoon esimerkkinä koululiikunta, joka käsittää peruskoulutuksen puitteissa annettua liikuntakasvatusta.

Liikuntatoimen piirissä työskentelee arviolta 6700 työntekijää. Palveluksessa on 80 päätoimista ja noin 200 tuntipalkkaista erityisliikunnan ohjaajaa. Kunnissa käytetään vuosittain keskimäärin noin 600 markkaa asukasta kohden liikunnan edistämiseen. Tämäntyyppinen tunnusluku on keskiarvo, eikä siten kerro kuntien välisistä eroista. Erot

kuntien välillä ovat suuria, mikä näkyy myös liikuntapaikkojen lukumäärässä. Harvaanasutuilla seuduilla tai pienissä kunnissa ei ole resursseja rakentaa suuria liikuntalaitoksia tai liikunnan suoristuspaikkoja. Suuria kustannuseriä aiheuttavat liikuntalaitokset, kuten uimahallit, jäähallit ja urheilutalot sekä liikuntakeskukset. Lisäksi rakentamiskustannukset vievät suuria lohkoja kunnan kassasta. Kaupunkien liikuntamarkka jakaantuukin niin, että käyttökustannukset kuluttavat 83 penniä yhtä markkaa kohden. Niihin luetaan rakennuskustannukset ja kunnossapito. Hallinto- ja ohjauskulut puolestaan vievät keskimäärin 10 penniä liikuntamarkasta ja avustukset 7 penniä. (Ilmanen 1995.) Liikuntatoimen käyttötalousmenot olivat vuonna 1997 noin 2,2 miljardia markkaa. Rakentamiskustannukset ovat kasvaneet kuntien liikuntatoimissa, vaikka käyttökustannusten osuus on pysynyt samalla tasolla. Näin ollen liikuntapaikkoja on luotu lisää, mutta käyttökustannukset eivät ole nousseet. Uudet liikuntapaikat, yhä useammin kalliit liikuntalaitokset, vaativat kunnossapitoa. Jos määräraha kunnossapitoon ei ole noussut, niin kuinka voidaan ylläpitää yhä suurempi määrä liikuntapaikkoja? Kysymys voidaankin asettaa niin, että onko kallis liikuntalaitosrakentaminen syrjäyttänyt halvemmat perusliikuntapaikat, kuten kuntoradat ja ulkoilureitit? Toisaalta yksi vaihtoehto on toiminnan tehostaminen, jolloin samoilla resursseilla huolletaan yhä suurempi määrä liikuntapaikkoja.

4.4 Julkinen tuki liikunnalle

Julkista sektoria ja sen roolia erilaisten palveluiden tuottajana on jo aiemmin käsitelty. Tarkennusta vaatii suomalaisen liikuntakulttuurin rahoitusjärjestelmän esittely. Koska tarkastelun kohteena on julkinen rahoitus, niin muut liikuntakulttuurin alueella liikkuvat rahavirrat jäävät tutkimusalueen ulkopuolelle. Kunnallisen sektorin lisäksi on olemassa muitakin rahavirtoja, joita ovat esim. yksityiset liikuntapalvelujen järjestäjät, kotitalouksien sijoittamat varat, yritysten ostamat palvelut, jne. Kunnat saavat liikuntatoimintaansa valtionosuuksia, joiden osuus kuntien koko liikuntabudjeteista on varsin pieni. Nykyinen valtionosuus on 91,4 Mmk, joka kattaa neljästä viiteen prosenttia kuntien käyttötalousmenoista. Mitä suuremmasta kunnasta tai kaupungista on kyse, sitä suurempi liikuntabudjetti kunnalla yleensä on.

Vuonna 1996 Veikkaus Oy jakoi liikunnan määrärahoja 1 730 Mmk, mikä oli 23,8 prosenttia kaikista veikkausvoittovaroista. Periaatteessa Oy Veikkaus Ab:n ylijäämästä tulisi käyttää vuosittain 36,6 prosenttia urheilun ja liikuntakasvatuksen tukemiseen. Vuosina 1992-1997 asetusta on kuitenkin muutettu väliaikaisesti, niin että maininta edunsaajien määräosuuksista on poistettu. Vuosittain veikkausvoittorahojen prosenttiosuutta on alennettu, mikä on myös vaikuttanut jaettavan rahasumman suuruuteen. Kuntien valtionosuus oli noin 99 Mmk.

Puronahon (1994b) arvioiden mukaan Suomen kuntien käyttämä panos liikuntaedellytystensä luomiseen oli vuosina 90- ja -91 yli 3 miljardia markkaa. Kunnat käyttävät liikuntapalveluihinsa vuosittain enemmän varoja kuin mitä ne saavat tähän tarkoitukseen valtionosuuksina. Vuonna 1993 liikuntahallinto, -alueet, -laitokset, uimahallit ja jäähallit kuluttivat kuntien talousvaroista 1400 Mmk (Puronaho 1994).

Valtio jakoi vuonna 1996 erillistä liikuntapaikoille kohdennettua määrärahaa 64 Mmk. Edellisten lisäksi jaettiin erillistä määrärahaa läänien liikuntalautakunnille ja Valtion Liikuntaneuvostolle yhteensä 2,5 Mmk. Nämä kaksi tahoja voivat myöntää erillisiä avustuksia esim. kunnallisille liikuntarakennushankkeille. Kuntien lisäksi valtio tukee veikkausvoittovaroin liikuntajärjestöjä. Kaiken kaikkiaan 120 valtakunnallista ja alueellista liikuntajärjestöä saa valtionapua vuosittain. (HE 236/1997 vp.)

4.5 Liikuntapaikat

Liikuntapaikat on luotu liikunnan harrastamista varten. Suomessa on Liikuntapaikkatietojärjestelmän (Lipas) mukaan noin 29 000 liikuntapaikkaa. Lipas on atk-pohjainen tietojärjestelmä, joka on otettu käyttöön 1994 ja se sisältää tietoa kaikista Suomen liikuntapaikoista. Noin 70 prosenttia Suomen liikuntapaikoista on kuntien omistamia. Liikuntapaikoista on eritelty mm. sijainti-, hallinta- ja omistus-, suunnittelu- ja rakentamis-, rakennustekninen- ja varustetieto, taloustieto, käyttötieto ja hankeprosessi. Perinteisesti liikuntapaikat on jaoteltu käyttötarkoitustensa mukaan luokkiin, josta esimerkkinä on taulukko 1. (<http://www.kuntaliitto.fi/frmain1.htm>, 21.9.1998).

TAULUKKO 1. Liikuntapaikkojen lukumäärät liikuntapaikkaryhmittäin (kpl)

Liikuntapaikka (vuosi)	1991	1997	1998
Ulkokentät	9953	10043	10423
Sisäliikuntatilat	4971	5190	5905
Uimala	2623	2645	2788
Maastoliikuntapaikat	8295	8427	7982
Erityisurheilulaitokset	1319	972	1017
Eläinurheilalueet		485	736
Muut liikuntapaikat	195		
Huoltorakennukset		55	
<i>Liikuntapaikat yhteensä</i>	27381	27817	28853

Liikuntalaki asettaa yhteiskunnan päävastuulliseksi liikuntapaikkojen rakentajana, mikä käytännössä tarkoittaa kuntien vastaavan alueensa liikuntapaikkarakentamisesta julkisin varoin. Liikuntapaikat palvelevat laajoja väestöryhmiä ja ovat julkisia. Rakentamisen lisäksi olennaista on kuntien tehtävä liikuntapaikkojen ylläpitäjänä. Kun valtion tukea liikuntakulttuurille alettiin 1920-luvulla jakaa, niin se oli kohdennettu vain järjestöjen toiminnan rahoittamiseen. Vuodesta 1931 on tukea jaettu myös liikuntalaitosten rakentamiseen. (Juppi & Vuolle 1986, 257.) Liikuntapaikkojen rakentaminen keskittyi aluksi ulkoliikuntapaikkojen, kuten urheilukenttien, sekä koulujen voimistelusalien rakentamiseen. Myöhemmin alkoi vilkas liikuntalaitosrakentaminen, minkä seurauksena syntyi suuri osa Suomen uimahalleista, urheilupuistoista, liikuntakeskuksista jne.

Tämän vuosikymmenen alussa laman vaikutukset karsivat liikuntarakentamista voimakkaasti. Vuoden 1990 tasosta tiputettiin rakentamismenoja 118 markasta asukasta kohden jopa 55 markkaan. Lisäksi rakentamisen suunta muuttui kalliista uudisrakentamiskäytännöstä suosimaan valmiiden suorituspaikkojen saneerauksia. (Ilmanen 1995.) Saneerauksia kaipaavat varsinkin 1970-luvulla rakennetut uimahallit ja sisäliikuntatilat. Vuonna 1997 liikuntapaikkarakentamiseen käytettiin noin 500 miljoonaa markkaa.

4.5.1 Liikuntapalveluiden maksut ja taksapolitiikka

Monet kunnan tuottamat palvelut, kuten liikuntapalvelut, on pyritty pitämään ilmaisina. Hallipellon mukaan monista kunnallisista palveluista ei pystyttäisi saamaan tuotantokustannuksia vastaavaa hintaa asiakkaalta, eikä sen periminen olisi yhteiskunnallisin perustein suotavaa (Hallipelto 1995, 15). Ilmanen arvioi kunnan tukevan esim. uimahallien käyttömaksuja kolmellakymmenellä markalla käyttäjää kohden (Ilmanen 1995). Liikuntalaitosten kunnossapito ja liikuntapalveluiden tarjoaminen kuntalaisille on tärkeää. Kohtuuttomien taksojen käyttöönottoaminen kustannuksia alentamaan aiheuttaa epätasa-arvoa kuntalaisten kesken. Puronahon (1994) mukaan suurissa kaupungeissa oli liikuntapaikkojen tuotot viisitoista prosenttia käyttömenoista vuonna 1991, kun taas vastaavat tuotot olivat 80-luvulla vain pari prosenttia.

Suomen taloutta tämän vuosikymmenen alussa ravistellut lama on jättänyt jälkensä liikuntahallintoon. Valtionosuuksia leikattaessa ovat kunnat kohdanneet taloudellisia ongelmia peruspalveluiden ja myös liikuntapalveluiden järjestämisessä. Oman lisänsä ovat tuoneet suurtyöttömyyden aiheuttamat menot ja verotulojen vähentyminen. Julkisen tuen laskiessa talouslaman myötä ovat kunnat pakon edessä karsineet liikuntamenojaan. Tämä on tarkoittanut käyttökustannusten karsimista ja käyttömaksujen mukaanottoa tai nostoa entisestään. Vuonna 1994 kuntien liikuntatoimenjohtajat olivat edelleen kovin pessimistisiä liikuntapalvelujen järjestämisen suhteen taloudellisesta tilanteesta johtuen. (Panhelainen 1994, 42-44.) Hieman positiivisimpia mielipiteitä kunnalliset liikuntaviranomaiset antoivat vuonna 1996, jolloin odotukset seuraavan viiden vuoden ajalle olivat myönteisempiä ja luottavaisempia niin taloudellisten resurssien, seuratoiminnan mahdollisuuksien kuin yhteistyönkin suhteen. (Kurikka 1996, 26-27.)

Panhelaisen (1994, 42) mukaan 95 prosenttia liikuntaviranomaisista yhtyi ajatukseen, että liikuntapalveluille tulisi asettaa asiakasmaksut ja pyrkiä lisäämään yhteistyötä kuntien ja muiden tahojen välillä. Näin ajateltiin varsinkin yli 30 000 asukkaan kunnissa, joissa myös valmius palveluiden yksityistämiseen tai yhtiöittämiseen, jopa vähentämiseen, oli kohtalaisen suuri. Palvelujen vähentämistä korostettiin vapaaehtoistyövoiman merkityksen kasvulla. (Panhelainen 1994.) Kurikan (1996, 29)

tutkimuksen mukaan uusimmat arviot osoittavat, että kuntien liikuntapalveluiden määrä on kasvamaan päin, ja lisäksi palvelut ovat monipuolistumassa. Tärkeä mielipide on yhteistyön arvostaminen osana resurssien säilyttämistä, varsinkin kunnan sisäisten yksikköjen välillä ja kuntarajojen ulkopuolellakin.

4.5.2 Ostopalvelut

Uusin suuntaus on kunnan muuttuminen palvelujen tuottajasta palvelun järjestäjäksi. Allénin (1995) mukaan se on merkinnyt mm. ostopalveluita, palvelujen yksityistämistä ja yhtiöittämistä kunnan oman tuotannon korvaajina. Valtionosuusuudistus on edesauttanut kuntien palvelurakenteen muutosta kuntien suuremman määräysvallan ja taloudellisen itsenäisyyden myötä. Laskennallinen valtionosuusjärjestelmä painottaa palveluiden taloudellisuutta ja tehokkuutta. Niinpä muodolliset rajoitukset alihankintojen ja ostopalvelujen käyttämisestä on poistettu.

Liikuntapalveluiden tason ylläpito on taloudellisten resurssien vähentyessä johtanut liikuntatoimen tehtävien kilpailuttamiseen. Periaatteena on ollut siirtää palveluiden järjestäminen edullisimmalle taholle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että palvelu halutaan tuottaa edullisemmin kuin mitä kunta olisi ne tuottaessaan joutunut maksamaan. (Kurikka 1997, 17.) Esimerkkeinä mainittakoon hiihtolatujen kunnossapidon siirtäminen paikalliselle hiihtoseuralle tai kilpailutapahtuman järjestämisen siirtäminen liikuntaseuralle. Mitä suuremmasta kunnasta on kyse, niin sitä enemmän ostopalveluita käytettiin korvaamaan kunnallisen liikuntatoimen järjestämiä palveluita (Panhelainen 1994, 44). Yleisimmät ostopalvelut kunnissa ovat liikuntapaikkojen kunnossapito, liikuntapaikkojen vartiointi ja valvonta, kilpailujen ja kuntoliikuntatapahtumien järjestäminen sekä liikuntapaikkojen rakentaminen (Kurikka 1997, 17-19). Panhelaisen (1994) ja Kurikan (1997) tutkimusten mukaan näyttää siltä, että ostopalveluissa suurin into on jo ohi.

4.6 Kunta ja liikuntaseura

Valtaosa Suomen liikuntapaikoista on kunnallisessa omistuksessa. Liikuntapaikkojen suurin käyttäjätaho ovat liikuntaseurat. Kunnallisen liikuntatoiminnan kannalta, varsinkin lapsi- ja nuorisourheilun näkökulmasta liikuntaseurojen toiminta on hyvin tärkeää. Lisäksi liikuntaseuroissa tapahtuu kaikki kilpa- ja huippu-urheilutoiminta. Kunta ja liikuntaseurat ovat tärkeitä toistensa yhteistyökumppaneita. Ilman seuroja ei kunta pystyisi omin resurssein selviytymään liikuntapalveluiden järjestämisestä, mutta toisaalta ilman kuntaa ei liikuntaseuroilla olisi mahdollisuutta järjestää toimintaansa hoidetuilla ja varustelluilla liikuntapaikoilla.

Liikuntaseuroja on arvion mukaan Suomessa yli 6700. Puronahon (1994c, 91) mukaan liikuntaseurojen tärkeimmät talouteen vaikuttavat tekijät ovat vapaaehtoistyövoima, kunnan välitön tuki, jäsenmaksutulojen kehitys, kunnan välillinen tuki ja yhteistyösopimukset. Tämän mukaan kunnan rooli seuratoiminnassa on oleellinen. Tässä tutkimuksessa tutkitaan kunnan ja seuran välistä toimintaa juuri välittömän ja välillisen tuen kohdentumisena. Seuratoimintaa uhkaa kunnan liikuntapaikkojen käyttömaksujen korottaminen, jolloin seuratoimintaan jaetut avustukset ja oman varainhankinnan kautta saadut tulot hupenevat suoraan käyttömaksuihin toiminnan järjestämisen sijasta.

Liikuntaseuroissa harrastetaan aktiivisesti. Liikuntajärjestöt ovat edelleen suosituin liikunnan järjestäjätaho. Joka neljäs alle 50-vuotias on mukana liikuntaseuran toiminnassa. (Liikunnan ja Urheilun Maailma 1998). Valtaosa 19-65-vuotiaista harrastaa liikuntaa omatoimisesti yksin ja 15 prosenttia liikuntaseuroissa. Suomen Gallup Oy teettämän uusimman Liikuntagallupin mukaan Suomessa urheilee 874 000 3-18-vuotiasta lasta, mikä tarkoittaa 84 prosenttia kaikista lapsista. Lajivalikoima on runsas, mutta perusliikuntalajit ovat suosiossa. Näitä ovat jalkapallo, pyöräily, uinti ja hiihto. Liikuntaseuroissa harrastavien määrä on pysynyt ennallaan, sillä seuroissa harrastaa joka kolmas lapsi. Omatoiminen liikunta on lisääntynyt, mikä tarkoittaa liikuntaseurojen ulkopuolella tapahtuvaa liikunnan harrastamista. Nuorista joka kolmas harrastaa liikuntaa yksin ja kaverin kanssa joka toinen. Silti monet lapset liikkuvat sekä omatoimisesti yksin että liikuntaseuroissa. (Liikunnan ja Urheilun Maailma 1998) Liikuntaseurat ovat yksi liikuntaharrastamisen tärkeä peruspilari Suomessa. Siksi kunnan ja seurojen välillä on ollut ja tulee olla aktiivista yhteistyötä.

4.7 Liikunnan toimialat

Kun Suomen Liikunta ja Urheilu ry (SLU) perustettiin, luotiin uudelle järjestölle uusi strategia. Tavoite tasa-arvoisesta liikuntakulttuurista on ollut strategian luomisen pohjana. Suomessa liikuntaseurat ovat paikallistason toimintayksiköitä, joiden toimintaa SLU haluaa korostaa ja arvostaa. Liikuntatoiminnan kohderyhmät ovat eri toimialoja. Kohderyhmät muodostuvat erilaista liikuntaa harrastavista ihmisryhmistä. SLU:n strategian mukaiset toimialat ovat nuorisourheilu, kuntoliikunta, huippu-urheilu, erityisliikunta sekä koululais- ja opiskelijaliikunta.

Tässä tutkimuksessa toimialajako seuraa hyvin pitkälti SLUn mallia. Toimialat ovat lapsi- ja nuorisourheilu, kuntoliikunta, huippu-urheilu, kilpaurheilu, erityisliikunta sekä koululais- ja opiskelijaliikunta. Lapsi- ja nuorisourheilu on kohdistettu alle 19-vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin. SLU:n strategian mukaisesti lasten ja nuorten liikunta on tärkeä toimiala, sillä liikunnan avulla tulee tukea lasten ja nuorten kehitystä sekä ehkäistä syrjäytymistä. Lasten ja nuorten urheilussa arvostetaan erilaisuutta, tasa-arvoa, luottamusta ja kannustusta. Viikottain 420 000 lasta ja nuorta toimii liikuntaseuroissa. (Yhteinen maali 1996.)

Koululais- ja opiskelijaliikunnan toimiala tarjoaa liikuntapalveluja koululaisille ja opiskelijoille. Tavoitteet ovat samantyyppisiä kuin lasten ja nuorten urheilussa, mutta lisäksi halutaan vahvistaa liikunnan ja toiminnallisuuden asemaa suomalaisessa koulutusjärjestelmässä, edistää nuorten mahdollisuuksia liikunnalliseen elämäntapaan ja auttaa oman liikuntamuodon löytymistä niille, jotka eivät harrasta liikuntaa. Koululiikunta tavoittaa kaikki lapset, mutta nuorten fyysinen aktiivisuus näyttää jäävän vapaaehtoisen koululiikunnan, kerhojen, kulumatkojen ja vapaa-ajan harrasteiden varaan. (Yhteinen maali 1996.) Syrjäytymisen uhatessa ja fyysisen kunnan rapistuessa on lapsi- ja nuorisourheilun sekä koululais- ja opiskelijaliikunnan merkitystä tulee painotettava.

Kuntoliikunnan toimiala on kuntoilumielessä tapahtuvaa aikuisliikuntaa. Liikunnan terveydelliset vaikutukset on huomattu ja sitä kautta myös kuntoliikunnan tärkeys on noussut yhä suurempaan arvoon. Väestön vanhentuessa työkyvyn sekä elämänlaadun

ylläpitämisen on todettu olevan yhteiskunnalle haasteellinen tehtävä. Liikunnan avulla voidaan saavuttaa fyysisesti ja psyykkisesti terveempiä kansalaisia. Kuntoliikuntaa tarjoavat liikuntaseurat, kunnat, yritykset ja kaupalliset liikuntayrittäjät. (Yhteinen maali 1996.)

Huippu-urheilu kiinnostaa suomalaisia. Suomessa on arvioitu olevan 30-40 kansainvälisen tason tähteä, 300-400 maajoukkue-tason urheilijaa sekä n. 3000 kansallisen tason urheilijaa. Yhä useampi huippu-urheilija toimii ammattimaisesti, jolloin toimeentulo on riippuvainen apurahoista tai palkkioista. (Yhteinen maali 1996.) Huippu-urheilu käsittää vain pienen marginaaliryhmän aktiivisia huipputason kilpaurheilijoita. Tässä tutkimuksessa on haluttu erotella selkeä raja huippu-urheilijoiden ja kilpaurheilijoiden välille. SLU:n strategiasta poiketen kilpaurheilu eritellään tässä tutkimuksessa omaksi toimialakseen huippu-urheilusta. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa huippu-urheilijan määritelmäksi rajattiin urheilija, joka edustaa Suomea aikuisten maajoukkue-tasolla. Myös pesäpallon itä-länsi-ottelijat luetaan kuuluvaksi huippu-urheilijoiksi. Viime vuosina on tutkittu huippu-urheilun rahoitusta (mm. Puronaho 1996). Tässä tutkimuksessa viitekehykseen on lisätty huippu-urheilu, jotta huippu-urheilun välillistä tukea voitaisiin arvioida. Kuten jo aiemmin on mainittu, ei välillisten tukimarkkojen kohdentumista ole paljon tutkittu. Kilpaurheilijoita ovat kaikki yli 19-vuotiaat kilpailumielessä urheilua harjoittavat. Yleensä kilpaurheilu tapahtuu liikuntaseuroissa ja kilpaurheilija omistaa liiton myöntämän kilpailulisenssin.

Erityisliikunnan toimiala on yllättävän suurta väestönosaa koskettava toimiala. Arvion mukaan yli miljoona suomalaista kuuluu erityisliikunnan toimialan piiriin. Erityisliikuntaa järjestetään henkilöille, jotka vaativat erityisiä muutoksia liikuntatoiminnan toteuttamisessa eivätkä siten voi osallistua ns. normaaliin liikuntatoimintaan. Jokaisen tulee voida nauttia liikunnasta, kunhan se suunnitellaan liikkujan tarpeita vastaavaksi. Erityisliikunnan piirissä toimivat esim. vammaisliikkujat, diabetes-potilaat ja selkäsairaat. Toimialan tavoitteiden mukaan jokaisen tulee pystyä harrastamaan haluamaansa liikuntaa omalla paikkakunnallaan sekä lisätä erityisliikkujan omia mahdollisuuksia osallistua liikunnanopetukseen ja koulutukseen. Erityisliikunnan toimiala toteuttaa tavoitteitaan yhteistyössä muiden toimialojen, alueiden ja järjestöjen kanssa. (Yhteinen maali 1996.)

Liikuntapaikkoja tulee olla saatavilla ja niiden tulee olla kunnossa. Edellä mainituista toimialoista ovat opiskelijat kaikkein aktiivisimpia liikkujia ja hyödyntävät parhaiten paikkakuntansa liikuntapalveluja (Yhteinen maali 1996, 17). Toimialojen määrittelyissä huomioidaan kaikki mahdolliset liikunnanharrastajat, lapsesta vanhukseen, koululaisesta eläkeläiseen ja erityisliikkujasta huippu-urheilijaan. Lisäksi tarkastelunäkökulma on kaksitasoinen: Erityisliikkuja voi edustaa kansainvälisen tason huippu-urheilua ja olla samalla vaikkapa opintojensa ohessa opiskelijaliikunnan harrastaja.

Toimialajako on syntynyt Suomen Liikunnan ja Urheilun perustamisen myötä. Rahanjakoperusteet tulevat muuttumaan toimialajaon myötä, niin lajiliitoissa kuin kunnissakin. Silti monet kunnat eivät ole muuttaneet esim. omia liikuntaseuroille kohdentuvien avustusten jakoperusteita uuden toimialajaon mukaiseksi, joissa lapsi- ja nuorisourheilu olisi tärkeässä asemassa.

5 TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMA

5.1 Laskentatoimen tehtävät ja systematiikka

Tutkimuksessa on taloudellinen näkökulma. Tässä luvussa on selvitetty yleisellä tasolla kustannuslaskennan ja laskentatoimen prosessia. Laskelmia tehdään operatiiviselta tai yleisen laskentatoimen pohjalta. Ensin mainittu kerää tietoja operatiiviselle johdolle ja jälkimmäinen yhteisön sidosryhmille, kuten veronmaksajille. Operatiivista johtoa tukevat laskelmat ovat suunnittelua, valvontaa, tiedottamista ja tuloksen jakamista avustavat laskelmat.

Laskentatoimen tehtävä on tärkeä talousyksikössä, sillä se tuottaa tietoa taloustilanteesta, sen kehityksestä, kuvaa rahaprosessia sekä tukee päätöksentekoa. Yleisen laskentatoimen tehtävät ovat rekisteröintitehtävä ja hyväksikäyttötehtävä. (Riistama & Jyrkkiö 1991.) Laskentatoimi suorittaa tehtäviensä eri vaiheissa, joita ovat suunnittelu, päätös, toimeenpano ja tarkkailu. Tehtävien eri vaiheet tuottavat erilaisia laskelmia ja raportteja. Yleinen laskentatoimi perustuu yrityksen kirjanpidon tietojärjestelmään, jonka päädokumentti on tilinpäätös. (Neilimo & Uusi-Rauva 1997.) Eri vaiheiden myötä laskentatoimen informaatio jaotellaan laskelmatyyppeihin. Laskelmien jaottelut perustuvat niiden käyttötarkoitukseen. Edellä mainitulla jaottelulla viitataan laskentatoimen systematiikkaan ja niihin jaotteluihin, jotka on esitelty taulukossa 2. Tämän tutkimuksen kannalta olennaiset laskelman tyypit ovat valvontaa ja tiedottamista avustavat tarkkailu- ja informointilaskelmat.

TAULUKKO 2. Laskelmien systematiikka (Riistama & Jyrkkiö 1991, 38)

laskelman tyyppi	laskelman nimitys	laskelman tarkoitus
suunnittelua avustavat	vaihtoehtolaskelmat	valinta
	tavoitelaskelmat	toiminnan ohjaaminen
valvontaa avustavat	tarkkailulaskelmat	
Tiedottamista avustavat	informointilaskelmat	ympäristöön vaikuttaminen
		tilastointi
tuloksen jakamista avustavat	tuloksenjakolaskelmat	tuloksen jakaminen

Suunnittelua avustavat vaihtoehtolaskelmat auttavat valintojen suorittamisessa, esim. edullisuutta vertailtaessa. Tavoitelaskelmien avulla asetetaan toimeenpanotavoite, joka on valittu vaihtoehtolaskelmien jälkeen. Tyypillisiä tavoitelaskelmia ovat budjetit ja standardit. (Riistama ym. 1991.) Suunnittelulaskelmia käytetään talousarvion määrärahojen ja tuloerien laskemiseksi (Hallipelto ym. 1992, 91).

Tavoitelaskelmat ovat pohjana tarkkailulaskelmille. Tavoitelaskelma muunnetaan tarkkailulaskelmaksi, kun tavoitelukujen rinnalle merkitään toteutuneet luvut ja syntyneet poikkeamat. Näin tavoite- ja tarkkailulaskelmat avustavat toiminnan ohjaamista. Tarkkailulaskelmien avulla valvotaan talousprosessia, jolloin voidaan kiinnittää huomiota alkuperäisistä tavoitteista syntyneisiin poikkeamiin. Seuraava kaavio kuvaa tarkkailulaskelmien olennaista tehtävää. Tyypillisiä tarkkailun kohteita organisaation talousprosessista ovat kannattavuuden ja taloudellisuuden seuraaminen.

$\text{tavoite} - \text{saavutus} = \text{+/- poikkeama}$

Tiedottamista avustava laskelmatyyppi on informointilaskelma. Nimensä mukaisesti informointilaskelmissa on kyse tiedon jakamisesta paitsi organisaation sisälle, niin mahdollisesti myös ympäröiville sidosryhmille. Informointilaskelmien tehtävä ei ole laskelmatyypittelyssä niin selkeä kuin esim. suunnittelua ja valvontaa avustavissa laskelmatyypeissä. Informointilaskelma ulkopuoliselle sidosryhmälle on esim. tilinpäätös. Lisäksi informointilaskelma voidaan laatia tilaston muodossa, jolloin sen tarkoituksena ei ole niinkään vaikuttaminen, vaan tiedon jakaminen. Hallipellon (1992, 91) mukaan informointilaskelmia on esitettävä silloin, kun haluttua asiaa ei ole luettavissa suoraan kirjanpidosta.

Viides laskelman nimi on tuloksenjakolaskelmat, joka viittaa tuloksen jakamista avustavaan tehtävään. Yrityksen talousprosessissa tämä laskelmatyyppi kuvaa, miten tilikauden tulos tulee jakaa eri tahojen kesken. Tuloksenjakolaskelmia ovat siten tilinpäätöstietojen ohella mm. tuloslaskelmat.

Tässä tutkimuksessa tärkeät laskentatoimen laskelmatyypit ovat tarkkailulaskelmat ja informointilaskelmat. Liikuntapaikkojen tarkkailulaskelmat kertovat taloudellisen tilanteen kehittymisestä ja auttavat siten ohjaamaan toimintaa. Laskelman tyyppi on valvontaa avustava, eli liikuntatoimi käyttää tarkkailulaskelmia apunaan toiminnan ohjaamisessa. Informointilaskelmat jakavat tietoa esim. liikuntapaikkojen käytöstä. Laskelmien avulla voidaan arvioida, käytetäänkö liikuntatoimen varoja niihin liikuntapaikkoihin, jotka tukevat haluttua liikuntatoimintaa.

Liikuntapaikkojen käyttö määritellään tässä tutkimuksessa. Eri käyttäjät saavat prosentiosuuksia määräytyistä liikuntapaikoista käyttöoikeuden mukaan. Liikuntapaikkojen kustannukset jaetaan eri käyttäjien kesken. Tämä laskelma antaa tietoa liikuntapaikkojen käytöstä ja sitä kautta ohjaa toimintaa, avustaa tiedottamista ja tilastoi toiminnan laatua. Tämän laskelman avulla voidaan vaikuttaa ympäristöön, esimerkiksi liikuntalautakunnan päätöksiin harjoitusvuorojen tai avustusten jakamisesta.

5.2 Operatiivisen laskentatoimen perusongelmat

Operatiivisen laskentatoimen perusongelmat ovat Riistaman ym. (1991) mukaan toiminnan tuottojen ja kustannusten selvittäminen, aiheuttamisperiaatteen selvittäminen sekä laskentatilanteen määrittely. Samantyyppisiä perusongelmia mainitsevat Neilimo ym. (1997, 38-41) mainitessaan laajuus-, arvostus-, jakamis- sekä mittaamisongelman.

Tuottojen ja kustannusten selvittäminen vaatii osaltaan tuottojen ja kustannusten määrittelyn sekä määrällisen arvioinnin. Hankaluuksia tässä tilanteessa aiheuttavat mittaus-, laajuus-, arvostus- sekä kohdistamisongelmat. Tuottoja määriteltäessä pyritään operatiivisen laskentatoimen avulla laskemaan suoritteiden määrä yksikköhinnalla. Kustannusten kohdalla käytetään laskuperusteena tuotannontekijöiden määrää yksikköhintaa kohden. (Riistama ym. 1991, 44-46.)

Aiheuttamisperiaatteen soveltamisen ongelmassa tulee pystyä osoittamaan tuottojen ja kustannusten aiheutuminen tietyille ajanjaksoille, osastoille ja toimintahaaroille, suoritteille sekä hankkeille. Jaksottamiseen ja kohdentamiseen liittyvät ongelmat ovat

myös teknisiä. Tämä tarkoittaa ratkaisun riippuvaisuutta tietojen saamisesta ja siitä, kannattaako tietoa edes hankkia. (Riistama ym. 1991, 44-46.) Saman ongelman mainitsevat myös Neilimo ym. (1997, 38-41) jakamiseen liittyvänä kohdistamisongelmana. Liikuntatoimessa tulee pystyä osoittamaan kustannuspaikan tuottojen tai kustannusten aiheutuminen määrätulle ajalle, erillisille liikuntapaikoille ja projekteille tai hankkeille. Tiedonsaannin vaikeutena ovat tekniset kirjaamisongelmat, eli kaikkien liikuntapaikkojen osalta ei tarkkaa tilastoa ole aina olemassa.

Laskentatilanteen määrittely nimettiin Riistaman ym. (1991, 44-46) mukaan kolmanneksi operatiivisen laskentatoimen ongelmaksi. Tämä tarkoittaa tilannetta, jossa kustannusten perustana on hankintamenot. Toimenpiteistä saatavat tuotot perustuvat siten suoritteista saataviin myyntituloihin. Tarkoituksenmukaisempaa voi olla käyttää vaihtoehtoiskustannuksia, jolloin kustannusten suuruutta kuvaa hyöty, joka olisi saatu käyttämällä tuotannon tekijä johonkin muuhun tarkoitukseen. Samoja laskentatilanteen määrittelyyn liittyviä ongelmakohtia kohdataan myös liikuntatoimessa. Usein liikuntalaitoksien kustannuksia verrataan saatuihin tuloihin. Vaihtoehtoiskustannuksissa määritellään se hyöty ja säästö, joka olisi saatu, jos liikuntalaitosta ei olisi rakennettu ja ylläpidetty.

Neilimon ym. (1997, 38-41) kuvaamista laskentatoimen ongelmista laajuusongelma keskittää kysymykset kustannusten ja tuottojen laajuuteen. Mitkä kustannukset ja tuotot ovat mukana laskelmissa? Laskelmiin voidaan kerätä esimerkiksi liiketoiminnan kustannukset ja sulkea pois pääomakustannukset. Yleisen kustannuslaskennan apuna ongelmatilanteissa ovat kirjanpitolainsäädännön normit ja ohjeet. (Neilimo ym. 1997, 38-41.) Tämä laajuusongelma on hyvin lähellä Riistaman ym. (1991, 44-46) mainitsemaa tuottojen ja kustannusten määrittelyn ongelmaa. Tällöin liikuntatoimen kustannuspaikoilla on tarkasti määriteltävä, mitkä kustannukset ja tuotot ovat mukana laskelmissa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää sisäisten vuokrien tai pääomakustannusten kirjaamiseen.

Laskentatoimi kohtaa usein arvostusongelman. Tällöin pohditaan, mitä arvoja laskelmissa tulee käyttää. Arvoilla tarkoitetaan hankintahintaista, päivänhintaista tai hankintahintaista arvoa. Jakamisongelman yhteydessä laskentatoimi tarkastelee

jaksotusta poistojen muodossa pitkävaikutteisten tuotannontekijöiden osalta. Tässäkin yhteydessä moni kirjanpito- ja verolainsäädäntönormisto opastaa käytännönmenettelyä. Laskentatoimen neljäs ongelma Neilimon ym. (1997, 38-41) mukaan on mittaamisongelma, joka liittyy rekisteröintiin ja sen tarkkuuteen. Tilikarttojen selkeys tai riittävä lukumäärä on osa mittaamisongelmaa. Kunnan laskentatoimessa toimitaan kirjanpito- ja verolainsäädännön normeihin, jolloin ne koskevat myös liikuntapalveluja.

5.3 Talouden perusongelmat

Meklin (1991, 27-31) kuvailee talouden perusongelmiksi niukkuuden, valinnan ja valinnan kriteerin. Niukkuus kuvaa rahan riittämättömyyttä toteuttamaan kansalaisten tarpeita. Tämän vuoksi rajalliset mahdollisuudet tulee käyttää tehokkaasti tekemällä valintoja. Valinnat perustuvat hyödykkeiden tärkeysjärjestykseen. Taloudellisen periaatteen mukaan hyödykkeet tulee tuottaa mahdollisimman pienillä resursseilla.

Hyvinvointiyhteiskunnassa palveluja tuotetaan kansalaisille. Meklin kuvaa tilannetta seuraavasti: ”Jos niukkuus hyväksytään talouden perusongelmaksi, on kansantaloudessa päämääränä, että kansantalouden tuotantomahdollisuudet käytetään mahdollisimman tehokkaasti kansalaisten tarpeiden tyydyttämiseksi.” (Meklin 1991, 28). Hyödykkeitä tuotetaan ensisijaisesti kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Hyvinvoinnin taloustiede tarkastelee niukkoja tuotantomahdollisuuksia ja hyödykkeiden jakamista mm. Pareto-optimi-tilan muodossa. Tässä tilassa ovat optimissaan tuotantotehokkuus, kulutustehokkuus ja tuotevalikoiman tehokkuus.

Tuotantotehokkuuden määritelmässä pyritään hyödykkeet tuottamaan mahdollisimman tehokkaasti suhteessa kulutettuihin resursseihin. Tämä tarkoittaa sitä, että palvelut voi tuottaa yksityinenkin sektori, jos se kykenee tuottamaan palvelun pienemmillä resursseilla. Kulutus- ja tuotevalikoimatehokkuus kuvaavat hyödykkeiden, avustusten ja verojen kohdistumista. Tällöin eri palvelusektorien tulee tarjota keskenään tasavertaisesti palveluita. Palveluiden tehokkuus on ollut paljon keskustelujen aiheena. Tuotantotehokkuuden myötä tuotetaan palveluita tuottavasti ja mahdollisimman

tehokkaasti, ja kulutus- ja tuotevalikoimatehokkuuden avulla tarkastellaan aikaansaatuja vaikutuksia. (Meklin 1991, 29)

Liikuntapalvelut kohtaavat talouden perusongelmista niukkuuden, valinnan ja valinnan kriteerien ongelmat. Kansalaisten liikuntapalvelujen tuottaminen vaatii taloudellisia resursseja, joiden määrä on rajallinen. Tällöin valinta merkitsee vähäistenkin resurssien mahdollisimman tehokasta käyttöä. Liikuntapalvelut tulee niinkään asettaa tärkeysjärjestykseen, jolloin valintakriteerien merkitys nousee suureksi.

Pareto-optimi kuvaa tuotantotehokkuutta, kulutustehokkuutta ja tuotevalikoiman tehokkuutta. Tuotantotehokkuuden tavoitteena on tuottaa liikuntapalveluja mahdollisimman tehokkaasti kulutettuihin resursseihin nähden. Kulutustehokkuus ja tuotevalikoiman tehokkuus kuvaavat liikuntapalvelujen tuomaa vastinetta harrastajilleen. Meklinin (1991, 28) ajatusmallin mukaan liikuntapalveluja tulisi tuottaa ensisijaisesti kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja tarpeiden tyydyttämiseksi mahdollisimman tehokkaalla tavalla. Kun Pareto-optimi on saavuttanut optimaalisimman tilansa, on liikuntapalveluja tuotettu parhaalla mahdollisella tehokkuudella resursseihin nähden ja lisäksi liikunnanharrastajat saavat toivomiansa liikuntapalveluja.

5.4 Toimintayksikön talouden systematiikka

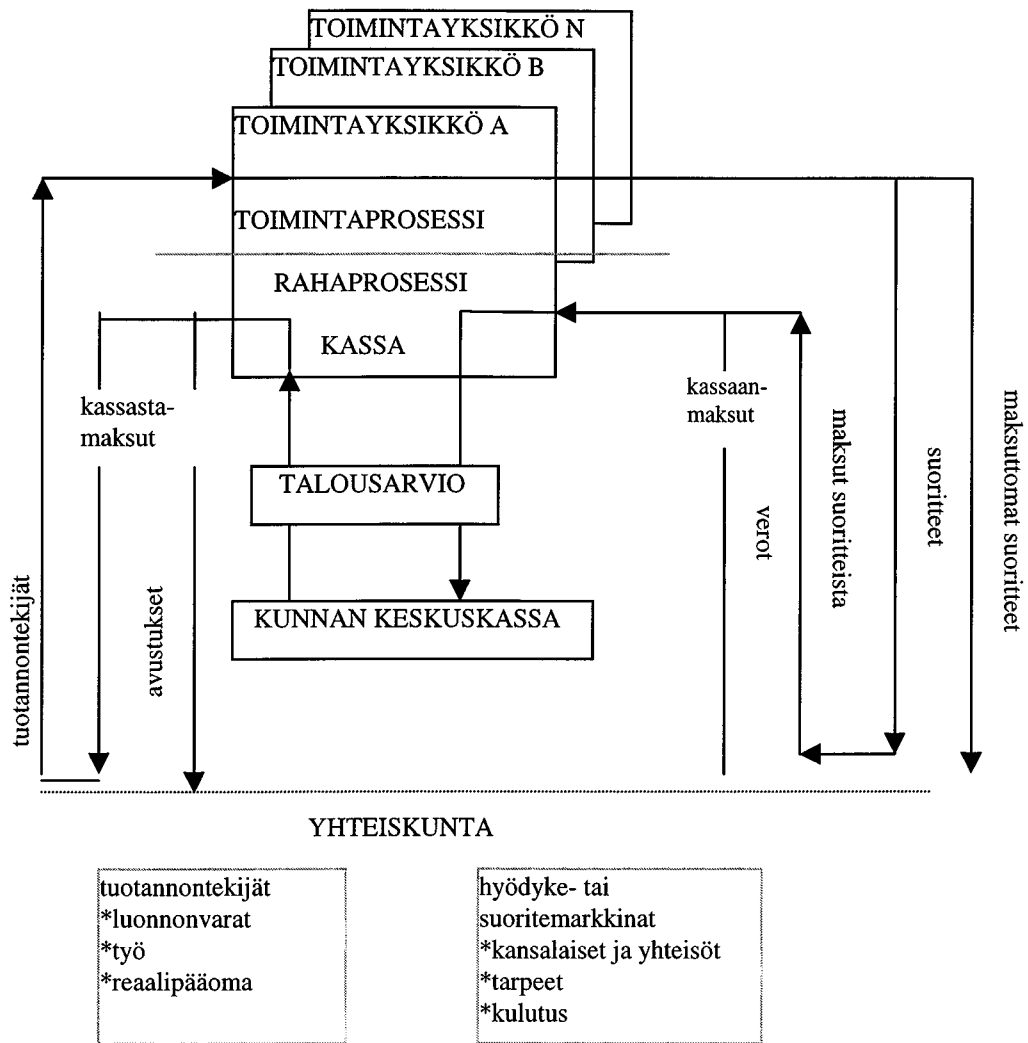
Meklin (1991) kuvaa valtiota ja sen tuottamia palveluita asiakkailleen seuraavasti: ”Valtiontalous ja julkinen talous kokonaisuudessaan on vuorovaikutuksessa kansalaisten ja yhteisöjen kanssa, joita varten valtio on olemassa...Kansalaisten ja yhteisöjen suhde valtiontalouteen ja yleensä julkiseen talouteen on pelkistetyksi ilmaistavissa kahdella kysymyksellä: mitä ja missä muodossa nämä maksavat valtiolle ja mitä nämä saavat takaisin valtiolta eri muodoissa esimerkiksi palveluina ja avustuksina.” (Meklin 1991, 11.) Tässä lainauksessa tuodaan esiin tämän tutkimuksen kannalta olennainen näkökulma. Kysymys on siitä, miten julkisten liikuntapalveluiden talous toimii ja ketkä hyötyvät tuotetuista palveluista.

Meklinin (1991, 60) mukaan erilaisten toimintayksikköjen talouden piirteet vaihtelevat. Budjettitalouden yksiköiden maksuliike hoidetaan valtion yhteisen kassan kautta. Lait ja

asetukset määräävät, että joidenkin yksiköiden kuuluu hoitaa määrättyjä valtion tehtäviä. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi koulutuksen antaminen ja tielaitoksen tehtävät. Tämän tyyppisten yksikköjen talous on kiinteä osa valtiontaloutta. Ne eivät saa yrityksen tavoin päättää rahoitusmuodosta tai käyttää rahaansa vapaasti tai säilyttää niitä valitsemassaan rahalaitoksessa. Budjettitaloudessa toimivan viraston, laitoksen ja liikelaitoksen talousprosessia kuvaa seuraava kuvio 2. Kuviossa toimintayksikkö on kunta ja keskuskassa siten kunnan keskuskassa.

Kuviossa 2 toimintaprosessi kuvaa perustehtävää, jota toimintayksikkö tuottaa. Toimintayksiköt hankkivat tuotannontekijöitä, jotka ovat lyhyt- tai pitkävaikutteisia. Toimintayksikkö tekee perustehtävänsä tuotannontekijöitä yhdistämällä, jotta tuottaisi suoritteita. Kunnan toimintayksikön prosessi on siten samanlainen kuin yksityisen yrityksen prosessi. Suoritteet ovat usein erilaisia, sillä kunnan toimintayksikköjen tuottamat hyödykkeet ovat julkisluonteisia. Rahaprosessissa toimintayksikköjen tulot, menot, varat ja velat ovat kunnan tuloja, menoja, varoja tai velkoja. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että toimintayksikön tulot siirretään kunnan keskuskassaan. Yksikkö ei voi käyttää omia tuloja omiin menoihinsa. Verotulot kerätään yhteiseen kassaan, mistä yksiköt saavat rahoituksen tuotannontekijöiden hankkimiseen ja valtionapuihin tai avustuksiin. (Meklin 1991, 62-64.)

Kuviota 2 voidaan käyttää apuna liikuntapalvelujen tuottamisen kuvaamisessa. Toimintayksikkö vastaa kunnallista liikuntatointa, jonka toimintaprosessina on liikuntapalvelujen tuottaminen. Kunnat hankkivat toimintaansa varten tuotannontekijöitä, työvoimaa ja suorituspaikkoja. Hyödyke- ja suoritemarkkinoilla sijaitsevat kansalaiset ja yhteisöt, joiden tarpeet ja kulutus määräävät liikuntapalveluiden käyttöä. Kansalaiset ja yhteisöt tarkoittavat yksityisiä liikunnanharrastajia tai liikuntaseurojen tai muiden yhdistysten ja yritysten jäseniä. Liikuntapalvelut ovat julkisia palveluita, jolloin osa niistä on maksuttomia ja jokainen liikunnanharrastaja pääsee niistä osalliseksi. Kunnan liikuntayksikön rahaprosessissa tulot siirretään eri toimintayksikköjen yhteiseen keskuskassaan, jolloin yksikkö ei pysty käyttämään omia tuloja omiin menoihinsa. Samoin tehdään yhteisille verotuloille, jotka sitten keskuskassan kautta luovutetaan kunnan liikuntayksikölle esim. valtionavun muodossa.

KUVIO 2. Toimintayksikön talousprosessi Mekliniä (1991, 61) mukailten

6 OULU

Oulun kaupunki sijaitsee Pohjanlahden rannalla Lapin läänissä, Oulujoen suistossa. Kaupungin perusti Kaarle IX vuonna 1605 vanhalle kauppapaikalle Linnansaarta ja linnaa vastapäätä. Oulu toimii Oulun läänin pääkaupunkina. (<http://www.ouka.fi>, 4.11.1997.) Asukkaita kaupungissa oli vuoden 1997 alussa arviolta 111 500 ja vuoden 1997 lopussa 112 500. Asukkaista noin 52 prosenttia oli miehiä ja 48 prosenttia naisia. Väestöjakaumaa on kuvattu seuraavassa taulukossa 3. Noin neljäsosa väestöstä on alle 19-vuotiaita. Yli 65-vuotiaita on joka kymmenes oululainen. Valtaosa väestöstä on 19-64-vuotiaita. (Tilastollinen Vuosikirja 1997.)

TAULUKKO 3. Oulun väestön ikäjakauma (Tilastollinen Vuosikirja 1997)

Ikäryhmä	Lukumäärä	Prosenttiosuus
0-18 v	27 196	24
19-64 v	73 335	65
65- v	11 964	11
yhhteensä	112 489	100

Kaupungin pinta-ala on 382,2 km². Oulun seutu on nopeasti kehittyvä kasvukeskus, josta kertoo asukasluvun 8,8 prosentin kasvu 1990-luvulla. Vuonna 2000 asukkaita arvioidaan olevan 170 000. Perusedellytys kaupungin nopealle kehitykselle ja vauraudelle on riittävän laaja, monipuolinen ja aktiivinen elinkeinoelämä. (<http://www.ouka.fi>, 4.11.1997.)

Kunnallisvaaleissa 1996 valittiin Oulun kaupunginvaltuustoon 59 henkilöä. Valtuusto valitsi kaupunginhallitukseen 13 jäsentä neljän vuoden jaksolle. Elinkeinorakennetta tarkasteltaessa palveluala työllisti eniten ja teollisuus toiseksi eniten työntekijöitä. Suurin työnantaja oli Oulun kaupunki. Muita suuria työllistäjiä olivat Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, Nokia-yhtymä, Oulun yliopisto ja Enso Group. Kaupungin omaa liiketoimintaa olivat sataman toiminta, Oulun Energia ja

vesihuoltolaitos. Oulun kaupungin strategian 1995-1996 painopisteet olivat elinkeinopohjan vahvistaminen, peruspalveluiden säilyttäminen sekä rakennetun infrastruktuurin kunnossapito. Olennaista oli myös sopeutuminen nopeasti ulkoisista tekijöistä johtuneeseen talouden kriisiin ja sitä kautta luoda edellytyksiä pidemmän aikavälin kehittämistoimille. Suoritetut talouden tervehdyttämistoimet, korkealuontoiset säästöt, investointien parempi suuntaaminen ja ennustettua suuremmat verotulot pitivät kaupungin taloudellisen aseman edelleen vakaana. (<http://www.ouka.fi>, 4.11.1997.)

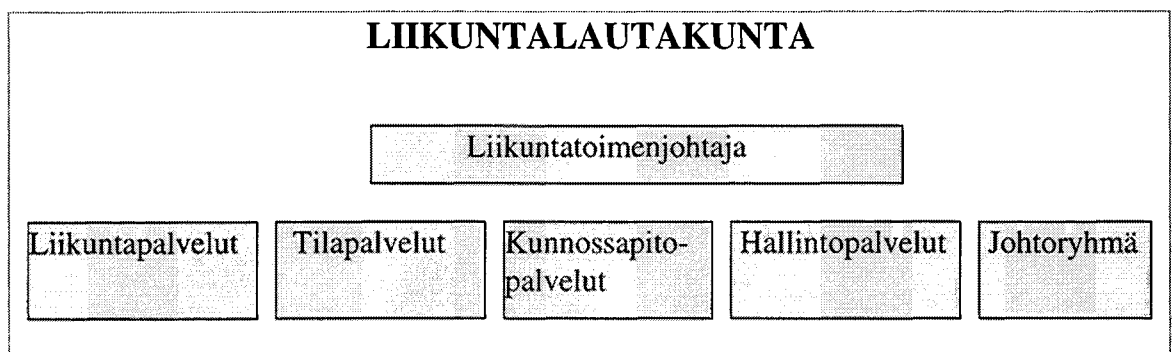
Oulun kaupungin strategian 1997-1998 mukaan Oulun kaupunki ja seutu järjestävät ja tuottavat tehokkaasti ja joustavasti palveluja, jotka turvaavat asukkaille elämisen ja toimeentulon mahdollisuudet, yrityksille korkeatasoiset toimintaedellytykset sekä edistävät asukkaiden henkistä ja aineellista hyvinvointia sekä yritysten kilpailutekijän vahvistamista kestäväen kehityksen talouden pohjalta. Oulusta kehitetään viihtyisiä kaupunki, jossa hyvä ympäristö sekä vapaa-aika, kulttuuri- ja liikuntapalvelut ovat vetovoimatekijöitä. Yhteistyön avulla seutu lisää kansainvälistä ja kansallista kilpailukykyään ja vetovoimaansa sekä vahvistaa edunvalvontaansa. Yhteisymmärrykseen perustuvalla yhteistyöllä saavutetaan myös merkittäviä taloudellisia hyötyjä. Väestönkasvun nopea tahti otetaan huomioon painopistealueena uusien asuntojen rakentamisessa, perus- ja muiden palveluiden järjestämisessä sekä lisääntyvinä ponnistuksina uusien työpaikkojen luomiseksi. Myös mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa uusia ekologisesti toimivia kaupunginosia on tässä yhteydessä haluttu ottaa huomioon. (<http://www.ouka.fi>, 4.11.1997.)

6.1 Oulun kaupungin liikuntahallinto 1996

Oulun kaupungin hallinnollisessa organisaatiossa liikuntatoimi on sosiaali- ja terveyslautakunnan toimialan alaisuudessa. Myös nuorisosiainkeskus ja ympäristövirasto ovat niinkään sosiaali- ja terveyslautakunnan yhteydessä. Oulun kaupungin liikuntatoimen johtosäännön 1.3.1993 mukaan liikuntatoimen tehtävänä on luoda edellytykset liikuntatoiminnalle tarjoamalla kaupunkilaisille ja heidän muodostamille yhteisöille liikuntaan soveltuvia alueita, tiloja ja laitteita sekä

liikunnallisia palveluita. Liikuntatoimen toiminnasta vastaa liikuntalautakunta. Lautakunnan tulee vastata siitä, että liikuntatointa hoidetaan tehokkaasti ja sille annettujen tavoitteiden mukaisesti, sekä laatia liikuntatoimen kehittämis- ja muita suunnitelmia sekä talousarvio- ja kuntasuunnitelmaehdotus.

Vuonna 1996 liikuntalautakunnassa toimintaa johti liikuntatoimenjohtaja. Hänen alaisenaan toimivat johtoryhmä, liikuntapalvelut, tilapalvelut, kunnossapitopalvelut ja hallintopalvelut. Työntekijöitä liikuntatoimen alaisuudessa oli 111.

KUVIO 3. Oulun liikuntatoimen organisaatio 1996

Liikuntapalvelut käsittivät ohjaus- ja opetuspalveluita, joita olivat mm. erityisryhmien liikuntapalvelut ja uinninopetus. Lisäksi toimialue huolehti liikuntaprojekteista ja kampanjoista, Kunnossa Kaiken Ikää-toiminnasta ja koululaisliikunnasta ja -kilpaurheilusta. Oulussa oli perustettu terveysliikuntatiimi, jonka avulla oli tavoitteena muodostaa terveysliikunta-käsitteen ympärille uusia palveluita yhdessä lääkinnällisen kuntoutusyksikön sekä terveyseskusten kanssa perustamalla uusia toiminnallisia ohjausryhmiä. Erillinen KKI-liikuntakeskus palveli juuri terveystiimin toimintaa, jolloin liikuntakeskuksen käyttöastetta pyrittiin nostamaan erityisliikunnan ja sosiaali- ja terveystieteiden lääkinnällisen kuntoutusyksikön kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Liikuntapalvelut tuottivat 140 ohjattua liikuntaryhmää viikottain, jolloin kokonaisohjaukset koko vuonna kertyi 8800.

Tilapalvelut jakautuivat palveluyksikköön ja laitousyksikköön. Laitousyksikön tehtävänä oli huolehtia kaikista oululaisista liikuntalaitoksista ja niiden kunnossapidosta. Liikuntalaitoksia olivat uimahallit, Ouluhalli, jäähalli, urheilutalo, Linnanmaan liikuntahalli, Värtön liikuntasali ja sisäämpumarata. Kunnossapitopalveluihin kuuluivat nimensä mukaisesti liikuntatilojen kunnossapitotoiminnot sekä ulkoliikuntapaikkojen, lähinnä kenttien hoito. Yksikköön kuuluivat erilliset korjaus-, kuljetus-, siivous-, välinevuokraus- ja kenttäyksiköt. Kunnossapitopalveluiden tavoitteena oli pitää kuntoradat kesäkautena käyttökuntoisina kuusi kuukautta ja hiihtoladut talvikautena neljä kuukautta. Hiihtolatuksen kunnossapitoa hoidettiin osittain ostopalveluna. Pallokentät pidettiin käyttökunnossa kesäkaudella kuusi kuukautta ja talvikaudella neljä kuukautta.

Hallintopalvelut-yksikön tehtävänä oli toimia liikuntalautakunnan valmistelu- ja täytäntöönpanoyksikkönä sekä hoitaa keskitetysti kehittämis- ja yhteistyöpalvelut, markkinointipalvelut sekä talous-, henkilöstö-, koulutus- ja muut kansliapalvelut. Tämä yksikkö jakoi liikuntaseura- ja muut toiminta-avustukset.

Liikuntalautakunnan talouden menot vuonna 1996 olivat 45 Mmk ja tulot 9 Mmk. Liikuntatoimen käyttömenoista suurimmat lohkot olivat henkilöstömenot ja vuokramenot. Vuokramenoista pääosa oli toimitiloista maksettavia vuokria tekniselle palvelukeskukselle. Tilapalvelut tuottivat valtaosan käyttötuloista. Liikuntatoimen hallinnollinen keskus on liikuntavirasto, jonka yhteydessä toimii myös muitakin liikuntaorganisaatioita, kuten Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ry sekä paikallisia liikuntajärjestöjä.

6.2 Oulun liikuntapaikat

Valtakunnallinen liikuntapaikkatietojärjestelmä (lipas) sisältää tietoa koko Suomen liikuntapaikoista, joita on yhteensä 29 000. Tietojärjestelmässä on liikuntapaikat luokiteltu käyttötarkoituksensa mukaan sisältäen tietoja esim. liikuntapaikan valmistusvuodesta, omistussuhteesta, kunnosta ja maantieteellisestä sijainnista kunnan

alueella. Tietoja voi hakea kunnan, läänin, tai vaikkapa liikuntapaikan tyyppin mukaan. Tässä tutkimuksessa on käytetty Lipasta apuna Oulun kaikkien liikuntapaikkojen hakemiseksi. Muut kuin kaupungin omistamat liikuntapaikat on jätetty huomioimatta tutkimuksen viitekehysten ohjaamana.

Oulussa on eniten koulujen liikuntasaleja ja erilaisia pallokenttiä. Koulujen salit vaihtelevat kokoluokiltaan paljon, mutta valtaosa saleista on alle 300 neliön saleja. Niinikään pallokentät voivat olla erikokoisia ja lajeista riippuen eri tavoin päällystettyjä. Kaksi pallokenttää on tarkoitettu erityisesti pesäpallon pelaamiseen. Suurin osa pallokentistä, kuten myös tenniskentistä, on talvisin jäädytettynä talviurheilulajeja varten. Oulussa on kaksi uimahallia, joista Oulun uimahalli on Suomen toiseksi suurin kävijämäärältään. Vuonna 1992 valmistunut Linnanmaan liikuntahalli sijaitsee Oulun yliopiston kupeessa ja yliopisto omistaa puolet hallista. Muita liikuntahalleja ovat urheilutalo, Ouluhalli ja Värtön liikuntasali. Liikuntahalleista Ouluhallissa on yleisurheilun suorituspaikka ja se on myös ahkerassa messutapahtumakäytössä. Muita suuria liikuntalaitoksia on edellisten lisäksi Raksilan jäähalli, jonka yhteydessä on myös suuri tekojäähaukalo. Lisäksi Oulussa on yleisurheilun suorituspaikkoja ja kenttiä, tenniskenttiä, jääkiekko- ja jääpallokenttiä, kunto- ja voimailusaleja, telinevoimistelutiloja, sisäampumarata, rantauimala, uimapaikkoja, moottoriurheilualue ja ratsastuskenttä. Erilaisia ulkoilualueita on paljon: kuntopolut ja -ladut, kuntoradat ja -ladut, Sankivaaran ulkoilualue, Iinatin ja Tuiranhovin ulkoilureitit, Tervahiihdon latu, ulkoilumaja ja ampumahiihtoalue. Taulukossa 4 on kirjattu ylös Oulun suurimmat liikuntalaitokset ja liikuntapaikat sekä niiden kustannukset vuonna 1996.

Liikuntalaitosten kävijämäärät on laskettu käyttötilastoiksi. Oulussa liikuntavirasto pitää tarkkaa kirjaa liikuntalaitosten käyntikerroista ja tulokertymistä. Vuonna 1995 tehdyn tilaston mukaan Oulun uimahallissa kävi 431 596 asiakasta. Vastaavasti Ouluhallissa urheilukäytön kävijämäärä oli 121 836 ja kaupallisen käytön 220 475. Linnanmaan liikuntahallissa oli liikunnanharastajia vuonna 1995 yhteensä 90 879. Jäähallissa kävi 179 236 asiakasta. Raatin uimahallin kävijämäärä vuonna 1995 oli 105 866. Urheilutalossa harrasti liikuntaa 111 390 henkilöä.

TAULUKKO 4. Oulun suurimmat liikuntapaikat ja niiden käyttökustannukset 1996

Oulun liikuntapaikat	kustannukset mk
Oulun uimahalli	5 999 216
Ouluhalli	5 920 824
Jäähalli	3 423 843
Urheilutalo	2 144 159
Linnanmaan liikuntahalli	2 058 610
Raatin uimahalli	2 378 309
Värtön liikuntasali	331 971
Pakkalan kenttä	572 106
Raatin kenttä	985 136
Keskuskenttä	990 514
Heinäpään kenttä	1 272 530
Tekojääkentät	601 540
Lintulan kenttä	735 081
Castrenin kenttä	916 066
Niittyaron kenttä	537 462
Haapalehdon kenttä	48 165
Muut kentät	411 331

6.2.1 Oulun liikuntapaikkojen maksut

Oulussa peritään liikuntapaikkojen käytöstä maksuja, joiden suuruus riippuu käyttäjätahosta ja kyseessä olevasta liikuntapaikasta. Käyttömaksut peritään erisuuruisina kuntoilijoilta, liikuntaseuroilta, muilta ryhmiltä sekä kaupallisesta käytöstä. Korkeammat maksut peritään yleensä ulkopaikkakuntalaisilta, sekä jos liikuntapaikalla järjestetään muuta kuin liikunta- ja urheilutapahtumia. Sama menettely on kaikissa oululaisissa liikuntalaitoksissa ja kentillä. Alhaisemmat hinnat ovat erikseen eläkeläisille, työttömille sekä opiskelijoille. Maksut ovat edullisempia harjoitusvuoron omaaville ja kalleimpia pääsymaksun sisältäville kilpailutapahtumille sekä ulkopaikkakuntalaisille.

Kalleimmat käyttömaksut ovat jäähallissa, jossa kesäsesongin aikana peritään 200- 400 mk tunnin vuorosta. Talvisesonki on vastaavasti hieman edullisempi. Kuntoilijat pääsevät luistelemaan yleisövuorolle viidellä markalla vuodenajasta riippumatta.

Lasten ja nuorten harrastaminen on Oulussa ilmaista, kuten kohdassa 6.2.3 tarkennetaan. Maksuja peritään kilpailutoiminnasta. Kilpailuissa tai otteluissa toteutetaan liikuntalautakunnan hyväksymää junioreiden ottelu- ja kilpailuhinnastoa.

6.2.2 Koulujen liikuntasalit, salikäyttö ja vuorojen jakoprosessi

Tässä tutkimuksessa koulusalien käyttöä tutkittiin vapaa-aikana tapahtuvan liikuntatoiminnan osalta. Tällä tarkoitetaan muuta kuin opetushallinnon alaista koulutilojen käyttöä tai koulun omaa, työsuunnitelman mukaista toimintaa. Koulusalien vuorojen jakaminen on usein koulun rehtorin tehtävänä ja lisäksi vahvistettuja koulusalien jakoperusteita ei ole suuressa osassa Suomen kuntia (Borodulin 1997). Olennaista koulujen salien jakamisessa on löytää yhtenäinen ja perusteltu jakomenettely kaikkiin koulusaleihin. Oulussa koulujen liikuntasalien käyttöä on pyritty tehostamaan. Koulusalien vapaa-ajan käytön vuoroista päättää erillinen työryhmä, joka koostuu koulujen ja liikuntaviraston edustajista. Koulujen vapaa-ajan käytön organisoinnista huolehtii liikuntaviraston ja opetusviraston alaisena koulujen liikuntasihteeri. Salivuoroja saavat hakea kaikki halukkaat koulujen liikuntasihteerin kautta. Salien valvonta on joissakin saleissa annettu ryhmän täysi-ikäiselle vastuuhenkilölle, jolloin salien käyttöaikojen joustavuus paranee. Salivuorot jaetaan erikseen syys-, kevät- ja kesäkausiin. Salien käytöstä maksetaan käyttömaksua, joka on riippuvainen käyttäjäryhmästä ja tilan koosta. Oulussa on 46 koulusalialia ja kaksi kuntayhtymän alaista koulusalialia. Näistä suurin osa on alle 300 neliön kokoisia saleja.

6.2.3 Alle 18-vuotiaiden maksuton liikuntapaikkojen käyttö

Lapsi- ja nuorisourheilua painotetaan Oulussa, mikä tulee esiin vuonna 1997 otetun uuden liikuntapaikkavuorojen käyttömaksujärjestelmän myötä. Alle 18-vuotiaiden

liikuntaryhmät saavat liikuntapaikat ja koulujen liikuntasalit harjoituskäyttöön ilmaiseksi. Maksuton käyttöoikeus koskee ennakkoon varattuja koko kaudeksi myönnettyjä harjoitusvuoroja. Harjoituskaudet määräytyvät lajin ja liikuntapaikan toimintakauden mukaisesti. Maksuttomuus ei koske ottelu- ja kilpailuvuoroja. Sama maksuttomuuden periaate koskee niin joukkue- kuin yksilölajienkin harrastajia. Liikuntatoimi kontrolloi toimintaa harjoituspäiväkirjojen avulla. Jokaisen valmentajan tai ohjaajan tulee pitää yllä päiväkirjaa ryhmänsä toiminnasta, eli toimintapäivät, -aika, osanottajien määrät ja läsnäolo. Harjoituspäiväkirjojen avulla liikuntatoimi pystyy myös laskemaan vuosittaisten liikuntasuoritteiden määrän. Seurojen hakiessa kaupungin avustuksia toimintaansa otetaan huomioon täytetyt päiväkirjat.

6.3 Oulun liikuntatoimen avustustoiminta

Oulun liikuntatoimen myöntämää toiminta-avustusta voi hakea liikuntalain alainen rekisteröity yhdistys, joka on merkitty yhdistysrekisteriin. Liikuntaseurat voivat hakea avustuksia joko toiminta- tai kohdeavustusten muodossa. Toiminta-avustukset jaetaan liikuntatoimen kriteerien perusteella, joita ovat liikuntaseuran jäsenmäärä, osanottajamäärät liikuntatapahtumissa, valmentajien tai ohjaajien määrät, alle 18-vuotiaiden ja yli 18-vuotiaiden määrät harjoituksissa, päätoimiset tai sivutoimiset työntekijät, lajimäärät sekä erityisperusteet. Näiden vaatimusten perusteella liikuntaseuroille voidaan laskea perustellut pistemäärät, jotka sitten avustusten jakoprosessissa ovat olennaiset vertailukriteerit eri seurojen kesken. Avustukset myönnetään aina edellisen vuoden toiminnan perusteella. Kohdeavustukset anotaan jotakin määrättyä liikuntatapahtumaa tai -kilpailua varten.

Kaikista Oulun 122 liikuntaseurasta toimitti vuonna 1996 toiminta-avustushakemuksen liikuntatoimelle yhteensä 116 seuraa. Liikuntavirastossa avustushakemukset esikäsiteltiin ja pisteytettiin liikuntalautakunnan päätöksentekoa varten. Toiminta-avustuksia jaettiin yhteensä 1 511 400 markkaa ja kohdeavustuksia 134 498 markkaa. Suurimmat toiminta-avustukset myönnettiin Oulun Pyrinnölle, Oulun Kärpille, Oulun Lipolle, Oulun Luistinseuralle sekä Oulun Naisvoimistelijoille. Kaikki edellä mainitut

seurat ovat suuria jäsenmäärältään ja osanottajien määrät seuran harjoituksissa ovat erittäin suuria, joten avustusten kriteereihin perustuvat pisteetykset ovat olleet hyvin korkeat. Erityisesti lasten ja nuorten, eli alle 18-vuotiaiden harrastustoiminta on kaikissa seuroissa hyvin aktiivista.

Oulussa lasten ja nuorten liikuntatoimintaa pidetään tärkeänä osa-alueena, mikä tulee esiin mm. vuonna 1997 aloitettuna alle 18-vuotiaiden liikuntapaikkojen ilmaiskäyttönä. Avustusten jakoperusteissa juuri alle 18-vuotiaiden määrä tulee esiin pisteetyksenä. Perinteinen kriteeri seuran jäsenmäärä on näin ollen toissijainen arviointikriteeri. Jäsenmäärä voi tuoda 0-5 pistettä, mutta alle 18-vuotiaiden harrastajien määrä voi lisätä seuran pistesaldoa 0-25 pistettä. Myös yli 18-vuotiaiden sekä osanottajien määrät liikuntatapahtumissa ovat avustusten jakoperusteissa pisteetytty 0-10 pistettä. Tämän tyyppinen pisteytysjärjestelmä keskittyy ns. paperijäsenten poissulkemiseen nuorten ja muidenkin aktiivisten harrastajien kustannuksella. Seurojen valmentajilta ja ohjaajilta taas vaaditaan normaalia enemmän panostusta harjoituspäiväkirjojen ylläpitoon. Päiväkirjat ovat liikuntatoimen toteama varmin tapa tarkastaa seurojen todelliset harrastajamäärät.

Vuonna 1996 kohdeavustuksia myönnettiin 26 tapahtumaa varten. Kaikki kohdeavustuksen saaneet tapahtumat olivat kansallisesti merkittäviä liikuntatapahtumia, kuten suomen mestaruuskilpailuja. Toimialoittain tarkasteltuna suuri osa tapahtumista oli kilpaurheilutapahtumia, mutta myös harrasteliikuntatapahtumia mahtui joukkoon muutamia, mainittakoon Oulun Laturetki, Oulun Tervahiihto ja jalkapalloilutapahtuma. Myös kahden seuran järjestämälle Kunnossa Kaiken Ikää -projektille myönnettiin kohdeavustus.

6.4 Oululaiset liikuntaseurat ja liikuntaharrastukset

Oulussa on aktiivinen liikuntaseuratoiminta. Oulun 122 liikuntaseuraa tarjosivat harrastusmahdollisuudet 83 eri liikuntalajiin. Lajeja oli perinteisistä hiihto-, yleisurheilu-, palloilulajeista uusimpiin villityksiin, kuten rullaluisteluun ja purjelautailuun.

Oulussa on useita piiri- tai aluejärjestöjä, jotka omalta osaltaan luovat liikuntamahdollisuuksia ja yhteistyötä paikallisessa liikuntaseuratoiminnassa. Nämä järjestöt olivat Pohjois-Pohjanmaan Liikunta Ry., Pohjois-Suomen Pesis Ry., Suomen Jääpalloliiton Oulun Piiri, Suomen Kaukalopalloliitto; Oulun toimisto, Suomen Palloliitto; Pohjois-Suomi, Suomen Salibandyliitto; Pohjois-Suomen aluetoimisto, Suomen Voimistelu- ja Liikuntaseurat sekä TUL:n Oulun Piiri Ry.

Koskelan (1996) tekemän ulkoilun ja ulkoliikuntaharrastuksia tutkineen selvityksen mukaan Oululaiset koululaiset sekä heidän vanhempansa harrastivat mieluiten kävelyä ja pyöräilyä. Näin tapahtui sekä talvella että kesällä. Koululaiset harrastivat lisäksi talvella luistelua, laskettelua ja jääkiekkoa sekä kesällä uintia, pesäpalloa ja joutenoloa rannalla. Heidän vanhempansa harrastivat kävelyä, hiihtoa, hölkkää, laskettelua ja pyöräilyä. Varsinkin äidit olivat aktiivisia työmatkapyöräilijöitä. Kesäaikana liikuntaa harrastettiin aktiivisemmin sekä myös lajien määrä kasvoi. Ulkoliikuntaa harrastettiin kotikaupungin keskusta-alueella, mutta mieluisina liikuntapaikkoina pidettiin luonnontilaisia alueita. Koululaisten liikunnanharrastamisen motiivit olivat liikunta itsessään, sosiaalinen yhdessäolo sekä virkistys. Koululaiset ja heidän vanhempansa pitivät Oulun ulkoliikuntamahdollisuuksia hyvinä, joista erityismainintoja saivat kävelyn, pyöräilyn, rullaluistelun, hölkän ja pesäpallon harrastusmahdollisuudet. (Koskela 1996)

6.5 Esimerkkiseurat Oulun Kärpät, Oulun Lippo ja Oulun Uimaseura

Tässä tutkimuksessa on teoreettisen viitekehyksen puitteissa haluttu tutkia välillisen ja välittömän liikuntamarkan kohdentumista paitsi liikunnan toimialoille, niin myös liikuntaseuratoimintaan. Niinpä valittiin kolme esimerkkiseuraa, joita olivat Oulun Kärpät, Oulun Lippo ja Oulun Uimaseura. Seurat on valittu yhteisen harkinnan jälkeen Oulun liikuntatoimen kanssa. Kaikki kolme seuraa järjestävät aktiivista oululaista seuratoimintaa, ovat painottaneet toimintaansa paitsi kilpaurheiluun niin myös lasten ja nuorten liikuntatoimintaan. Lisäksi kaikki seurat tarvitsevat lajiensa harjoittamiseen rakennettuja liikuntapaikkoja, mikä tämän tutkimuksen kannalta on tärkeää. Olennaista

tutkimuksessa ovat kustannuspaikkajaottelun myötä lasketut käyttötunnit ja seurojen vuorot, jotka suhteutetaan kokonaiskuluihin kunkin liikuntapaikan kohdalla.

Oulun Kärpät on jääkiekkoiluun erikoistunut liikuntaseura, jonka jääkiekkjoukkueet ovat saavuttaneet menestystä aivan junioritasolta miesten edustusjoukkueeseen. Oulussa on viisi muuta jääkiekkoseuraa. Jääkiekon ohella Kärpät järjestää harrasteliikuntaa. Seuran toiminnasta vastaa neljä jaostoa, joita ovat talous- ja markkinointijaosto, koulutus- ja valmennusjaosto, juniorijaosto sekä kuntojaosto. Jäseniä seurassa oli vuonna 1996 yhteensä 975, joista lapsia valtaosa 680 ja aikuisia 285. Valmentajia ja ohjaajia on seurassa noin 90 ja sivutoimisiksi työntekijöiksi palkattiin 1996 kolme henkilöä sekä yksi päätoiminen toimistotyöntekijä. Alle 18-vuotiaiden harjoituksiin osallistui kaiken kaikkiaan koko vuoden aikana 48 073 henkeä ja yli 18-vuotiaiden harjoituksiin 18 550 henkeä.

Edellä mainitut luvut kuvaavat liikuntatoimen avustusten jakamisessa käytettävää suorite-määrää, mikä käytännössä tarkoittaa yhteenlaskettua liikunnanharrastajien määrää koko vuonna tapahtuneiden harjoitusten aikana. Joukkueita olivat miesten ja naisten edustusjoukkueet, A-juniorit, B-juniorit, C1-juniorit, C2-juniorit, D1-juniorit, D2-juniorit, E1-juniorit, E2-juniorit, F-juniorit, naisten 2. joukkue, Kortteliliiga, C3-joukkueet (2), sekä luistelukoulu. Kärppien jääkiekkopelaajia oli edustustehtävissä naisten maajoukkueessa ja ikäkausimaajoukkueissa yhteensä 37 pelaajaa. Miesten edustusjoukkueen sijoittuminen 1. divisioonassa toiselle sijalle ja liigapaikan säilyttäminen olivat kaudella 1996-97 tärkeitä saavutuksia. Kaupungin liikuntatoimen toiminta-avustusta Oulun Kärpille myönnettiin 32 000 markkaa. Kärpät käyttää harjoittelupaikkoinaan kunnallisia liikuntapaikkoja, joista tärkeimpinä jäähalli ja muut jääkentät. Lisäksi harjoitusvuoroja järjestetään myös Ouluhallissa, urheilutalolla, koulusaleissa ja Värtön liikuntasalissa.

Toinen esimerkkiseura on yhden lajin erikoisseura Oulun Lippo, joka järjestää toimintaa pesäpallossa. Muita oululaisia pesäpalloseuroja on kaksi kappaletta. Menestystä Lippo on saavuttanut sekä naisten että miesten edustusjoukkueillaan. Lasten ja nuorten harrastustoiminta on niinikään vilkasta seurassa, sillä nuoria pesiskoululaisia oli jopa

750 lasta vuonna 1996. Junioritoiminta onkin Lipon yksi toiminnan painopistealue. Jäsenmäärä oli 1145, josta aikuisia 225 henkeä. Seurassa toimi valmentajina ja ohjaajina noin 70 henkilöä ja päätoimisina työntekijöinä 5 henkilöä. Alle 18-vuotiaiden toimintaan otti osaa yhteensä koko vuoden 1996 aikana 56 070 lasta. Yli 18-vuotiaiden harjoitustilaisuuksissa kävi 9412 henkilöä. Tutkimusvuoden 1996 aikana aloitettiin uuden pesäpallstadionin rakentaminen Raksilaan. Uudesta stadionista tulevat hyötymään eniten Lipon edustusjoukkueet. Lipon pesäpallopelit ovat kiinnostaneet hyvin katsojia ja yleisötavoitteet on melkein saavutettu. Kunnallisista liikuntapaikoista Lippo käyttää toimintaansa eniten pesäpallo- ja muita kenttiä, koulujen liikuntasaleja ja Ouluhallia. Oulun Lippo sai kaupungin liikuntatoimen toiminta-avustusta 32 000 markkaa.

Kolmas esimerkkiseuraksi valittu Oulun Uimaseura on vesiliikuntaan erikoistunut yhden lajin erikoisseura. Muita uintiin erikoistuneita liikuntaseuroja on Oulussa kaksi Uimaseuran lisäksi. Oulun Uimaseuran päälajit ovat uinti ja taitouinti. Uimaseuran toiminnasta vastaavat toimikunnat, joita ovat työvaliokunta, valmennuksen johtoryhmä, taloustoimikunta, varainhankintatoimikunta, tiedotustyöryhmä, seuran kehittämistoimikunta, 90-vuotisjuhlatoimikunta ja taitouintiryhmä. Sekä nuorten että aikuisten uintikilpailuissa seuran jäsenet ovat menestyneet valtakunnallisella tasolla hyvin. Uimareita on myös ollut edustamassa kansainvälisissä kisoissa, esim. Atlantan olympialaisissa. Jäseniä Uimaseurassa oli vuonna 1996 yhteensä 566 henkeä, joista lapsia yli puolet, 338. Tutkimusvuoden aikana seura järjesti uintivalmennusta, kilpauimarikouluja, Suomi-ui-tapahtuman, aikuisten uimakouluja sekä vesihydrobiiliikuntaa. Alle 18-vuotiaita kävi harjoituksissa koko vuoden aikana 27 662 henkeä ja vastaavasti yli 18-vuotiaita 6 101 henkeä. Päätoimisesti seura työllisti yhden henkilön valmennuspäällikön ominaisuudessa. Uimaseura järjestää toimintaansa Raatin ja Oulun uimahalleissa, jonne liikuntatoimi on myöntänyt ratavuoroja. Osa menestyneistä kilpauimareista on saanut ns. vapaakortit uimahalliin, jotka oikeuttavat ilmaiseen sisäänpääsyyn. Uimaseura sai liikuntatoimen myöntämää toiminta-avustusta 22 500 markkaa.

7 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimuksen perusluonne on kuvaileva ja kartoittava. Tulosten myötä kartoitetaan Oulun liikuntapaikkojen käyttöä sekä kuvaillaan oululaista liikuntatoimintaa. Kartoittaminen ja kuvaaminen tapahtuu numeerisessa muodossa eli markkojen kohdentumisena ja käyttötunteina. Tutkimuskohteina ovat Oulun liikuntapaikat, joissa mitattavia ominaisuuksia ovat käyttövuorot ja vuosikustannukset.

Tutkimusmenetelmät perustuvat tilastointiin ja määrällisiin muuttujiin. Strategiavalinnoissa on päädytty numeerisiin muuttujiin, sillä olennaisin tutkimustehtävä on kohdentaa kunnallista liikuntamarkkaa eri kohde- ja käyttäjäryhmille. Kustannukset jaetaan suorituspaikoittain käyttövuorolistoista laskettavien tuntimäärien perusteella. Kustannusten kohdentamisen myötä eri käyttäjäryhmille ja toimialoille saadaan tulokseksi prosentuaalisia osuuksia kaikkien liikuntapaikkojen käytöstä. Tutkimusstrategian valintaa perustellaan sen käyttökelpoisuudella ja toteuttamiskelpoisuudella, sillä käyttövuorolistat kuvaavat parhaiten liikuntapaikkojen käyttäjäryhmiä sekä järjestäjätahoja. Lisäksi jokaisen liikuntapaikan kustannukset voidaan jyvittää tarkasti ja kohdentaa siten käyttäjäryhmien ja järjestäjätahojen suhteen. Vaihtoehtoisia tutkimusmenetelmiä olisivat olleet esim. käyttäjätilastojen analysointi tai haastattelut seuraimisille ja liikuntapaikkahoitajille. Edellä mainittuja metodeita on käytetty tutkimuksessa tietojen täydentämisvaiheessa. Pelkkiin haastatteluihin perustuva tutkimus olisi tässä tapauksessa sisältänyt henkilöiden omia arvioita, jolloin validiteetin suhteen olisi syntynyt epävarmuutta.

Oulun kaupungin liikuntatoimen varojen kohdentumisen tutkiminen nähdään tapaustutkimuksena, jolloin mahdolliset vertailut ja yleistykset eivät tässä yhteydessä ole tarkoituksenmukaisia. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa on käyty keskusteluja eri kaupunkien liikuntatoimen edustajien kanssa. Keskustelut ovat koskeneet tutkimusmetodien vertailtavuutta ja yleistettävyyttä, mikä tarkoittaa aihepiiriin kuuluvien kustannusten ja käyttäjäryhmien rajaamista. Niinpä tutkimuksen menetelmät on otettu käyttöön muissakin tutkimuskaupungeissa (ks. johdanto).

Tutkimuksessa käytetään kyselylomakkeita tiedonhankinnan tukena. Kyselylomakkeen valinta tiedonhankintamuodoksi perustellaan nopeaksi, vaivattomaksi ja edulliseksi vaihtoehdoksi, varsinkin jos vaihtoehtoina on haastattelu saman tietomäärän hankkimiseksi. Lisäksi kyselylomakkeen strukturoitu osio helpottaa tiedon analysointia. Kyselylomakkeen heikkouksina nähdään mm. kato, vastaajien suhtautuminen kyselyyn ja kysymysten väärinymmärtäminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997.) Tässä tutkimuksessa kyselylomakkeen tehtävänä on ohjata ja täydentää tietoja, jotka saadaan liikuntatoimelta tilastoina. Kyselylomake kuvaa ainoastaan liikuntaseurojen arvioita.

Kyselylomake sisälsi yhden avoimen kysymyksen liikuntatoimeen kohdistettavista seuratoiveista, joka paitsi kuvasi vastaajan asennoitumista liikuntatoimeen, niin toimi myös motivaatiokeinona vastaajalle. Kysymyksen tarkoituksena oli viestittää liikuntatoimelle seurojen tärkeimpiä toivomuksia omaa liikuntalajia silmälläpitäen. Kyselylomakkeen olennaisin kysymys oli kuitenkin toimialojen vertailu eri liikuntapaikoilla. Seurajohtajia tai -vastaavia pyydettiin prosenttiluvuin arvioimaan oman seuransa toimialoja. Kysymys oli strukturoitu. Kysymyksen yhteydessä oli liikunnan toimialat määritelty ennen vastaamisen aloittamista. Kyselylomakkeessa kysyttäviä arvioita liikuntatoiminnan jakautumisesta toimialoihin ei voida, eikä pidetäkään tämän tutkimuksen ainoana tietolähteenä. Oulussa on kaikkien liikuntapaikkojen osalta analysoitu käyttäjäryhmät ja liikuntaseurat. Näin ollen käyttövuorolistoista on selvinnyt karkea arvio käyttäjistä ja toimialojen osuuksista kyselylomakkeiden tietoa tukevaksi tiedoksi. Kyselyistä saadut prosenttiosuudet suhteutettiin niin, että jokainen seura sai pisteityksen sen mukaan, kuinka paljon kyseinen seura käytti kutakin liikuntapaikkaa toiminnassaan.

7.1 Tiedonkeruu

Aluksi tutustuttiin kaupungin liikuntatoimeen ja -toimintaan, suorituspaikkoihin ja vuoden 1996 vuosikertomukseen. Tämän perusteella syntyi peruskuva kaupungin liikuntatoiminnasta kokonaisuutena.

Liikuntapaikkatietojärjestelmästä haettiin tiedot Oulun liikuntapaikoista. Liikuntaviraston työntekijät tarkistivat ja päivittivät listan oululaisista liikuntapaikoista. Olennaisinta tiedonhankintavaiheessa oli saada kokoon kaikki vuonna 1996 tapahtunut liikuntatoiminta ja kirjallinen materiaali tutkimuskaupungin liikuntatoimen toiminnasta. Tiedonhankintavaihe oli fyysisesti paikkakunnalle sitova, sillä osa tiedosta oli hankittava paikan päältä, joskus jopa itse suorituspaikalta. Tärkeää tietoa Liikuntapaikkarekisterin lisäksi olivat liikuntatoimen tilinpäätösvertailut, vuosikertomus ja suorituspaikkojen käyttövuorolistat. Usein liikuntatoimiston työntekijät olivat ainoa tietolähde erityiskysymyksissä. Joissakin tapauksissa, kuten koulusaleja tai uimahalleja koskevassa materiaalissa, tietoa hankittiin myös haastattelemalla liikuntapaikasta vastaavaa esimiestä. Kustannuspaikkojen kulujen kohdentamisessa ja määrittelyssä olivat liikuntatoimiston työntekijät ainoa tiedonlähde. Kaupungin omasta liikuntatoiminnasta vastaavat liikunnanohjaajat antoivat omat materiaalinsa tutkimuskäyttöön.

Kyselylomakkeet olivat tutkimuksen yksi osa-alue. Kohderyhmänä oleville liikuntaseurajohtajille tai -vastaaville lähetettiin kyselylomakkeet marraskuun 1997 lopussa. Oulussa kyselylomakkeita lähetettiin 122 seuraan. Kyselylomakkeiden tieto kuvasi seuraihmissen käsitystä liikuntatoiminnasta ja oli tutkimuksen kulun kannalta tärkeä tiedonhankintavaihe. Tietoa haluttiin ensisijaisesti seuroilta, jotka ovat käyttökustannuksiltaan merkittävimpien liikuntapaikkojen pääkäyttäjiä. Pääkäyttäjäseurat käyttivät liikuntapaikkoja eniten.

7.2 Tutkimustiedon analysointi

Tutkimustiedon analysointivaihe käynnistyi tiedonhankinnan yhteydessä. Liikuntapaikkojen käyttötuntien määrä liikuntaseuroilla, liikuntatoimella sekä muilla järjestäjillä saatiin selville yhteenlaskuilla. Eri toimialojen vertailu onnistui tuntimäärien suhteuttamisella kokonaismääriin ja lopulta prosenttilaskujen avulla. Kaikki analysointi, myös kyselylomakkeiden informaatio, suoritettiin Excel-tilasto-ohjelmalla. Tutkimuksessa on seurattu perinteisen kvantitatiivisen tutkimuksen kulkua, sillä

aineiston analysointivaihe on jakautunut tietojen tarkastamiseen, mahdolliseen tietojen täydentämiseen ja lopulliseen aineiston järjestämiseen.

Käyttövuorolistoista eroteltiin eri käyttäjäryhmät ja toimialat, esimerkkiseurojen käyttämä harjoitusaika, sekä myöhempää kyselylomakkeiden analysointia varten tarvittavat kunkin liikuntapaikan aktiivisimmat käyttäjät. Koska tutkimusaika oli kokonainen vuosi, tuli käyttövuorolistat analysoida kokonaiselta kalenterivuodelta, mikä tarkoitti esim. kenttien osalta jalkapallon harjoitusvuoroja ja talvella jääkiekon harjoitusvuoroja. Näin meneteltiin kaikkien liikuntapaikkojen osalta, joilta oli mahdollista saada käyttövuorolistat. Joissakin suuremmissa liikuntalaitoksissa tai keskuksissa on useita eri liikuntamahdollisuuksia. Näin on esimerkiksi Linnanmaan liikuntahallissa, jossa on palloilusali, telivoimistelutila, musiikkiliikuntatila ja kuntosali. Jokaisen liikuntatilan omat käyttövuorot laskettiin erillisinä ja liikuntapaikan vastaavalta esimieheltä pyydettiin arvio jokaisen liikuntatilan vuosimenoista. samantapaisesti meneteltiin muillakin liikuntapaikoilla, Oulun uimahallissa, Ouluhallissa ja urheilutalossa.

Uimahallit muodostivat oman tutkimusalueensa, jossa vertailtiin käyttövuoroja vesipinta-alan mukaan. Käytännössä tämä tarkoitti yhden radan vuoron suhdetta muihin ratoihin, sekä tämän yhden vuoron suhdetta koko päivän muihin vuoroihin. Näin meneteltiin kaikkien altaiden kohdalla. Pää tarkoitus on tutkia myönnettyjen vuorojen suhdetta muuhun käyttöön. Harjoitusvuoroja laskemalla saatiin eriteltyä kunkin vesiliikuntaseuran osuudet toisiinsa nähden sekä esim. kaupungin järjestämien uimakoulujen tuntimäärät muuhun käyttöön nähden.

Kyselylomakkeiden tietoa on käytetty hyväksi silloin, kun käyttövuorolistat eivät ole kertoneet liikuntapaikan käyttäjäryhmän toimialaa. Käytännössä tämä on tarkoittanut seuratoiminnan harjoitusvuoroja. Kyselylomakkeista saadut lopulliset toimialaprosentit on siirretty liikuntapaikkakohtaisten kustannusten yhteyteen. Näin on laskettu lopullinen toimialajako kaikkien liikuntapaikkojen osalta. Tietoja on täydennetty mm. puhelinhaastatteluilla seuravastaavien kanssa. Näin erityisesti tapauksissa, joissa jokin toimialan prosenttiosuus on arvioitu hyvin korkeaksi. Virhearvioita tapahtui varsinkin

huippu-urheilun kohdalla. Tämä johtui useasti määritelmän unohtamisesta tai huomiotta jättämisestä. Luvussa 4.7 määriteltiin huippu-urheilu varsin kapea-alaisesti koskemaan lähinnä maajoukkue-tason urheilijoita.

Toimialajako suoritettiin laskemalla jokaisen järjestäjätahon, seuratoiminnan, liikuntatoimen sekä muiden tahojen käyttämä vuosikustannus suhteessa eri toimialoihin jokaisella kustannuspaikalla.

7.3 Tutkimuksen luotettavuudesta

Tutkimusmateriaalina käytettiin tutkimuskaupungin tilinpäätöstietoja vuodelta 1996, jotka saatiin kaupungin kirjanpitoyksiköltä. Liikuntalautakunta tarkasti tilinpäätöstiedot ja linkityksen liikuntapaikkoihin.

Käyttövuorolistoilta hankittu informaatio kuvasi paikallista liikuntatoimintaa. Tuntilistat hankittiin kaikilta mahdollisilta liikuntapaikoilta, analysoitiin ja tilastoitiin Excel-ohjelman avulla. Käyttövuorolistojen analysoinnissa on käytetty liikuntaseuraluetteloa ja vastaavan esimiehen apua. Näin on varmistettu vuorolistojen tarkka arviointi ja epäselvyyksien poissulkeminen. Käyttövuorolistat kuvaavat tarkalleen kyseessä olevan liikuntapaikan käyttöoikeutta, joten virhemarginaali ei ole kovin suuri. Käyttövuoro kuvaa myönnettyä oikeutta käyttää liikuntapaikkaa määrätyn ajan.

Kyselylomake vaatii tarkkaa harkintaa luotettavuuskeskustelussa. Kyselylomakkeen edut ja haitat on jo aiemmin metodien yhteydessä puntaroitu. Jälleen voidaan todeta kyselyn sisältävän heikkouksia esim. väärinymmärtämisen tai välinpitämättömän suhtautumisen suhteen. Tässä tutkimuksessa väärinymmärtäminen on pyritty sulkemaan pois antamalla selkeät ohjeet vastaajalle. Strukturoitu osio sisälsi määritelmät kysymysten yhteydessä. Vastaajan asennetta on vaikea arvioida etukäteen. Kyselylomakkeen ensimmäinen kysymys oli: ”Miten kotikaupunkinne voisi parhaiten tukea seuranne toimintaa?” Tämän kysymyksen oletettiin nostavan vastaajan motivaatiota kyselylomakkeen suhteen. Olihan kyseessä oma liikuntaseura, jonka asiat kiinnostavat liikunnan ja urheilun parissa

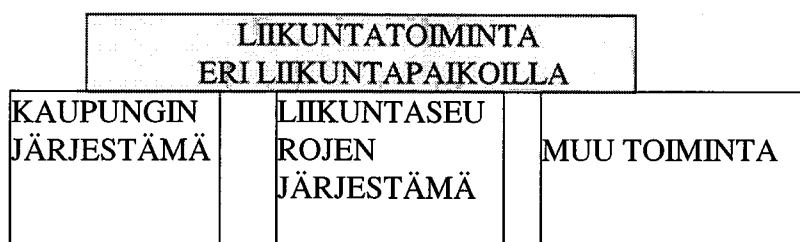
työskenteleviä ihmisiä. Kyselylomakkeeseen toivottiin vastaajan henkilöllisyyden selvittämistä ja puhelinnumeroa mahdollisten epäselvyyksien vuoksi. Tämä vaatii vastaajaa keskittymään kysymyksiin vaaditulla vakavuudella, sillä olihan mahdollista, että tutkijoiden taholta tulisi puhelinsoitto koskien kyselylomakkeessa ilmoitettuja tietoja kohtaan.

8 TUTKIMUKSEN ETENEMINEN

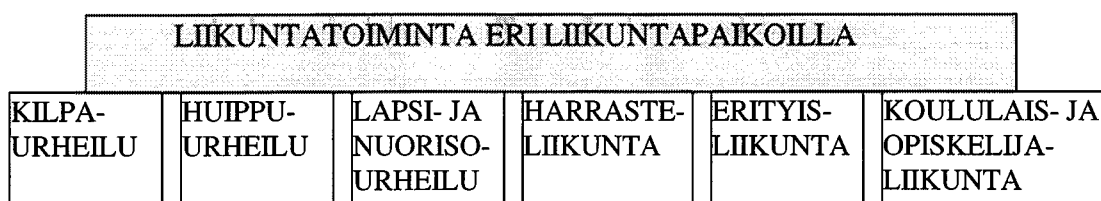
Tutkimuksen eteneminen perustuu tiedon systemaattiseen keräämiseen. Tutkimus on, kuten metodien yhteydessä kuvailtiin (luku 7) perustutkimuksen luonteista ja kuvailevaa. Olennaiset yksityiskohdat käsittelevät tutkimustiedon analysoinnin vaiheita, lähinnä sitä, miten liikuntalaitosten kustannukset saadaan lopulliseen muotoonsa eli kuvaamaan välillistä tukea.

Kunnallinen liikuntatoimi jaottelee varojensa käytön kustannuspaikoittain. Liikuntatoimessa tiedetään, kuinka paljon rahaa käytetään eri kustannuspaikoilla. Samoin ovat tiedossa kustannuspaikoilta saatavat tulot. Liikuntatoiminnan järjestämiseen, suorituspaikkojen rakentamiseen ja kunnossapitoon ja liikuntaseurojen toiminnan avustamiseen kohdennetut kulut ovat suoraan tilikirjoista luettavia markkamääriä. Suorat avustukset liikuntaseuroille tai kohdeavustukset tapahtumien järjestämiseen ovat liikuntatoimen välitöntä taloudellista tukea. Välillinen tuki on liikuntatoiminnan tukemista käyttömenojen kautta.

Liikuntatoiminnan määrällisiä ja laadullisia arviointimenetelmiä ovat erilaiset käyttäjätilastot ja suorat palautteet. Myös liikuntapaikkojen työntekijät itse pystyvät tekemään arviointeja työpaikkansa liikuntatoiminnasta. Liikuntapaikoille jaetaan käyttövuorot, joista on olemassa käyttövuorolistat. Käyttövuorolistoilta voidaan karkeasti määritellä, kuka on toimintaa järjestävä taho (kuvio 4) ja minkä tyyppisestä käyttäjäryhmästä on kysymys (kuvio 5). Jako toimintaa järjestäviin ryhmiin tarkoittaa jakoa liikuntaseurojen, liikuntatoimen tai muun tahon järjestämään toimintaan. Lisäksi liikunnan harrastajaryhmät jaetaan SLU:n strategian suuntaisesti harrasteliikkujiin, erityisliikkujiin, kilpa- ja huippu-urheilijoihin, lapsi- ja nuorisourheilijoihin ja koululais- ja opiskelijaliikkujiin.

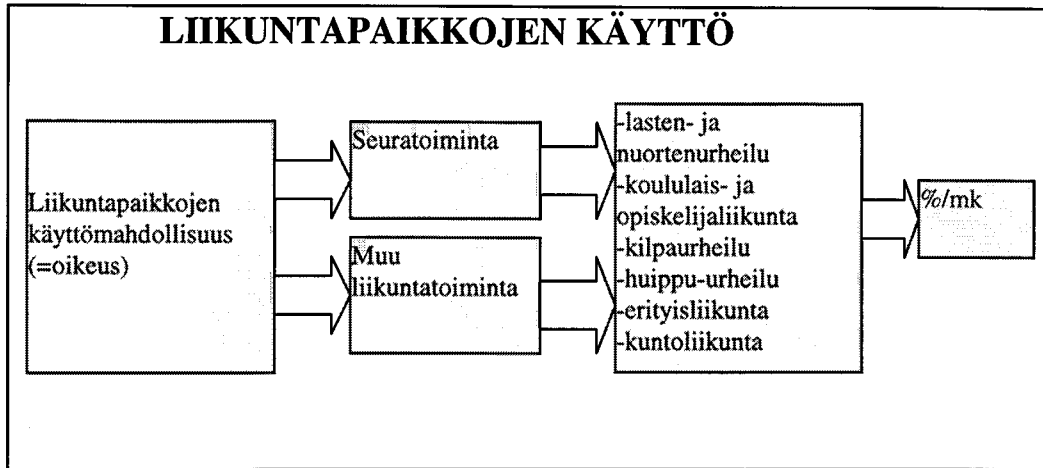

KUVIO 4. Liikuntapaikoilla tapahtuvan liikuntatoiminnan järjestäjätahot

KUVIO 5. Liikuntapaikoilla tapahtuvan liikuntatoiminnan toimialaryhmät

Kun koko vuodelle jaetut vuorot on eritelty ja tuntimäärät laskettu, niin voidaan laskea liikuntapaikan käyttötunnit. Kustannukset voidaan laskea käyttäjäryhmää kohden, jos on tiedossa koko vuoden käyttökustannukset. Tämä on nähtävissä kuviosta 6. Näin voidaan menetellä kaikkien liikuntapaikkojen suhteen, jos tiedossa on käyttövuorolistat ja liikuntapaikan kustannukset. Kun menot ovat tiedossa jokaista kustannuspaikkaa kohden, voidaan laskea välillisen tuen määrä toimialoittain. Käyttövuorolistoista selviää käyttäjäryhmä, mikäli listan laatija on sen ylös kirjannut.

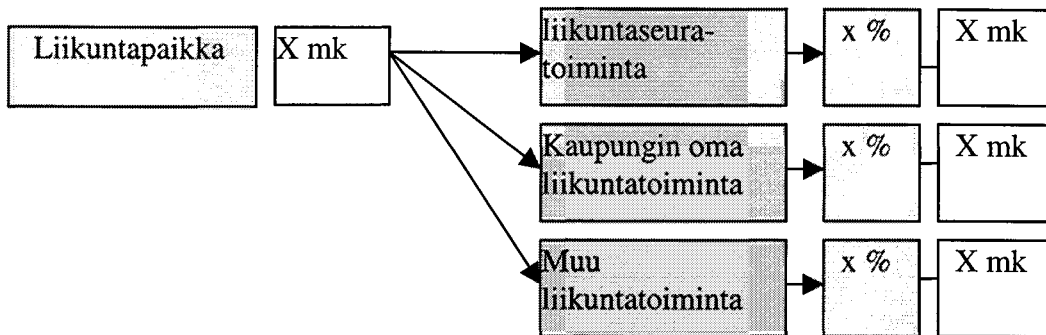

KUVIO 6. Käyttäjryhmän ja toimialan kartoittaminen kustannuspaikkakohtaisesti

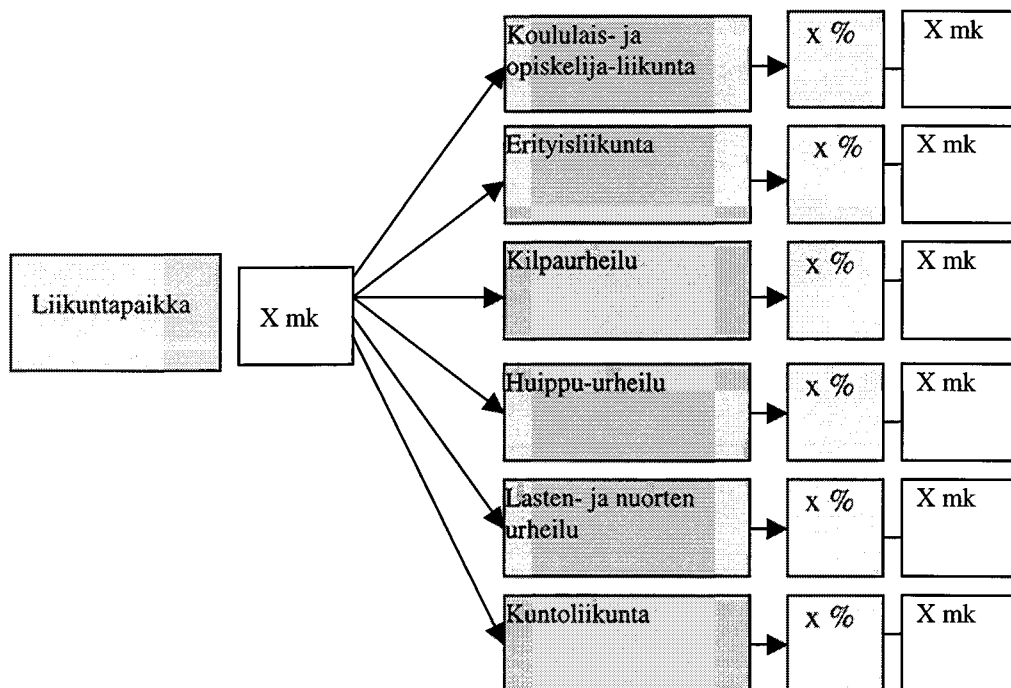
Edellä esitetyn kuvion mukaisesti voidaan laskea keskimääräiset käyttötunnit ja kustannukset jokaista kustannuspaikkaa kohden. Käyttäjryhmä on yleensä eriteltävissä käyttövuorolistoista, mutta toimialaa ei aina ole erikseen mainittu. Liikuntaseuroille kohdistetussa kyselyssä pyydettiin vastaajaa arvioimaan oman seuran liikuntakäyttö. Liikuntapaikan pääkäyttäjiä ovat seurat, joilla on eniten harjoitusvuoroja.

Kaikilla liikuntapaikoilla ei ole olemassa tietoa toiminnan järjestäjistä tai käyttäjryhmistä. Tällaisia paikkoja ovat esim. kaikki ulkoilureitit, pururadat, hiihtoladut, uimarannat ja suunnistus- ja virkistysalueet. Välillisen tuen määrää on hyvin vaikea laskea edellä mainittujen liikuntapaikkojen osalta, koska käyttäjien määrää tai toiminnan järjestäjää ei tiedetä. Nämä liikuntapaikat eivät aiheuta yhtä suuria kustannuksia kuin uimahallien ja jäähallien kaltaiset liikuntalaitokset, jolloin niiden välillisen tuen määräkin jää varsin pieneksi. Koko kuntaa käsittävät gallupit voivat antaa jonkinlaista suuntaa esim. ulkoilureittien käyttäjistä.

Lopullisia tuloksia tehdessä on käytetty käyttövuorolistoja, liikuntapaikkakustannuksia ja kyselylomakkeita apuna välillisen tuen arvioinnissa ja kohdentamisessa. Tämä on esitetty kuvioissa 7 ja 8.

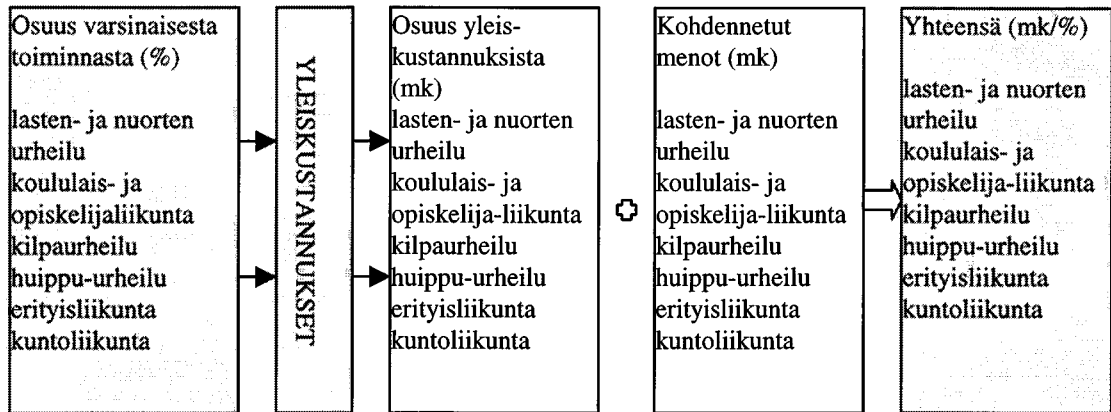
KUVIO 7. Välillisen tuen kohdentaminen liikuntaseuratoimintaan, kaupungin omaan liikuntatoimintaan ja muuhun liikuntatoimintaan

KUVIO 8. Välillisen tuen kohdentaminen liikunnan toimialoille

Kun liikuntapaikkojen kustannukset on kohdennettu, saadaan lopullinen yhteinen prosentti ja osuudet kaikille toimialoille. Tätä samaa prosenttiosuutta käytetään yleiskustannusten kohdentamisessa. Kuviossa 9 on esitetty kaaviona yleiskustannusten

kohdentaminen. Näin ollen jokaiselle toimialalle kohdentuu sama prosenttiosuus yleiskustannuksista, kuin mitä liikuntapaikkojen kustannusten kohdentamisen myötä on saatu.

KUVIO 9. Yleiskustannusten kohdentaminen

9 TULOKSET

Olellaiset tulokset liittyvät välillisen ja välittömän tuen määrittämiseen eri toimialoille sekä käyttäjätahoille. Välillistä tukea ovat käyttökustannuksiin liittyvät menot, esim. palkkaus- ja materiaalikulut. Välitön tuki on suoraa liikuntaseuroille kohdistuvaa avustusta. Liikuntatoimen menot vuonna 1996 olivat 45 Mmk ja tulot 9 Mmk. Liikuntatoimen käyttömenoista suurimmat osat olivat henkilöstömenot ja vuokramenot. Vuokramenoista pääosa oli toimitiloista maksettavia vuokria tekniselle palvelukeskukselle. Tilapalvelut tuottivat valtaosan käyttötuloista. Oulun liikuntatoimen menot ja tulot on eritelty liitteessä 2.

Kaikista liikuntatoimen vuoden 1996 menoista on pystytty kohdentamaan 98 prosenttia. Menoerät, joita ei ole pystytty kohdentamaan, ovat liikuntapaikkoja, joista ei ole olemassa käyttövuorolistoja tai menoerää ei voida osoittaa varmuudella suoraan mihinkään muuhun yhteyteen. Näitä ovat Nokkalan venevajat, ulkoliikunta-alueet, hevosurheilukeskus, Iinatin moottoriurheilukeskus, Sankivaaran hiihtokeskus, kuntoradat, uimarannat sekä sisäämpumarata. (Liite 4)

Kyselylomakkeita palautettiin 48 kappaletta, joista yksi seura ilmoitti lopettaneensa toimintansa ja kuudessa lomakkeessa oli virheelliset prosenttiluvut joiltakin osin. Palautusprosentiksi muodostui 39 prosenttia. Tilastollisen yleistettävyyden kannalta palautusprosentti on välttävä, mutta kuten jo aiemmin mainittiin, oli kyselylomakkeiden rooli koko tutkimusprosessissa vähäinen. Tärkeää oli saada vastaus ns. pääkäyttäjaseuroilta. Kyselylomakkeen palauttivat lähes kaikki tärkeimmät pääkäyttäjäseurat. Vain muutamat kenttien pääkäyttäjäseurat ja yksi jäähallin pääkäyttäjä ei palauttanut kyselylomaketta. Kyselylomakkeissa liikuntaseurajohtajat tai -vastaavat arvioivat, kuinka monta prosenttia seuran toiminnasta eri liikuntapaikoilla jakautui eri toimialoille. Kyselylomakkeiden tiedot ovat yleistettävissä.

9.1 Liikuntapaikkojen käyttö vuonna 1996

9.1.1 Kentät

Oulussa on useita suuria urheilukenttiä, joiden käyttötarkoitus on hyvin erilainen. Vahvana liikuntakaupunkina tunnettu Oulu on rakentanut suorituspaikkoja pesäpallolle, jalkapallolle, yleisurheilulle sekä talvisin myös jääurheilulajeille. Osa kentistä on miehitettyjä, eli paikalla on vakituinen kentänhoitaja. Suurimmat kentät on eritelty Oulun liikuntatoimen kustannuspaikkajaoissa erillisiksi kustannuspaikoikseen. Näitä ovat Raatin, Pakkalan, Heinäpään, Lintulan, Castrenin, Niittyaron ja Haapalehdon kentät sekä Keskuskenttä ja tekojääkentät. Vuosikustannukset sekä niiden kohdentuminen käyttäjätahon mukaan on kirjattu taulukkoon 5. Suurimman osan kenttien toiminnasta järjestävät liikuntaseurat, mutta myös muun tahon toimintaa löytyi jokseenkin paljon. Liikuntatoimen rooli kenttien toiminnan järjestämisessä on vähäinen.

TAULUKKO 5. Oulun liikuntatoimen välillisen tuen kohdentuminen kentillä 1996.

Liikuntapaikka	Kustannukset		Liikuntaseurat		Liikuntatoimi		Muu toiminta
	mk	%	Mk	%	mk	%	mk
Pakkalan kenttä	572 106	75	429 080	1	5 721	9	51 490
Raatin kenttä	985 136	57	561 528	8	78 811	10	98 514
Keskuskenttä	990 514	100	990 514	0	0	0	0
Heinäpään kenttä	1 272 530	30	381 759	1	12 725	26	330 858
Tekojääkentät	601 540	75	451 155	1	6 015	9	54 139
Lintulan kenttä	735 081	31	227 875	0	0	26	191 121
Castrenin kenttä	916 066	56	512 997	0	0	14	128 249
Niittyaron kenttä	537 462	33	177 363	0	0	35	188 112
Haapalehdon kenttä	48 165	19	9 151	0	0	31	14 931
Muut kentät	411 331	63	259 138	2	8 227	17	69 926

Huom. Koululiikunnan osuus 11 prosenttia (4 743 531 mk)

Kenttien pääkäyttäjiä olivat Oulun Kärpät, Oulun Erotuomarikerho sekä Oulun Luistinseura. Nämä seurat saivat siis eniten harjoitusvuoroja kentille. Lisäksi tärkeä käyttäjäseura oli Oulun Palloseura ja Oulun Työväen Palloilijat.

9.1.2 Koulujen liikuntasalit

Oulussa koulujen liikuntasalit ovat ahkerassa vapaa-ajan käytössä. Vuorojen jakoprosessi ja käytön organisoiminen ovat hyvin suunniteltuja, järjestelmä on varmastikin yksi parhaita Suomessa. Erityinen liikuntas sihteeri jakaa vuorot koulusalien iltakäyttöön. Vuoroja voi hakea mikä tahansa yhteisö, kunhan vastuuhenkilöksi nimitetään täysi-ikäinen henkilö. Järjestelmä on Oulussa siitä erikoinen, että kaikkiin saleihin ei tarvita vahtimestaria tai palkattua henkilökuntaa, vaan liikuntaryhmän vastuuhenkilölle annetaan liikuntasalin avain. Näin liikuntaryhmä huolehtii itse ovien avaamisesta ja liikuntatilan valvonnasta. Ilman valvontaa oleva sali tarkastetaan säännöllisesti, ettei esim. omaisuusvahinkoja pääse tapahtumaan. Jos myönnettyä liikuntavuoroa ei käytetä, mitä kontrolloidaan päiväkirjojen avulla, niin vuoro peruutetaan kokonaan liikuntaryhmän osalta ja luovutetaan jollekin toiselle ryhmälle. Näin tapahtuu kahden käyttämättömän vuoron kohdalla. Tämä järjestelmä toimii liikuntasihteerin mielipiteen mukaan ainakin Oulussa, ja toistaiseksi kaikki halukkaat ovat saaneet harjoitusvuoron, eikä vakavia omaisuusvahinkoja liikuntasaleissa ole sattunut.

Mielenkiintoista tässä menettelytavassa on se, että Oulussa ei koeta olevan salipulaa. Kaikki salit on saatu aktivoitua käyttöön. Vuoroja jää vielä ylimääräisiäkin. Suurten kaupunkien liikuntatoimien viranhaltijat valittavat sopivien liikuntasalien vähäistä määrää ja todellista salipulaa (Borodulin 1997, 56). Salipulaa on koettu varsinkin pääkaupunkiseudulla, missä salibandyn suosio on vaatinut uusia, tarpeeksi suuria liikuntasaleja.

Koulujen liikuntasaleissa on seurakäyttäjiä paljon. Suurimmat käyttäjät ovat Oulun Naisvoimistelijat, Oulun NMKY ja Oulun Luistinseura. Myös Oulun Lipolla oli paljon vuoroja koulusaleissa. Vapaa-ajan liikuntakäytön jakaantuminen eri käyttäjätahojen kesken on eritelty Taulukosta 6 on nähtävissä, että suurin osa (71 %) iltaisin tapahtuvasta koulusalien liikuntatoiminnasta liikuntaseurojen järjestämää.

TAULUKKO 6. Koulujen liikuntasalien vapaa-aikana tapahtuvan liikuntakäytön käyttäjätahot Oulussa vuonna 1996.

	Liikuntaseurat	Liikuntatoimi	Muu toiminta
Koulujen liikuntasalit	71 %	2 %	27 %

9.1.3 Ouluhalli

Ouluhalli on suuri liikuntalaitos, sen vuosikustannukset olivat tutkimusvuonna 5,9 Mmk ja sen monipuoliset liikuntamahdollisuudet kiinnostavat monen eri lajin harrastajia. Liikuntaseuroista eniten harjoitusvuoroja myönnettiin Oulun Lipolle ja Oulun Palloseuralle. Ouluhallin liikuntakäyttöä on viime vuonna rajoittanut jonkin verran messutapahtumat. Ilmeisen mielenkiintoisen ristiriidan aiheuttaakin Ouluhallin soveltuvuus hyvin messukäyttöön, jonka etuina ovat tulokertymät, mutta haittana liikuntamahdollisuuksien supistuminen.

Eri käyttäjätahojen prosenttiosuudet sekä markkojen kohdentuminen on eritelty taulukossa 7. Myönnettyistä harjoitusvuoroista on hieman yli puolet, 59 prosenttia, liikuntaseurojen järjestämää toimintaa. Liikuntatoimen osuus liikuntatoiminnan järjestämisestä on kolme prosenttia. Noin kolmannes liikuntatoiminnasta on muun tahon kuin liikuntaseurojen tai liikuntatoimen järjestämää.

TAULUKKO 7. Ouluhallin menojen kohdentuminen eri käyttäjätahoille 1996.

Liikuntapaikka	Menot	Liikuntaseurat		Liikuntatoimi		Muu toiminta	
	Mk	%	mk	%	mk	%	mk
Ouluhalli	5 920 824	59	3 493 286	3	177 625	32	1 894 664

Huom. Koululiikunnan osuus 6 prosenttia (355 249 mk)

9.1.4 Oulun jäähalli

Oulun jäähallissa on käyttäjinä hyvin pitkälti jääurheiluseurat, joista tärkeimmät ovat Oulun Kärpät, Oulun Luistinseura ja Kiekko-Oulu. Jäähallin kustannuspaikkaan kuuluu

jäähallin lisäksi tekojäärata. Vuoden 1996 kokonaiskustannukset olivat 3,4 Mmk. Tekojääradan osuus tästä summasta oli n. 400 000 mk.

Jäähallissa on muutakin liikuntakäyttöä kuin seurojen toiminta. Muun tahon järjestämää liikuntaa onkin suhteellisen paljon verrattuna maan keskiarvolukuihin muissa jäähalleissa. Osa päiväkäytöstä on koulujen liikuntakäyttöä tai yritysten järjestämää liikuntatoimintaa, joista mainittakoon esim. Nokia, yliopisto ja palolaitos. Taulukossa 8 on esitetty jäähallissa tapahtuvan liikuntatoiminnan ja kustannusten jakaantuminen eri käyttäjätahojen kesken. Liikuntaseurat järjestävät 67 prosenttia jäähallin liikuntatoiminnasta. Muun tahon järjestämän liikunnan osuus on seitsemäntoista prosenttia. Liikuntatoimen toimintaa on jäähallissa vähän, sillä vain yksi prosentti kokonaiskäytöstä on liikuntatoimen järjestämää.

TAULUKKO 8. Oulun jäähallin käyttökustannusten jakaantuminen eri käyttäjätahoille 1996.

Liikuntapaikka	Menot	Liikuntaseurat		Liikuntatoimi		Muu toiminta	
	mk	%	mk	%	mk	%	Mk
Jäähalli	3 423 843	67	2 293 975	1	34 238	17	582 053

Huom. Koululiikunnan osuus 16 prosenttia (547 815 mk)

9.1.5 Urheilutalo

Oulun urheilutalossa olivat tutkimusvuonna kokonaismenot 2,1 Mmk. Liikuntamahdollisuudet ovat monipuoliset eri liikuntapaikkojen ansiosta. Urheilutalossa on erillinen salitila, painitila, kuntosali ja painonnostosali. Aktiivisimmat käyttäjäseurat olivat salibandyseura Pöllöt sekä Oulun Pyrintö. Muita käyttäjäryhmiä olivat erilaiset yhteisöt, joita ei kuitenkaan lueta liikuntaseuroiksi.

Valtaosa urheilutalossa tapahtuvasta liikuntatoiminnasta on liikuntaseurojen järjestämää, kuten taulukossa 9 on esitetty. Liikuntatoimi järjestää kolme prosenttia urheilutalon liikuntatoiminnasta ja muut tahot kahdeksan prosenttia.

TAULUKKO 9. Oulun urheilutalon kustannusten jakaantuminen eri käyttäjätahoille 1996.

Liikuntapaikka	Menot		Liikuntaseurat		Liikuntatoimi		Muu toiminta	
	mk	%	mk	%	mk	%	Mk	
Urheilutalo	2 144 159	82	1 758 210	3	64 325	8	171 533	

Huom. Koululiikunnan osuus 7 prosenttia (150 091 mk)

9.1.6 Linnanmaan liikuntahalli

Linnanmaan liikuntahalli on puoliksi kaupungin ja Oulun yliopiston omistuksessa. Käyttövuoroissa onkin jonkin verran painotusta koululais- ja opiskelijaliikunnan käytössä. Tämän aiheuttaa aivan lähietäisyydellä sijaitseva Oulun yliopisto, jonka opiskelijoilla on liikuntamahdollisuus päivisin Linnanmaan liikuntahallissa. Liikuntaseuroista on myönnetty harjoitusvuoroja määrällisesti eniten Oulun NMKY:lle, Oulun Naisvoimistelijoille ja Oulun Kisa-Siskoille. Linnanmaan liikuntahallin kokonaismenot olivat vuonna 1996 hieman yli kaksi miljoonaa markkaa. Liikuntahallissa oli myös jonkin verran yritysten järjestämää liikuntatoimintaa.

Taulukosta 10 on havaittavissa, että koululiikunnan osuus on suurehko. Liikuntahallin kustannukset on jaoteltu erikseen liikuntasalin, kuntosalin, musiikkiliikuntatilan ja telinevoimistelutilan osalta. Kustannuksiltaan suurimman erän vie liikuntasali, jossa toiminnan järjestäminen jakaantuu tasaisesti liikuntaseurojen (30 %), koululiikunnan (27 %) ja muun tahon (36 %) kesken. Kuntosalissa on paljon liikuntatoimen toimintaa ja telienvoimistelutilassa koululiikuntaa.

TAULUKKO 10. Linnanmaan liikuntahallin kustannusten jakaantuminen eri käyttäjätahoille 1996.

Liikuntapaikka	Menot		Koululiikunta		Liikuntaseurat		Liikuntatoimi		Muu toiminta	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	Mk	%
Linnanmaan liikuntahalli										
Liikuntasali	1 338 097	27	361 286	30	401 429	8	107 048	36	481 715	
kuntosali	185 275	29	53 730	9	16 675	62	114 871	0	0	
musiikkiliikuntatila	247 033	49	121 046	33	81 521	13	32 114	5	12 352	
telinevoimistelutila	288 205	64	184 451	30	86 462	6	17 292	0	0	

9.1.7 Uimahallit

Oulussa on kaksi uimahallia, Raksilan eli Oulun uimahalli sekä Raatin uimahalli. Oulun uimahallissa olivat vuoden 1996 kokonaiskustannukset kuusi miljoonaa markkaa. Halli oli kiinni osan kesäajasta remontin vuoksi. Hallissa on 50 metrin, 25 metrin ja lasten altaat, kuntosali, nyrkkeilytila ja judotila. Pääkäyttäjät liikuntaseuroista olivat Oulun Uimaseura ja Oulun Uimarit -73. Muita liikuntatoimintaa järjestäviä tahoja olivat esim. näkövammaisten yhdistys, syöpäyhdistys ja rintamaveteraanit. Uimahalleissa ei ollut lainkaan yritysten järjestämää liikuntatoimintaa.

Uimahallien toiminta on samantyyppistä molemmissa oululaisissa halleissa. taulukossa 11 on esitetty Oulun uimahallin kustannukset jaettuna altaisiin, kunto-, nyrkkeily- ja judosaleihin. Valtaosa käyttäjistä on kuntoliikkuja, joten suurin osa toiminnasta on muun tahon järjestämää. Liikuntaseurojen osuus on siten suhteellisen pieni, allastilassa alle viidesosa. Nyrkkeilytilassa ja judotilassa liikuntaseurojen osuus toiminnan järjestäjänä on suurempi. Näin on varsinkin judotilassa, jossa myönnettiin harjoitusvuoroja ainoastaan liikuntaseuroille, eikä muuta toimintaa ollut lainkaan. Kuntosalissa järjestetään liikuntatoimintaa niin seurojen, liikuntatoimen kuin muunkin tahon toimesta.

TAULUKKO 11. Oulun uimahallin kustannusten jakaantuminen eri käyttäjätahoille 1996.

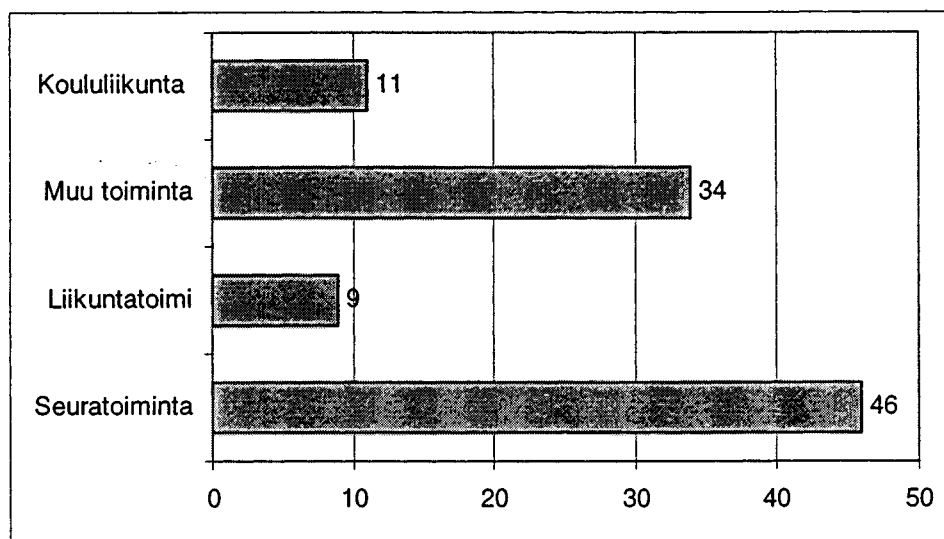
Liikuntapaikka	Menot		Liikuntaseurat		Liikuntatoimi		Muu toiminta	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
Oulun uimahalli								
Altaat	5 291 216	19	1 005 331	1	52 912	80	4 232 973	
kuntosali	540 000	27	145 800	23	124 200	49	264 600	
nyrkkeilytila	84 000	74	62 160	8	6 720	19	16 960	
judotila	84 000	89	74 760	0	0	0	0	

Huom. Koululiikunnan osuus 0,6 prosenttia (35 914 mk)

9.2 Liikuntatoiminnan järjestäjätaho

Yksi tutkimustehtävistä oli selvittää, mikä taho järjestää liikuntatoimintaa eri liikuntapaikoilla. Käyttövuorolistojen ja kustannusten perusteella lasketut prosentuaaliset osuudet on esitelty jo liikuntapaikkakohtaisesti edellisessä kappaleessa. Liikuntapaikkojen käytöstä on tehty yhteenveto, jonka perusteella on kohdennettu mm. yleiskustannukset. Lopulta on laskettu välillisen ja välittömän tuen kohdentuminen. Kustannusten tarkka erittely on kirjattu ylös liitteessä 4.

Seuratoiminnan tukemiseen kohdentuu 46 prosenttia liikuntatoimen välillisestä ja välittömästä tuesta. Muun tahon järjestämä liikuntatoiminta saa reilun kolmasosan liikuntatoimen tuesta. Koululiikunnalle kohdentuu yksitoista prosenttia välillistä ja välitöntä tukea. Kuviossa 9 on esitelty tulokset.

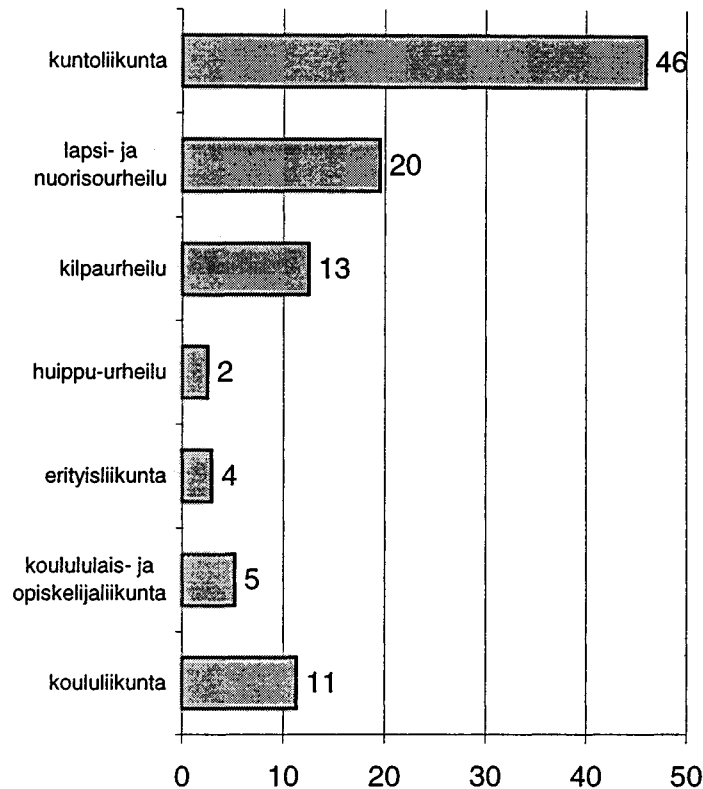

KUVIO 9. Oulun liikuntatoimen välillisen ja välittömän tuen kohdentuminen 1996 (%).

9.3 Toimialajako

Toimialojen tutkiminen oli yksi tutkimuksen päätehtävistä. Toimialat ovat koululais- ja opiskelijaliikunta, erityisliikunta, huippu-urheilu, kilpaurheilu, lasten ja nuorten urheilu sekä kuntoliikunta. Käyttövuorolistoilta ja kyselylomakkeista on laskettu toimialajaot jokaista liikuntapaikkaa kohden. Prosentuaaliset osuudet on kohdennettu kustannuksiin, jolloin on saatu laskettua liikuntapaikkakohtaiset toimialajaot. Liikuntapaikkojen yhteenvedon avulla on kohdennettu yleiskustannukset. Näin on laskettu välillisen ja välittömän tuen osuudet Oulun liikuntatoimessa 1996.

Kuviossa 11 esitellään toimialajaon tulokset. Kuntoliikuntaa tuetaan välillisin ja välittömin tukimarkoin eniten, sillä 46 prosenttia tukimarkoista kohdentuu kuntoliikunnalle. Lapsi- ja nuorisourheilun tukemiseen kohdentuu viidesosa liikuntatoimen menoista. Kilpaurheilun osuus tuen määrästä on 13 prosenttia. Vähäisintä tukea saavat koululais- ja opiskelijaliikunta (5 %), huippu-urheilu (2 %) ja erityisliikunta (4 %). Koululiikunta on laskettu mukaan kokonaiskustannuksiin ja sen osuus kaikista kohdennetuista kustannuksista on 11 prosenttia. Koululais- ja opiskelijaliikunta kuvaa tässä vapaa-aikana tapahtuvaa liikuntatoimintaa.

KUVIO 10. Oulun välillisen ja välittömän tuen kohdentuminen toimialoille 1996 (%).

Taulukossa 12 on kirjattu ylös kaikkien toimialojen prosenttiosuudet sekä myös toimialalle kohdentuva markkamäärä. Suurin tuki kohdistetaan kuntoliikunnalle. Kuntoliikunta saa 46 prosenttia kaikesta tuesta eli 19,2 Mmk. Lasten ja nuorten urheiluun kohdennetaan viidesosa välillisestä ja välittömästä tuesta, mikä on markkoina 8,3 Mmk. Kolmanneksi eniten tuetaan kilpaurheilua, joka saa 13 prosenttia tuesta eli 5,4 Mmk. Koululais- ja opiskelijaliikunnan osuus tuen määrästä on viiden prosentin luokkaa eli 2,2 Mmk. Erityisliikunnan prosenttiosuus on hieman alle neljä prosenttia ja huippu-urheilun alle kaksi prosenttia. Erityisliikunta saa välillistä ja välitöntä tukea 1,5 Mmk ja huippu-urheilu 0,8 Mmk. Koululiikunnan osuus on yksitoista prosenttia ja siihen kohdennetaan 4,7 Mmk.

TAULUKKO 12. Toimialojen prosenttiosuudet ja kustannusten kohdentuminen 1996

Toimiala	%	Mk
Koululais- ja opiskelija-liikunta	5	2 114 048
Erityisliikunta	4	1 471 210
Huippu-urheilu	2	792 200
Kilpaurheilu	13	5 176 080
lapsi- ja nuorisourheilu	20	8 090 239
Kuntoliikunta	46	19 055 511
Koululiikunta	11	4 660 347

9.4 Välillisen ja välittömän tuen kohdentuminen erillisille liikuntatoiminnan järjestäjätahoille

Toimialat vaihtelevat sen mukaan, kuka on toimintaa järjestävä taho. Toimintaa järjestäviä tahoja ovat liikuntaseurat, liikuntatoimi sekä muut tahot, esim. yritykset, puulaakiporukat ja yhteisöt. Seuraavassa taulukossa 13 on kuvattu liikuntaseurojen, liikuntatoimen ja muun tahon välisiä eroja toimialajaon suhteen. Liikuntaseuroilta kysyttiin toimialajakoa kyselylomakkeiden avulla. Liikuntatoimen ja muun tahon toiminta on laskettu käyttövuorolistoilta. Tarkempi liikuntapaikkakohtainen erittely on liitteissä 6, 7, 8 ja 9.

Toimialoja painotetaan eri tavoin riippuen siitä, kuka toimintaa järjestää. Kilpa- ja huippu-urheilua toteutetaan ainoastaan liikuntaseurojen toiminnassa. Myös lasten ja nuorten urheilun osuus on suurin liikuntaseurojen toiminnassa. Liikuntatoimi painottaa selkeästi erityisliikunnan (25 %) ja kuntoliikunnan (59 %) osuutta toiminnassaan. Muun tahon järjestämä liikuntatoiminta on lähes kokonaan kuntoliikuntaa, sillä 85 prosenttia tuesta kohdentuu kuntoliikunnalle.

TAULUKKO 13. Välillisen ja välittömän tuen kohdentuminen erillisille liikuntatoiminnan järjestäjätahoille Oulussa 1996.

Toimiala	Liikuntaseura		Liikuntatoimi		Muu toiminta		yhteensä	
	%	Mk	%	mk	%	mk	%	mk
Koululais- ja opiskelijaliikunta	1	239 564	0	0	14	1 978 618	5	2 218 182
Erityisliikunta	3	499 528	25	931 337	0	42 689	4	1 473 554
Huippu-urheilu	4	792 200	0	0	0	0	2	792 200
Kilpaurheilu	27	5 383 554	0	0	0	0	13	5 383 554
lapsi- ja nuorisourheilu	39	7 602 351	16	581 290	1	79 376	20	8 263 018
Kuntoliikunta	26	4 972 657	59	2 187 677	85	12 070 107	46	19 230 441
Koululiikunta	11	4 660 347						
Yhteensä	46	19 489 855	9	3 700 305	34	14 170 790	100	42 021 296

9.5 Esimerkkiseurat

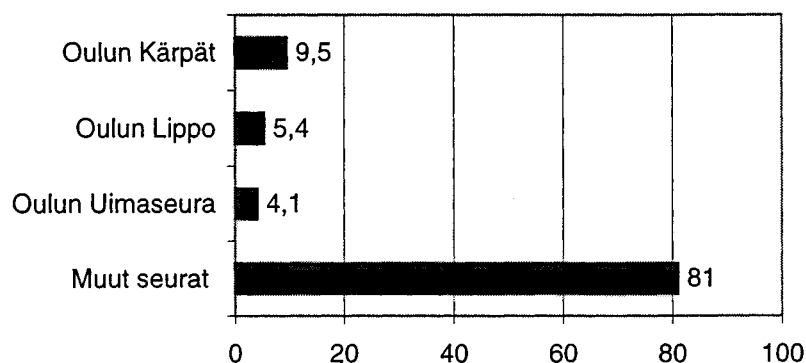
Tutkimukseen otettiin kolme esimerkkiseuraa, joita olivat Oulun Uimaseura, Oulun Lippo ja Oulun Kärpät. Esimerkkiseuroille laskettiin niiden saama liikuntatoimen välillinen ja välitön tuki. Tuen määrä on laskettu prosenttiosuuksina seuroille kohdentuvan tuen määrästä. Laskemisessa on käytetty apuna vuorolistoja kaikilta liikuntapaikoilta. Tarkka liikuntapaikkakohtainen kustannusten erittely on esitetty liitteessä 5. Esimerkkiseurojen tuki on laskettu nettovaikutuksena, jolloin vain liikuntatoimen kustannukset on kohdennettu. Seurojen maksamia taksoja ei ole selvitetty. Kuviossa 12 on selvitetty esimerkkiseurojen saama välillisen ja välittömän tuen määrä.

Oulun Uimaseura harjoitteli vuonna 1996 ainoastaan uimahalleissa. Seuroille myönnettyistä vuoroista oli Oulun uimahallin altaista jopa 44 prosenttia Uimaseuran käytössä. Raatin vuoroista oli puolet myönnetty Uimaseuralle. Altaissa harjoittelun lisäksi Uimaseuralaiset käyttivät paljon Oulun Uimahallin kuntosalia ja judotilaa. Käyttövuorojen myötä Uimaseura sai liikuntatoimelta välillistä tukea 779 426 markkaa.

Tämä summa on 4,1 prosenttia koko seuratuon määrästä. Välitöntä tukea avustuksen muodossa myönnettiin Uimaseuralle 22 500 markkaa, mikä on alle kolme prosenttia koko välillisen ja välittömän tuen yhteismäärästä.

Oulun Lippo sai välillistä ja välitöntä tukea vuonna 1996 yhteensä 1 039 028 markkaa, mikä on 5,4 prosenttia seuratuon määrästä. Lippo harjoitteli paljon Ouluhallissa ja kentillä. Ouluhallin seuravuoroista 22 prosenttia oli myönnetty Lipolle. Kentillä Lipon vuorojen osuus kaikista seuravuoroista oli viisi prosenttia. Avustusta Lipolle myönnettiin 32 000 markkaa. Avustuksen osuus koko välillisestä ja välittömästä tuesta oli kolme prosenttia.

Oulun Kärpät sai vuonna 1996 seuratuesta välillisinä ja välittöminä tukimarkkoina yhteensä 1 826 958 markkaa. Tämä on 9,5 prosenttia koko seuratuesta. Kärpät käyttivät paljon harjoitusvuoroja kentillä, joista esimerkiksi Haapalehdon kentän seuravuoroista lähes 60 prosenttia. Tekojääkentän seuroille myönnettyistä vuoroista Kärpillä oli käytössään neljäsosa. Jäähallissa Kärpät harjoittelivat ahkerasti, olihan vuoroista jopa kolmannes täysin Kärppien käytössä. Kenttien ja jäähallin kunnossapidon kautta Kärpät saivat suurimman osan välillisestä tuestaan. Avustuksen suuruus oli 32 000 markkaa, mikä on alle kaksi prosenttia koko tuen määrästä.

KUVIO 12. Oulun liikuntatoimen seuratuon kohdentuminen esimerkkiseuroille 1996 (%).

10 POHDINTA

10.1 Liikuntatoiminnan järjestäjätaho

Oulun liikuntapaikoilla järjestetään liikuntatoimintaa liikuntaseurojen, liikuntatoimen ja muiden tahojen toimesta. Muita tahoja ovat yritykset, puulaakiporukat ja yhteisöt. Lähes puolet (46 %) Oulun suurissa liikuntalaitoksissa tapahtuvasta liikuntatoiminnasta on seurojen järjestämää. Reilun kolmanneksen toiminnasta on järjestänyt muu taho. Yhdeksän prosenttia toiminnasta on liikuntatoimen järjestämää. Oululainen yritys-elämä näyttää olevan voimakas liikuntatoimintaan aktivoiva taho. Tästä kertoo aktiivinen työpaikkaliikunta. Käyttövuorolistoista onkin luettavissa paljon yritysten varaamia vuoroja jäähalleihin ja kentille.

Uimahalleissa liikuntaseurojen harjoitusvuorojen osuudet koko toiminnasta ovat pieniä. Näin olikin jo etukäteen arvioitu. Uimahallit ovat suuri kustannuspaikka, joissa on suuret vuosikustannukset. Liikuntaseuroille kohdentuva markkamäärä jää alhaiseksi ja vastaavasti muille tahoille kohdentuu suuri summa. Muun tahon järjestämää liikuntatoimintaa on yllättävän paljon Ouluhallissa (kolmasosa), jäähallissa (lähes viidesosa), Värtön liikuntasalissa (reilu kolmasosa), Niittyaron kentällä (reilu kolmasosa) ja Haapalehdon kentällä (hieman alle kolmasosa). Liikuntatoimi järjestää liikuntatoimintaa oletetusti useimmiten uimahallien ja liikuntahallien kuntosaleissa. Liikuntatoimen välillisen tuen prosenttiosuus pelkkien liikuntalaitosten kohdalla on vaivaiset kolme prosenttia. Tuen määrä nousee kuitenkin yleiskustannusten myötä, sillä osa projekteista ja ohjauspalveluista kohdennettiin kokonaan liikuntatoimelle.

Liikuntaseuroissa harrastavat liikuntaa lapset, nuoret, kilpa- ja huippu-urheilijat sekä kuntoliikkujat. Jos liikuntatoimi tukee seuratoimintaa, niin tukee se samalla edellä mainittuja kohderyhmiä. Seurojen näkökulmasta katsoen kunnan liikuntatoimen välillinen tuki on merkittävä. Välittömän tuen eli avustusten osuus seurojen kokonaistuesta on alle 9 prosenttia. Näin ollen välillinen tuki on 91 prosenttia kaikesta seuroille kohdentuvasta tuesta. Tulosten perusteella voidaan todeta kunnan olevan tärkeässä asemassa liikuntaseurojen toiminnalle. Aiemmissä tutkimuksissa on saatu samansuuntaisia tuloksia. Tutkimuksessa on pystytty todistamaan kunnan olevan

välillisten tukimarkkojen myötä korvaamaton tukija liikuntaseuratoiminnalle. Oleellista on myös, että liikuntaseuroissa toimivien henkilöiden tulisi ymmärtää välillisen tukimarkan suuruusluokka ja ymmärtää avustustoiminnan olevan vain yksi pienempi osa kunnan tuesta liikuntaseuratoiminnalle.

Koulujen liikuntasalit yhtenä tutkimuskohteena olivat tutkimuksen suunnitteluvaiheessa vielä tutkimuksen piirissä. Oulussa koulujen liikuntasalien vapaa-aikana tapahtuvista vuorojen jakamisesta vastasi erillinen viranomaisen. Käyttövuorojen hankkiminen ja analysointi ei siten tuottanut ongelmia, jolloin tulokset saatiin analysoitua ja käyttäjäryhmät ja toimialat selvitettiin. Ongelmatilanteen aiheutti todellisten vuosikustannusten erittelemisen. Koulusalit ovat vahvasti liitoksissa koulujen omaan toimintaan ja kustannukset on eritelty ainoastaan koulukohtaisesti. Koulusalien vuosikustannusten laskeminen muodostui mahdottomaksi. Tulosten yhteydessä ei siten voida kohdistaa menoja koulujen liikuntasalien kohdalla, mutta tarvittavat prosenttiosuudet liikuntakäytöstä on laskettu.

10.2 Esimerkkiseurojen välillisen ja välittömän tuen kohdentuminen

Välillisen ja välittömän tuen määrä seuratoimintaan on noin 19,2 Mmk. Tästä summasta Oulun Uimaseura saa nelisen prosenttia eli 779 426 markkaa. Vastaavasti Lippo saa noin viisi prosenttia eli 1,0 Mmk. Esimerkkiseuroista Kärpät saa välillistä ja välitöntä tukea eniten. Kärppien tuen määrä on yli yhdeksän prosenttia kokonaisseuratuen määrästä eli 1,8 Mmk. Mitä enemmän seuralla on käyttövuoroja käyttökustannuksiltaan kalliisiin liikuntalaitoksiin, sitä suuremman välillisen tuen se saa. Kallista liikuntalaitosta käyttävää seuraa tuetaan välillisesti suuremmalla markkamäärällä kuin muita edullisempia liikuntapaikkoja käyttävää seuraa. Suurin summa välillistä tukea lohkeaa Lipolle Ouluhallin käyttökustannuksista, arvion mukaan 768 523 markkaa. Kärpille suurin summa kohdentuu jäähallin käyttökustannuksista, 757 012 markkaa. Uimaseura saa välillisen tuen ainoastaan uimahalleista, joista Oulun uimahallin tuen määrä on 523 544 markkaa.

Seuroille kohdistuva välillinen tuki on suurinta silloin, kun seura käyttää kallista liikuntapaikkaa usein. Toisaalta esim. ulkoliikuntaa järjestävien seurojen välillinen tuki on vähäistä, sillä seuran toiminta keskittyy edullisille ulkoliikuntapaikoille.

Edellä mainitut välilliset ja välittömät tukimarkat ovat bruttomääräisiä eli laskelmissa ei ole otettu huomioon seuroilta mahdollisesti tulevia käyttövuoromaksuja. Tätä aihetta tarkastellaan tulososion luvussa 10.4.

10.3 Toimialat Oulun liikuntapaikoilla

Tulosten mukaan Oulussa kohdentuu kuntoliikunnalle vajaa puolet (46 %) liikuntatoimen välillisestä ja välittömästä tuesta. Markkoina osuus tarkoittaa 19,2 Mmk. Kuntoliikunnan tukeminen vahvistaa näkemystä Oulusta yritysliikunnan ja myös aikuisväestön liikuntaharrastamisen painottamisena. Liikunnan merkitys kuntoutuksen välineenä näkyy myös korkeana kuntoliikuntaan panostamisena.

Lasten ja nuorten urheiluun kohdentuu viidesosa kokonaistuesta (8,3 Mmk). Luku saattaa kuulostaa alhaiselta verrattaessa kuntoliikuntaan kohdentuvaan osuuteen. Kun lasketaan yhteen lasten ja nuorten urheilun sekä koululais- ja opiskelijaliikunnan tukiosuudet, niin todellinen lasten ja nuorten urheiluun panostettava tukiosuus on neljännes kokonaistuen määrästä. Lisäksi koululiikunnan osuus on yksitoista prosenttia kokonaistuen määrästä. Näin ollen lasten ja nuorten liikuntatoimintaan kohdennetaan todellisuudessa yli kolmannes liikuntatoimen menoista.

Tärkein lasten liikuntatoiminnan järjestäjätaho on liikuntaseura. Näin ollen lasten ja nuorten urheilun tukeminen riippuu siitä, kuinka paljon liikuntaseurojen toimintaa tuetaan. Jos seuratoimintaa tuetaan, niin samalla tuetaan lasten ja nuorten urheilua.

Erityisliikunnan välillinen ja välitön tuki on hieman alle neljä prosenttia. Markoissa mitattuna summa on 1,5 Mmk. Erityisliikunnan osuus on odotetun suuruinen. Huippu-urheilun osuus on vähäinen, vain kaksi prosenttia liikuntatoimen kokonaistuesta kohdentuu huippu-urheilulle. Tämä on noin 0,8 Mmk. Huippu-urheilun määritelmä

rajattiin kansallisen tason kärkeä edustaviin urheilijoihin sekä pesäpallossa itä-länsiottelijoihin. Tämän määritelmän mukaan huippu-urheilijoita on vähän, joten prosenttiosuuskin jää alhaiseksi. Usein kuullun mielipiteen mukaan huippu-urheilun oletetaan vievän resursseja muilta toimialoilta. Tämän tutkimustulos osoittaa epäilijöille, että huippu-urheilun välilliset ja välittömät tukimarkat ainakin Oulun liikuntapaikoilla kohdentuvat vain vähäisinä huippu-urheilulle.

Oulun väestöjakauma esiteltiin luvussa 6. Oulussa oli vuonna 1997 eniten 19-64-vuotiaita (65%). Alle 19-vuotiaita oli joka neljäs ja yli 65-vuotiaita noin joka kymmenes. Tämä väestöjakauma myötäilee myös tutkimustulosten toimialajakoa. Kuntoliikkujat, kilpaurheilijat sekä osa erityisliikkujista ja huippu-urheilijoista ovat yli 19-vuotiaita. Edellisten ryhmien prosenttiosuus liikuntatoimen välillisestä ja välittömästä tuesta on vähintään kuusikymmentä prosenttia eli hyvin lähellä väestöjakaumaa. Lasten ja nuorten osuus väestöstä on täysin sama liikuntatoimen välillisenä ja välittömänä tukena lasten ja nuorten urheiluun sekä koululais- ja opiskelijaliikuntaan.

10.4 Nettotuki

Tutkimuksessa ei selvitetty liikuntatoimen nettomääräistä tukea. Nettotuki tarkoittaa lopullista kaupungin välillistä ja välitöntä tukea, jossa on otettu huomioon harjoitusvuorojen käyttäjiltä tulevat maksut liikuntatoimelle. Nettotuen selvittäminen olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen kohde, sillä eroja seuroille kohdentuvassa tuessa varmasti löytyisi. Joillekin seuroille kohdentuu suurempi summa välillistä tukea, mutta vastaavasti käyttövuoromaksut saattavat olla muita seuroja suuremmat. Näin voi olla esim. jäähallia käyttävien seurojen kohdalla.

Nettotuen tutkimisessa on mielenkiintoista myös se, että eri käyttäjätahot maksavat käyttövuoroistaan erisuuruisen summan. Yleensä taksat on määritetty erillisesti liikuntaseuroille, yrityksille, ulkopaikkakuntalaisille, jne. Kannattaako liikuntatoimen myöntää enemmän vuoroja yrityksille, koska se saa yrityksiltä suuremmat tulot taksojen muodossa? Voisiko yritysten toiminta syrjäyttää liikuntaseurojen toiminnan? Liikuntaseurojen asemaa liikuntatoiminnan järjestäjänä on vaikea horjuttaa, sillä

liikuntaseurat ovat edelleen yksi liikuntatoimintaa aktiivisimmin organisoivista tahoista. Liikuntaseurat käyttävät vuoroja yleensä iltaisin ja yritykset päiväaikaan. Näin ollen yritykset eivät heikennä liikuntaseurojen mahdollisuuksia käyttövuorojen saannissa. Yritykset pikemminkin lisäävät liikuntapaikkojen käyttöastetta järjestämällä toimintaa käyttämättömille aamu- ja päivävuoroille.

Oulussa lasten ja nuorten urheilu on tärkeä liikuntatoiminnan osa-alue, jota harrastetaan pääasiassa liikuntaseuroissa. Vuoden 1997 alusta lähtien alle 18-vuotiaiden harjoitusvuorot olivat ilmaisia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että nettotuki suurenee juuri lasten ja nuorten urheilun hyväksi. Käyttövuorot ovat ilmaisia, joten välillinen tuki kohdentuu suoraan lasten ja nuorten liikuntatoiminnan tukemiseen bruttomääräisenä.

10.5 Liikuntapaikkojen käyttövuorojen ja avustusten jakaminen sekä maksupolitiikka

Tulosten perusteella todettiin, kuinka tärkeä tekijä liikuntatoimen välillinen tukimarkka on kaikille liikuntatoimintaa järjestäville tahoille. Yksittäisille liikuntaseuroille voi kohdentua vuosittain hyvin suuri summa välillistä tukea. Seurat eivät siten ole tasavertaisessa asemassa toisiinsa nähden. Avustuksia jaettaessa ei usein välillisen tukimarkan merkitystä painoteta. Kaupungin liikuntatoimen tulisi harkita avustusten jakamista yhdessä vuorojen jakamisen yhteydessä. Näin tulisi otettua huomioon seurakohtaiset välilliset tukimarkat ja mahdolliset ääritapaukset.

Seuroilta perittävät maksut vaikuttavat nettotuen suuruuteen. Kun liikuntatoimi määrittää liikuntapaikoille tai seuroille käyttömaksuja, tulisi tässäkin yhteydessä ottaa huomioon välillisen tuen kohdentuminen. Tämän tyyppinen toiminta varmistaisi liikuntaseurojen välisen tasa-arvoisuuden liikuntapalvelujen saajina. Tämän tutkimusprojektin myötä tutkimuskaupungit ovat saaneet valmiin mallin seurakohtaisen tuen laskemiseen. Ihanteellinen tilanne olisikin, että avustusten myöntämisprosessi tapahtuisi yhtä aikaa maksujen ja käyttövuorojen jakamisen kanssa.

10.6 Kaupungin liikuntapolitiikka

Oulussa yleinen liikuntakäyttäytyminen on vahvasti kuntoliikuntapainotteista ja tukee siten kaupungin väestön ikäjakaamaa, jossa suurin osa liikkujista on aikuisikäisiä kuntoliikkujia. Yli kolmannes välillisestä tuesta kohdentuu lasten ja nuorten urheiluun sekä koululais- ja opiskelijaliikuntaan. Nämä tulokset on laskettu käyttövuorojen perusteella ja kuvaavat käytännön liikuntatoimintaa oululaisilla liikuntapaikoilla. Näin ollen voidaan kysyä, että vastaavatko tulokset kunnan harjoittamaa liikuntapolitiikkaa? Onko kuntoliikunta tietoinen valinta liikuntatoimen liikuntapolitiikassa?

Oulussa liikuntatoimen hallinnollinen organisaatio toimii sosiaali- ja terveystoimen alaisuudessa, mikä voisi olla yksi syy kuntoliikunnan painottumiseen. Terveyttä edistävä liikunta ja yleinen liikuntaharrastuneisuuden lisääminen ovat tärkeitä osa-alueita myös sosiaali- ja terveystoimen tavoitteissa. Väestö ikääntyy jatkuvasti ja yhä useammin on nostettu esiin kysymys ikääntyvän väestön terveydentilasta ja työkyvystä. Oulun kaupungissa toteutetaan nykyaikaista liikuntapolitiikkaa, jossa liikuntaharrastuneisuus on keino edistää väestön hyvinvointia. Sosiaali- ja terveystoimen ja liikuntatoimen välinen yhteistyö on ilmeisesti hyvä hallinnollinen ratkaisu. Tutkimusprojektin muissa suurissa kaupungeissa ei vastaavanlaista toimialojen jakautumista esiintynyt.

LÄHTEET

- Allén, T. (1995) Kunnallisten palvelujen kysyntä- Tarpeet, kulutus ja kokemukset. Palkansaajien tutkimuslaitos. Tutkimuksia 58. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Borodulin, K. & Puronaho, K. (1997) Liikuntaseurojen toimintaelvytys. Hamina ja Vehkalahti. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.
- Borodulin, K. (1997) Koulujen sisäliikuntatilojen käyttö. Teoksessa Borodulin, K. & Kurikka, P. Kunta liikuttajana. Tutkimus liikunnan tilasta, tiloista ja tulevaisuudesta. Suomen Kuntaliitto, Helsinki. 44-61.
- Cantell, T. (1993) Kannattaako kulttuuri? Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1993:9. 2. painos. Helsinki.
- Hallipelto, A., Helin, H., Oulasvirta, L. & Ruuska, P. (1992) Kunnallistalouden perusteet. Valtion Painatuskeskus, Helsinki.
- Hallipelto, A. (1995) Kunnan ja kuntayhtymän kirjanpito, -perusteet ja lainsäädäntö. Oy Auditor Ab. Ykkös-Offset Oy, Vaasa.
- Hallituksen esitys Eduskunnalle liikuntalaiksi HE 236/1997 vp
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (1997) Tutki ja kirjoita. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.
- <http://www.kuntaliitto.fi/frmain1.htm>, 21.9.1998
- <http://www.ouka.fi>, 4.11.1997
- Ilmanen, K. (1995) Kunnallinen liikuntatoimi 1919-1994. teoksessa Juppi, J. Klemola, H. Ilmanen, K. & Aunesluoma, J. (toim.) Liikuntaa kaikelle kansalle. Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919-1994. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 142. s. 213-340. Tammerpaino Oy, Tampere.
- Juppi, J. & Vuolle, P. (1986) Liikuntaharrastuksen taloudellinen perusta. Teoksessa Vuolle, P. Telama, R. & Laakso, L (toim.) Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja nro 50. s. 251-267. Valtion painatuskeskus, Helsinki.
- Koskela, J. (1996) Koululaisten ulkoilu- ja ulkoliikuntaharrastukset Oulussa 1996. Oulun kaupungin liikuntavirasto, Oulu.
- Koskenranta, H. & Puronaho, K. (1997) Liikuntaseura – Palveluja kunnalle, elämyksiä kuntalaisille: Saako kunta vastinetta liikuntaseurasijoituksilleen? Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

- Kosonen, P. (1987) Hyvinvointivaltion haasteet ja pohjoismaiset mallit. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia 48. Vastapaino, Mäntän Kirjapaino Oy, Tampere.
- Kotler, P. (1990) Marketing management: analysis, planning, implementation and control. 6. painos. Prentice-Hall International Editions. Englewood Cliffs, New Jersey.
- Kurikka, P. (1997) Kuntien liikuntahallinnon rakenne, palvelutuotanto ja seurayhteistyö. Teoksessa Borodulin, K. & Kurikka, P. Kunta liikuttajana. Tutkimus liikunnan tilasta, tiloista ja tulevaisuudesta. Suomen Kuntaliitto, Helsinki. 6-43.
- Liikunnan ja urheilun Maailma 8/98. Neljä lasta ja nuorta viidestä urheilee. <http://www.slu.fi>, 23.4.1998
- Liikunnan ja urheilun Maailma 8/98. Omatoimisesti harrastavien määrä kasvanut huomattavasti. <http://www.slu.fi>, 23.4.1998
- Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu, tieteellinen katsaus (1994) Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 90. Kopi-Jyvä, Jyväskylä.
- Liikunta- ja urheiluseuraluettelo 1996, Oulun kaupungin liikuntavirasto, Oulu.
- Liikuntalaitosten kävijämäärät ja tulokertymät 1995. Oulun kaupungin liikuntavirasto, Oulu.
- Meklin, P. (1991) Valtiontalouden perusteet. Valtionhallinnon kehittämiskeskus. VAPK- Kustannus, Helsinki
- Neilimo, K. & Uusi-Rauva, E. (1997) Johdon laskentatoimi. oy Edita Ab, Helsinki
- Oulun kaupungin liikuntatoimen vuosikertomus 1996
- Oulun kaupunki. Tilastollinen Vuosikirja 1997.
- Panhelainen, T. (1994) Vapaaehtoinen liikuntatoimi. Liikuntatoimen hallinto- ja järjestöyhteistyötutkimus, osa 2. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.
- Puronaho, K. (1989) Tutkimus Suomen kaupunkien liikuntakulttuurin edistämiseen käyttämistä varoista. Raportti II. Suomen Kaupunkiliitto, Helsinki.
- Puronaho, K. (1994a) Kuntien liikuntatoimen talous 1990-1993. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.
- Puronaho, K. (1994b) Urheilu liikuttaa rahaa. Selvitys liikunnan rahoituksen kehityksestä. Tiivistelmä ja raportti. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä

- Puronaho, K. & Matilainen, P. (1994c) Liikuntaseuratoiminnan talous 1990-luvun taitteessa. Liikuntarakentamisen tutkimuskeskuksen julkaisu no 2/1994. ISDN 951-34-0253-3 ISSN 0788-0235. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Puronaho, K. & Lämsä, J. (1996) Suomalaisen huippu-urheilun talous. (Julkaisematon aineisto) Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Rissanen, P., Valtonen, H. & Asikainen, K. (1995) Liikunta lamassa- lama liikunnassa; Liikunnan talous 1990-luvulla. Liikuntatieteellisen seuran Impulssi nro VII. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Riistama, V. & Jyrkkiö, E. (1991) Operatiivinen laskentatoimi. Perusteet ja hyväksikäyttö. Uudistettu laitos, 12. painos. Ekonomia-sarja. Suomen Ekonomiliitto, SEFEK ja Weilin-Göös. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Salminen, A. (1993) Hallintotiede. organisaatioiden hallinnolliset perusteet. Valtionhallinnon kehittämiskeskus. Painatuskeskus, Helsinki.
- Valtonen, H. Rissanen, P. & Pekurinen, P. (1993). Liikunta-talous-kulttuuri. Liikunta taloudessa, talous liikunnassa. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 137. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Viitanen, M. (1998) Joka neljäs alle 50-vuotias toimii urheiluseuroissa. Liikunnan ja Urheilun Maailma 1/98. <http://www.slu.fi>, 26.1.1998
- Viitanen, M. (1998) Suomalaiset suosivat perusliikuntamuotoja. Liikunnan ja Urheilun Maailma 7/98. <http://www.slu.fi> 3.9.1998
- Viitanen, M. (1998) Liikuntajärjestöt suosituimpia liikunnan järjestäjiä. Liikunnan ja Urheilun Maailma 7/98. <http://www.slu.fi> 3.9.1998
- Yhteinen Maali (1996) Suomen Liikunnan ja Urheilun Strategia. Suomen Liikunta ja Urheilu ry. Oy Edita Ab, Helsinki.

Liite 1.

SUOMALAISTEN LIIKUNTASEUROJEN TOIMINTA
Kyselylomake

Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan tutkimusyksikkö kartoittaa OpM:n, Suomen Kuntaliiton, SLU:n, Turun, Espoon, Vantaan, Tampereen ja Oulun kaupunkien toimeksiannosta urheiluseurojen toimintaa ja toimintaedellytyksiä. Tavoitteemme on tiedonhankinta liikuntaseuratoiminnan kehittämiseksi. Toivomme sinun vastaavan liikuntaseuraasi koskeviin kysymyksiin ja lähettävän vastauksesi oheisella vastauskuorella 15.12.1997 mennessä. Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti.

Jyväskylässä 15.11.1997

Kari Puronaho
Tutkija
puh. 014-602035
Jyväskylän yliopisto

Katja Borodulin
Tutkimussihteeri
puh. 050-5912413
Jyväskylän yliopisto

1. Liikuntaseuran nimi

2. Miten kotikaupunkinne voisi parhaiten tukea seuranne toimintaa?

1)

2)

3)

3. Arvioi, mikä osa (%) voimavaroistanne on suunnattu tyttöjen ja naisten toiminnan järjestämiseen?

_____ %

KÄÄNNÄ !!!

(jatkuu)

(Liite 1 jatkuu)

4. Arvioi, mikä osa (%) toiminnastanne seuraavilla liikuntapaikoilla on koululais- ja opiskelijaliikuntaa, erityisliikuntaa, huippu-urheilua, kilpaurheilua, lapsi- ja nuorisourheilua ja kuntoliikuntaa?

MÄÄRITELMÄT:

Huippu-urheilu: Toiminta, jota harjoittavat aikuisten maajoukkueetason tai vastaavan (esim. pesäpallo: itä-länsi) urheilijat.

Kilpaurheilu: Toiminta, jota harjoittavat yli 19-vuotiaat kilpailumielessä.

Harrasteliikunta: Toiminta, jota harjoittavat yli 19-vuotiaat harrastusmielessä.

Lapsi- ja nuorisourheilu: Toiminta, jota harjoittavat 19-vuotiaat ja sitä nuoremmat.

Erityisliikunta: Toiminta, joka on suunnattu liikunnallisille erityisryhmille (esim. kehitysvammaisten uimakoulu).

Opiskelijaliikunta: Toiminta, joka on suunnattu opiskelijaryhmille

Täytä vain ne liikuntapaikat, joissa seurasi järjestää toimintaa!

Liikuntapaikka	Opiskelija- liikunta	Erityis- liikunta	Huippu- urheilu	Kilpa- urheilu	Lapsi- ja nuorisou- urheilu	Kunto- liikunta	Yhteen- sä 100 %
1) Kentät	%	%	%	%	%	%	100 %
2) Koulujen liikuntasalit	%	%	%	%	%	%	100 %
3) Ouluhalli	%	%	%	%	%	%	100 %
4) Jäähalli	%	%	%	%	%	%	100 %
5) Urheilutalo	%	%	%	%	%	%	100 %
6) Linnanmaan liikuntahalli	%	%	%	%	%	%	100 %
7) Uimahallit	%	%	%	%	%	%	100 %
8) Muu, mikä	%	%	%	%	%	%	100 %
	%	%	%	%	%	%	100 %
	%	%	%	%	%	%	100 %
	%	%	%	%	%	%	100 %
	%	%	%	%	%	%	100 %

Aika ja paikka _____

Vastaaja _____

Puhelin _____

KIITOS VASTAUKSESTANNE !

Liite 2: Oulun liikuntatoimen menot ja tulot 1996

Liikuntapaikat	Menot (mk)	Tulot (mk)
Oulun uimahalli	5 999 216	3 063 764
Ouluhalli	5 920 824	1 898 890
Jäähalli	3 423 843	936 076
Urheilutalo	2 144 159	742 638
Linnanmaan liikuntahalli	2 058 610	953 092
Raatin uimahalli	2 378 309	977 414
Värtön liikuntasali	331 971	106 278
Pakkalan kenttä	572 106	25 305
Raatin kenttä	985 136	88 710
Keskuskenttä	990 514	127 712
Heinäpään kenttä	1 272 530	139 486
Tekojääkentät	601 540	57 503
Lintulan kenttä	735 081	22 740
Castrenin kenttä	916 066	30 285
Niittyaron kenttä	537 462	20 280
Haapalehdon kenttä	48 165	6 054
Muut kentät	411 331	5 628
Tilapalvelut/yht. palvelut	201 964	
Korjaus- ja kuljetuspalvelut	2 881 663	54 355
Siivouspalvelut	680 089	67 215
Laite- ja kalustovuokraus	194 412	123 304
Muut kunnossapitopalvelut	35 045	
Hallintopalvelut	4 146 534	41 827
Liikuntapalvelut/yht. palvelut	205 484	
Ohjauspalvelut	540 178	49 088
Erityisryhmien liikunta	316 333	4 544
Vesiliikunta	960 798	5 826
Liikuntaprojektit ja kampanjat	528 009	108 981
Avustukset	1 645 898	
Yhteensä	42 825 516	9 656 995

Liite 3: Oulun liikuntatoimen välittömän ja välillisen tuen kohdentuminen 1996

Kustannuspaikat	Menot	%	Seura- toiminta	%	Liikuntatoimi	%	Muu toiminta	koululiikunta	
Oulun uimahalli									
Altaat	5 291 216	19	1 005 331	1	52 912	80	4 232 973	0	15 874
Kuntosali	540 000	27	145 800	23	124 200	49	264 600	2	10 800
Nyrkkeilytila	84 000	74	62 160	8	6 720	19	15 960	0	0
Judotiila	84 000	89	74 760	0	0	0	0	11	9 240
Ouluhalli	5 920 824	59	3 493 286	3	177 625	32	1 894 664	6	355 249
Jäähalli	3 423 843	67	2 293 975	1	34 238	17	582 053	16	547 815
Urheilutalo	2 144 159	82	1 758 210	3	64 325	8	171 533	7	150 091
Linnanmaan liikuntahalli									
Liikuntasali /3 osaa	1 338 097	30	401 429	8	107 048	36	481 715	27	361 286
Kuntosali	185 275	9	16 675	62	114 871	0	0	29	53 730
Musiikkiliikuntatila	247 033	33	81 521	13	32 114	5	12 352	49	121 046
Telinevoim.tila	288 205	30	86 462	6	17 292	0	0	64	184 451
Raatin uimahalli	2 378 309	6	142 699	2	47 566	92	2 188 044	1	23 783
Värtön liikuntasali	331 971	63	209 142	1	3 320	36	119 509	0	0
Pakkalan kenttä	572 106	75	429 080	1	5 721	9	51 490	15	85 816
Raatin kenttä	985 136	57	561 528	8	78 811	10	98 514	25	246 284
Keskuskenttä	990 514	100	990 514		0		0		0
Heinäpään kenttä	1 272 530	30	381 759	1	12 725	26	330 858	42	534 463
Tekojääkentät	601 540	75	451 155	1	6 015	9	54 139	15	90 231
Lintulan kenttä	735 081	31	227 875	0	0	26	191 121	44	323 436
Castrenin kenttä	916 066	56	512 997	0	0	14	128 249	30	274 820
Niittyaron kenttä	537 462	33	177 363	0	0	35	188 112	31	166 613
Haapalehdon kenttä	48 165	19	9 151	0	0	31	14 931	49	23 601
Muut kentät	411 331	63	259 138	2	8 227	17	69 926	18	72 394
yht.	29 407 504	46,8	13 772 009	3,0	893 730	37,7	11 090 742	12,4	3 651 023
Tilapalvelut/yht. palvelut									
Korjaus- ja kuljetuspalvelut	2 881 663	47	1 342 855	3	86 450	38	1 086 387	12	357 326
Sivouspalvelut	680 089	47	316 921	3	20 403	38	256 394	12	84 331
Laite- ja kalustovuokraus	194 412	47	90 596	3	5 832	38	73 294	12	24 107
Muut kunnossapitopalvelut	35 045	47	16 331	3	1 051	38	13 212	12	4 346
yht.	33 388 698	46,8	15 632 828	3,0	1 013 525	37,7	12 596 168	12,4	4 146 177

(jatkuu)

Liite 3 (jatkuu)

Kustannuspaikat	Menot	%	Seuratoiminta	%	Liikunta- toimi	%	Muu toiminta	koululiikunta	
Hallintopalvelut	4 146 534	47	1 940 578	3	124 396	38	1 563 243	12	514 170
liikuntapalvelut/ yht.palvelut	205 484		0	100	205 484		0		0
ohjauspalvelut	540 178		0	100	540 178		0		0
erityisryhmien liikunta	316 333		0	100	316 333		0		0
vesiliikunta	960 798		0	100	960 798		0		0
liikuntaprojektit ja kampanjat	528 009		0	100	528 009		0		0
avustukset	1 645 898	100	1 645 898		0		0		0
kaikki yhteensä	41 727 784	46	19 219 304	9	3 688 722	34	14 159 411	11,2	4 660 347
kohdennettu 98 % liikuntamenoista									

Liite 4: Oulun liikuntatoimen kohdentamattomat kustannukset 1996

Ei kohdennetut menot:	
Koululaisliikunta	257 152
Nokkalan venevajat	0
Ulkoliikunta-alueet	268 149
Hevosurheilukeskus	332 428
Linatin moottoriurheilukeskus	110 707
Sankivaara	404 909
Kuntoradat	684 961
Uimarannat	290 316
Sisäampumarata	325 020

Liite 5: Oulun liikuntatoimen välillisen ja välittömän tuen kohdentuminen
esimerkkiseuroille 1996

Kustannuspaikat	Menot	%	Seura- toiminta	%	Oulun Uimaseura	%	Oulun Lippo	%	Oulun Kärpät
Oulun uimahalli									
Altaat	5 291 216	19	1 005 331	44	442 346		0		0
Kuntosali	540 000	27	145 800	48	69 984		0		0
Nyrkkeilytila	84 000	74	62 160	0	0		0		0
Judotila	84 000	89	74 760	15	11 214		0		0
Ouluhalli	5 920 824	59	3 493 286		0	22	768 523	5	174 664
Jäähalli	3 423 843	67	2 293 975		0		0	33	757 012
Urheilutalo	2 144 159	82	1 758 210		0		0	3	52 746
Linnanmaan liikuntahalli							0		0
Liikuntasali /3 osaa	1 338 097	30	401 429		0		0		0
Kuntosali	185 275	9	16 675		0		0		0
Musiikkiliikuntatila	247 033	33	81 521		0		0		0
Telinevoim.tila	288 205	30	86 462		0		0		0
Raatin uimahalli	2 378 309	6	142 699	49	69 922		0		0
Värtön liikuntasali	331 971	63	209 142		0		0	2	4 183
Pakkalan kenttä	572 106,00	75	429 080		0		0	24	102 979
Raatin kenttä	985 136	57	561 528		0		0		0
Keskuskenttä	990 514	100	990 514		0		0		0
Heinäpään kenttä	1 272 530	30	381 759		0		0	12	45 811
Tekojääkentät	601 540	75	451 155		0		0	24	108 277
Lintulan kenttä	735 081	31	227 875		0		0	17	38 739
Castrenin kenttä	916 066	56	512 997		0		0	7	35 910
Niittyarön kenttä	537 462	33	177 363		0	5	8 868	46	81 587
Haapalehdon kenttä	48 165	19	9 151		0		0	58	5 308
Muut kentät	411 331	63	259 138		0	5	12 957		0
yht.	29 407 504	46,8	13 772 009	4,3	593 466	5,7	790 348	10,2	1 407 216
Tilapalvelut/yht. palvelut									
Korjaus- ja kuljetuspalvelut	2 881 663	47	1 342 855	4	57 743	6	76 543	10	136 971
Siivouspalvelut	680 089	47	316 921	4	13 628	6	18 065	10	32 326
Laite- ja kalustovuokraus	194 412	47	90 596	4	3 896	6	5 164	10	9 241
Muut kunnossapito- palvelut	35 045	47	16 331	4	702	6	931	10	1 666
yht.	33 388 698	46,8	15 632 828	4,3	673 481	5,7	896 415	10,2	1 597 019

(jatkuu)

Liite 5 (jatkuu)

Kustannuspaikat	Menot	%	Seura- toiminta	%	Oulun Uima- seura	%	Oulun Lippo	%	Oulun Kärpät
hallintopalvelut	4 146 534	47	1 940 578	4	83 445	6	110 613	10	197 939
liikuntapalvelut/yht. palvelut	205 484		0		0		0		0
ohjauspalvelut	540 178		0		0		0		0
erityisryhmien liikunta	316 333		0		0		0		0
vesiliikunta	960 798		0		0		0		0
liikuntaprojektit ja kampanjat	528 009		0		0		0		0
avustukset	1 645 898	100	1 645 898		22 500		32 000		32 000
kaikki yhteensä	41 727 784	46	19 219 304	4,1	779 426	5,4	1 039 028	9,5	1 826 958

Liite 6: Seuratoiminnan toimialoille kohdentuvat Oulun liikuntatoimen menot 1996

Kustannuspaikat	Seura- toiminta	% koululais- ja opis- kelijäliikunta	% Eriyis- liikunta	% Huippu-urheilu	% Kilpa-urheilu	% lapsi- ja nuorisourheilu	% Kuntoliikunta						
Oulun uimahalli													
Altaat	1 005 331	0	4 826	0	2 011	5	50 267	24	245 301	67	677 593	6	64 341
Kuntosali	145 800	0	583	0	700	5	7 290	23	33 826	67	98 269	7	10 789
Nyrkkeilytila	62 160	0	0	0	0	5	3 108	22	13 800	67	41 896	6	3 978
Judotila	74 760	0	0	0	0	5	3 738	22	16 746	67	50 388	6	4 785
Ouluhalli	3 493 286	0	0	9	314 396	7	244 530	38	1 344 217	38	1 344 217	8	293 436
Jäähalli	2 293 975	0	0	0	0	0	0	30	697 368	29	676 264	41	949 706
Urheilutalo	1 758 210	6	105 493	2	35 164	11	193 403	47	833 392	20	360 081	15	270 764
Linnanmaan liikuntahalli	586 086	14	84 865	0	2 344	0	0	35	207 474	29	172 778	22	131 576
Raatin uimahalli	142 699	0	285	0	571	5	7 135	22	31 964	67	96 250	6	9 247
Värtön liikuntasali	209 142	0	0	1	2 928	0	0	25	53 122	24	50 821	50	105 407
Pakkalan kenttä	429 080	0	0	0	0	1	4 291	10	44 624	47	203 384	43	186 221
Raatin kenttä	561 528	0	0	0	0	1	7 861	10	58 399	47	266 164	43	243 703
Keskuskenttä	990 514	0	0	0	0	1	13 867	10	103 013	47	469 504	43	429 883
Heinäpään kenttä	381 759	0	0	0	0	1	5 345	10	39 703	47	180 954	43	165 683
Tekojääkentät	451 155	0	0	0	0	1	6 316	10	46 920	47	213 847	43	195 801
Lintulan kenttä	227 875	0	0	0	0	1	3 190	10	23 699	47	108 013	43	98 898
Castremin kenttä	512 997	0	0	0	0	1	7 182	10	53 352	47	243 161	43	222 641
Niittyarön kenttä	177 363	0	0	0	0	1	2 483	10	18 446	47	84 070	43	76 975
Haapalehdön kenttä	9 151	0	0	0	0	1	128	10	952	47	4 338	43	3 972
Muut kentät	259 138	0	0	0	0	1	3 628	10	26 950	47	122 832	43	112 466
yht.	13 772 009	1,4	196 052	2,5	358 114	4	563 762	27,7	3 893 268	38,9	5 464 823	25,5	3 580 273

(jatkuu)

Liite 6. (jatkuu)

Kustannuspaikat	Seura-toiminta	%	koululais- ja opiskelija- liikunta	%	Erityisiikunta	%	Huippu-urheilu	%	Kilpaurheilu	%	lapsi- ja nuorisourheilu	%	Kuntoliikunta
Korjaus- ja kuljetuspalvelut	1 342 855	1	10 743	3	34 914	4	56 400	27	367 942	39	527 742	26	343 771
Siivouspalvelut	316 921	1	2 535	3	8 240	4	13 311	27	86 836	39	124 550	26	81 132
Laitte- ja kalustovuokraus	90 596	1	725	3	2 356	4	3 805	27	24 823	39	35 604	26	23 193
Muut kunnossapitopalvelut	16 331	1	131	3	425	4	686	27	4 475	39	6 418	26	4 181
yht.	15 632 828	1,3	210 939	2,6	406 495	4,0	641 917	27,7	4 403 132	38,9	6 196 125	25,5	4 056 642
Hallintopalvelut	1 932 285	1	15 458	3	50 239	4	81 156	27	529 446	39	759 388	26	494 665
Liikuntapalvelut/yht.palv.	0	1	0	3	0	4	0	27	0	39	0	26	0
Ohjauspalvelut	0	1	0	3	0	4	0	27	0	39	0	26	0
Erityisryhmien liikunta	0	1	0	3	0	4	0	27	0	39	0	26	0
Vesiliikunta	0	1	0	3	0	4	0	27	0	39	0	26	0
Liikuntaprojektit ja kampanjat	0	1	0	3	0	4	0	27	0	39	0	26	0
Avustukset	1 645 898	1	13 167	3	42 793	4	69 128	27	450 976	39	646 838	26	421 350
kaikki yhteensä	19 211 011	1,2	239 564	2,6	499 528	4,1	792 200	27,6	5 383 554	39,0	7 602 351	26	4 972 657

Lite 7: Liikuntatoimen toimialoille kohdentuvat Oulun liikuntatoimen menot 1996

Kustannuspaikat	Liikunta- toimi	% koululais- ja opiskeilija- liikunta	% Eriyis- liikunta	% huippu- urheilu	% kilpaurheilu	% lapsi- ja nuoris- urheilu	% Kunto- liikunta
Oulun uimahalli	183 832	0	30	55 150	0	42 281	48
Ouluhalli	177 625	0	11	19 539	0	0	89
Jäähalli	34 238	0	0	0	0	0	100
Urheilutalo	64 325	0	25	16 081	0	0	75
Linnanmaan liikuntahalli	271 325	0	14	37 986	0	40 699	71
Raatin uimahalli	47 566	0	8	3 805	0	21 405	47
Värtön liikuntasali	3 320	0	100	3 320	0	0	0
Pakkalan kenttä	5 721	0	0	0	0	0	100
Raatin kenttä	78 811	0	0	0	0	0	100
Keskuskenttä	0	0	0	0	0	0	0
Heinäpään kenttä	12 725	0	0	0	0	0	100
Tekojääkentät	6 015	0	0	0	0	0	100
Lintulan kenttä	0	0	0	0	0	0	0
Castrenin kenttä	0	0	0	0	0	0	0
Niittyaron kenttä	0	0	0	0	0	0	0
Haapalehdon kenttä	0	0	0	0	0	0	0
Muut kentät	8 227	0	0	0	0	8 227	0
yht.	893 730	0	15,2	135 880	0	112 612	72,3
					0	0	647 077

(jatkuu)

Liite 7 (jatkuu)

Kustannuspaikat	Liikuntatoimi	% koululais- ja opiskelijaliikunta	% Erytysliikunta	% huippu-urheilu	% kilpaurheilu	% lapsi- ja nuorisourheilu	% Kunto- liikunta
Tilapalvelut/yht.palvelut	6 059	0 15	921 0	0 0	0 0	0 13	763 72
Korjaus- ja kuljetuspalvelut	86 450	0 15	13 140 0	0 0	0 0	0 13	10 893 72
Siivouspalvelut	20 403	0 15	3 101 0	0 0	0 0	0 13	2 571 72
Laitte- ja kalustovuokraus	5 832	0 15	887 0	0 0	0 0	0 13	735 72
Muut kunnossapitopalvelut	1 051	0 15	160 0	0 0	0 0	0 13	132 72
yht.	1 013 525 0	0 15,1	154 089 0	0 0	0 0	0 13,3	135 932 71,7
Halintopalvelut	124 396 0	0 15	18 784 0	0 0	0 0	0 13	16 545 72
Liikuntapalvelut/yht.palv.	205 484 0	0 15	31 028 0	0 0	0 0	0 13	27 329 72
Ohjauspalvelut	540 178 0	0 15	81 567 0	0 0	0 0	0 13	71 844 72
Erytisyryhmien liikunta	316 333 0	0 100	316 333 0	0 0	0 0	0	0
Vesiliikunta	960 798 0	0 26	249 807 0	0 0	0 0	0 27	259 415 47
Liikuntaprojektit ja kampanjat	528 009 0	0 15	79 729 0	0 0	0 0	0 13	70 225 72
kaikki yhteensä	3 688 722 0	0 25,2	931 337 0	0 0	0 0	0 15,7	581 290 59
							2 187 677

Liite 8: Muun tahon järjestämän liikuntatoiminnan toimialoille kohdentuvat menot Oulun liikuntatoimessa 1996

Kustannuspaikat	Muu toiminta	%	koululais- ja opiskelija- liikunta	%	erityisliikunta	%	huippu- urheilu	%	kilpaurheilu	%	Lapsi- ja nuorisourheilu	%	kuntoliikunta
Oulun uimahalli	4 513 533	1	27 081	0	13 541	0	0	0	0	0	0	0	4 468 398
Ouluhalli	1 894 664	16	293 673	0	0	0	0	0	0	3	49 261	82	1 551 730
Jaähalli	582 053	37	215 360	0	0	0	0	0	0	0	0	63	366 694
Urheilutalo	171 533	47	80 620	0	0	0	0	0	0	0	0	53	90 912
Linnanmaan liikuntahalli	494 067	48	238 758	2	9 634	0	0	0	0	0	0	50	245 675
Raatin uimahalli	2 188 044	1	17 504	0,5	10 284	0	0	0	0	0	0	99	2 161 787
Värtön liikuntasali	119 509		0		0							100	119 509
Pakkalan kenttä	51 490	64	32 953	0	0	0	0	0	0	0	0	36	18 536
Raatin kenttä	98 514	70	68 960	0	0	0	0	0	0	0	0	30	29 554
Keskuskenttä	0		0		0							0	0
Heinäpään kenttä	330 858	62	205 132	0	0	0	0	0	0	0	0	38	125 726
Tekojääkentät	54 139	64	34 649	0	0	0	0	0	0	0	0	36	19 490
Lintulan kenttä	191 121	63	120 406	0	0	0	0	0	0	5	9 556	37	70 715
Castreinin kenttä	128 249	65	83 362	0	0	0	0	0	0	0	0	30	38 475
Niittyaron kenttä	188 112	47	88 413	0	0	0	0	0	0	0	0	53	99 699
Haapalehdon kenttä	14 931	61	9 108	0	0	0	0	0	0	0	0	39	5 823
Muut kentät	69 926	50	34 963	0	0	0	0	0	0	3	2 098	47	32 865
Yht.	11 184 409	14,0	1 550 942	0,3	33 459	0,0	0	0,0	0	0,5	60 915	85,2	9 445 588
Tilapalvelut/yht.palvelut	76 343	14	10 612	0,3	229	0	0	0	0	0,6	458	85	65 120
Korjaus- ja kuljetuspalvelut	1 089 269	14	151 408	0,3	3 268	0	0	0	0	0,6	6 536	85	929 146
Siiyouspalvelut	257 074	14	35 733	0,3	771	0	0	0	0	0,6	1 542	85	219 284
Laite- ja kalustovuokraus	73 488	14	10 215	0,3	220	0	0	0	0	0,6	441	85	62 685
Muut kunnossapitopalvelut	13 247	14	1 841	0,3	40	0	0	0	0	0,6	79	85	11 300
Yht.	12 693 828	14,0	1 760 751	0,3	37 987	0,0	0	0,0	0	0,6	69 972	85,2	10 733 123

(jatkuu)

Liite 8.(jatkuu)

Kustannuspaikat	Muu toiminta	%	koululais- ja opiskelija- liikunta	%	erityisliikunta	%	huippu-urheilu	%	kilpaurheilu	%	Lapsi- ja nuorisourheilu	%	kuntoliikunta	
Liikuntapalvelu/yht.palv.	0		0		0		0		0		0		0	
Ohjauspalvelut	0		0		0		0		0		0		0	
Erityisryhmien liikunta	0		0		0		0		0		0		0	
Vesiliikunta	0		0		0		0		0		0		0	
liikuntaprojektit ja kampanjat	0		0		0		0		0		0		0	
kaikki yhteensä	14 261 218	14	1 978 618	0,3	42 689	0	0	0	0	0	1	79 376	85	12 070 107

Liite 9: Kaikki liikuntaa järjestävät tahot ja niiden toimialoille kohdentuvat Oulun liikuntatoimen menot 1996

Liikuntaa järjestävä taho	menot	%	koululais- ja opiskelijaliikunta	%	erityisliikunta	%	huippu-urheilu	%	kilpaurheilu	%	lapsi- ja nuorisourheilu	%	kuntoliikunta
Liikuntaseura	19 489 855	1	239 564	3	499 528	4	792 200	28	5 383 554	39	7 602 351	26	4 972 657
Liikuntatoimi	3 700 305	0	0	0,25	931 337	0	0	0	0	0,16	581 290	59	2 187 677
Muu taho	14 170 790	14	1 978 618	0,3	42 689	0	0	0	0	0,1	79 376	85	12 070 107
Koululiikunta*(11%)	4 660 347		0	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	42 021 296	6	2 218 182	3,9	1 473 554	2	792 200	14	5 383 554	22	8 263 018	51	19 230 441
		5,3		3,5		1,9		12,8		19,7		45,8	

Huom. Kohdennettu 98 % liikuntamenoista